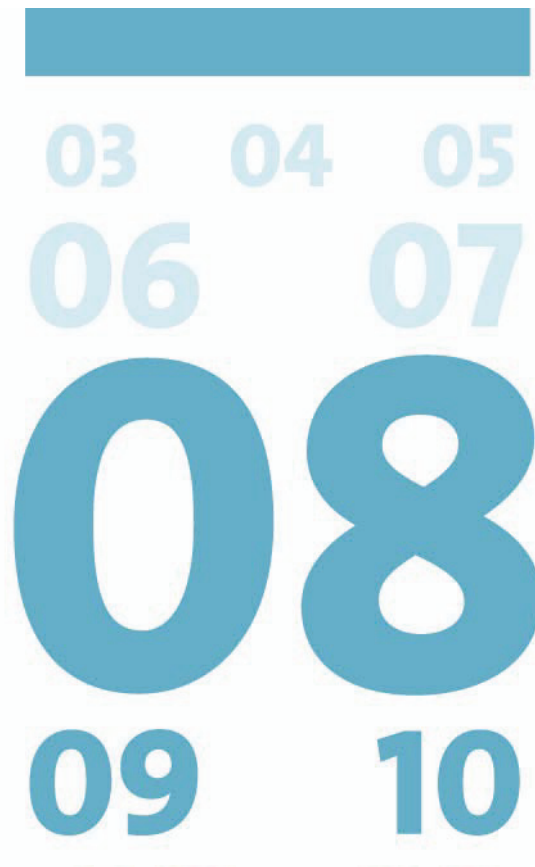

Provincie Op Maat 2007

Friesland

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
**	= nader voorlopig cijfer
x	= geheim
—	= nihil
—	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2006–2007	= 2006 tot en met 2007
2006/2007	= het gemiddelde over de jaren 2006 tot en met 2007
2006/'07	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2006 en eindigend in 2007
2004/'05–2006/'07	= oogstjaar, boekjaar enz., 2004/'05 tot en met 2006/'07

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek – Facilitair bedrijf

Omslag

TelDesign, Rotterdam

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

E-mail: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

ISBN: 978-90-357-1579-0

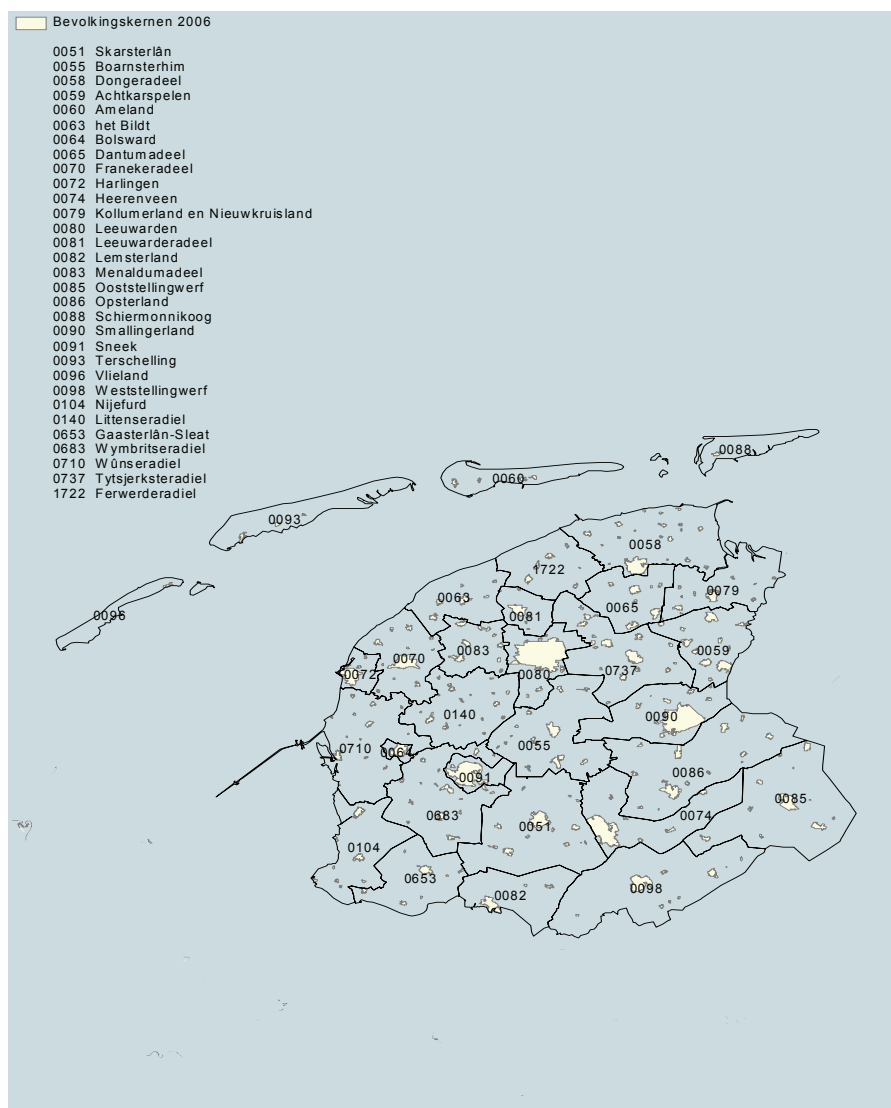
© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen, 2008.
Verveelvoudiging is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.

Inhoud

Voorwoord	5
1. Bevolking naar leeftijd en herkomst	6
2. Burgerlijke staat, huishoudens en bevolkingsdichtheid	8
3. Bevolkingsontwikkeling	10
4. Bevolkingsprognose	12
5. Onderwijs	14
6. Woningvoorraad	16
7. Nieuwbouw en sloop	18
8. Arbeid	20
9. Bedrijfsvestigingen	22
10. Sociale zekerheid	24
11. Veestapel en mestproductie	26
12. Verkeer en vervoer	28
13. Oppervlakte	30
14. Lokalisering	32
15. Gemeentelijke cijfers op de CBS-website	34
16. StatLine-publicatie 'Gebieden in Nederland'	38
17. Leeswijzer en begrippenlijst	40
Bijlage: gemeentecijfers per provincie	51

Provincie Friesland in kaart

Bevolkingskernen 2006 met de gemeentegrenzen en gemeentecodes

Voorwoord

“Provincie Op Maat” is een nieuwe publicatie van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Het is een unieke publicatie waarbij voor elke provincie een afzonderlijke uitgave is samengesteld en specifiek voor die provincie analyses zijn uitgevoerd. In de bijlagen zijn ongeveer 200 gegevens opgenomen van alle gemeenten binnen de provinciegrenzen. Door provinciale en gemeentelijke gegevens op een overzichtelijke wijze te presenteren is deze publicatie waardevol voor iedereen die met het provinciale bestuur te maken heeft.

Het idee voor deze uitgave is ontstaan door de toenemende contacten die het CBS heeft met de provincies. De geboden informatie is een greep uit de ongeveer 10 000 gegevens waarover het CBS op provinciaal niveau beschikt. Voor elk van de gekozen thema's heeft het CBS een korte analyse geschreven van ongeveer een halve pagina. Nieuw is dat voor de belangrijkste onderwerpen van elk thema een rangorde van de provincies is opgenomen. Ook is de ontwikkeling in de afgelopen 10 jaar voor één van de onderwerpen in beeld gebracht. Ten slotte is voor elk thema in een kaartje de spreiding gegeven over de gemeenten in elke provincie.

Deze publicatie is de eerste van een reeks en over twee jaar verschijnt de volgende. In overleg met de provincies zal voor elke editie worden nagegaan of de beschreven thema's aansluiten bij de behoeften op provinciaal niveau.

Een greep uit de data:

- In Limburg zullen in 2025 naar verwachting 261 duizend 65-plussers wonen, een groei van ruim 38 procent ten opzichte van 2007. Dit is de kleinste toename van alle provincies;
- Flevoland en Friesland kennen een relatief hoog aandeel vmbo-ers. In Utrecht is het aandeel vwo-ers juist hoger dan gemiddeld;
- In Utrecht zijn relatief de meeste koopwoningen aan de woningvoorraad toegevoegd. In Drenthe was het aantal toevoegingen 2,8 duizend, een toename van bijna 22 procent;
- Zuid-Holland kent 28 duizend mensen met een Wajong-uitkering. Daarmee staat deze provincie aan kop. Omgerekend per duizend inwoners van 15 tot 65 jaar staat deze provincie op de laatste plaats en staat Groningen aan kop;
- Gelderland kent ruim 19 duizend kilometer verharde wegen. Zes procent hiervan wordt door de provincie beheerd. In Noord-Brabant is de totale weglengte bijna 22 duizend kilometer. Hiervan wordt slechts drie procent door de provincie beheerd.

Met dit boekje in de hand krijgen besluitvormers, maatschappelijke groeperingen en vele anderen in de omgeving van het lokale bestuur in ons land nuttige informatie over ontwikkelingen in provincies en gemeenten die van belang zijn voor de lokale politieke besluitvorming.

Drs. G. van der Veen
Directeur-generaal van de Statistiek

1. Bevolking naar leeftijd en herkomst

Inwonertal

Op 1 januari 2007 telde Nederland 16,36 miljoen inwoners. De provincie Zuid-Holland telde de meeste inwoners. Meer dan de helft van de Nederlandse bevolking woonde in één van de drie grootste provincies: Zuid-Holland, Noord-Holland en Noord-Brabant. Het inwonertal van de provincie Friesland bedroeg 642 duizend. Daarmee woonde 3,9 procent van de Nederlanders in de provincie Friesland. Leeuwarden is de grootste gemeente in deze provincie met 92 342 inwoners. Dat is bijna 98 keer het aantal inwoners van de kleinste gemeente Schiermonnikoog die 946 inwoners telde.

Demografische druk

De demografische druk geeft de verhouding weer van de som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder tot de potentieel productieve leeftijdsgroep van 20 tot 65 jaar. Op 1 januari 2007 lag de demografische druk in Nederland op 63,0 procent. De demografische druk is de som van de 'groene druk' en de 'grijze druk'. Al sinds het begin van de jaren '90 is de demografische druk in Nederland redelijk stabiel. Hierachter gaat echter een verder afnemende groene druk en een steeds toenemende grijze druk schuil. Deze waren voor de Nederlandse bevolking respectievelijk 39,4 en 23,6 procent. De groene en grijze druk lagen in de provincie Friesland op respectievelijk 41,7 en 25,7 procent. De gemeente Littenseradiel had met 47,6 procent de hoogste groene druk en de gemeente Gaasterlân-Sleat had met 33,7 procent de hoogste grijze druk.

65-Plussers

Een belangrijke verandering die de Nederlandse bevolking te wachten staat, is die van de vergrijzing. Landelijk nam het aantal inwoners van 65 jaar of ouder gedurende 2007 toe met 2,0 procent. In de provincie Friesland groeide deze leeftijdsgroep gemiddeld met 2,2 procent. In de gemeente Vlieland deed zich de grootste toename voor. Hier steeg het aantal inwoners van 65 jaar of ouder in 2007 met 12,0 procent.

Herkomst

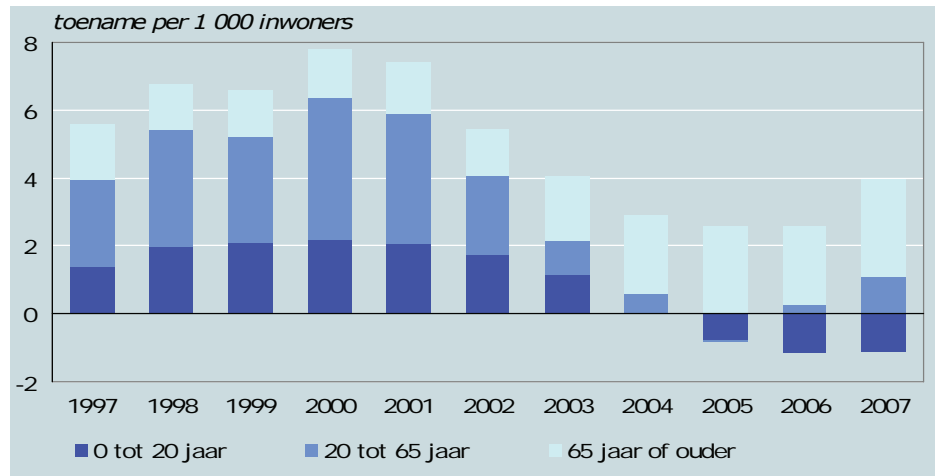
Op 1 januari 2007 was bijna één op de vijf Nederlanders van allochtone herkomst, 10,6 procent van niet-westerse herkomst en 8,8 procent van westerse herkomst. In de provincie Friesland was het aandeel allochtonen kleiner dan in heel Nederland. In Friesland was 3,4 procent van niet-westerse herkomst en 4,7 procent van westerse herkomst. De gemeente Leeuwarden had het grootste aandeel allochtonen in de bevolking. Hier was 8,8 procent van niet-westerse en 7,2 procent van westerse herkomst. Leeuwarden was hiermee ook de gemeente met het grootste aandeel niet-westerse allochtonen in haar bevolking. De gemeenten Achtkarspelen en Dantumadeel hadden met 97,0 procent het hoogste aandeel autochtonen.

Tabel 1
Bevolking naar leeftijd en herkomst, 1 januari 2007

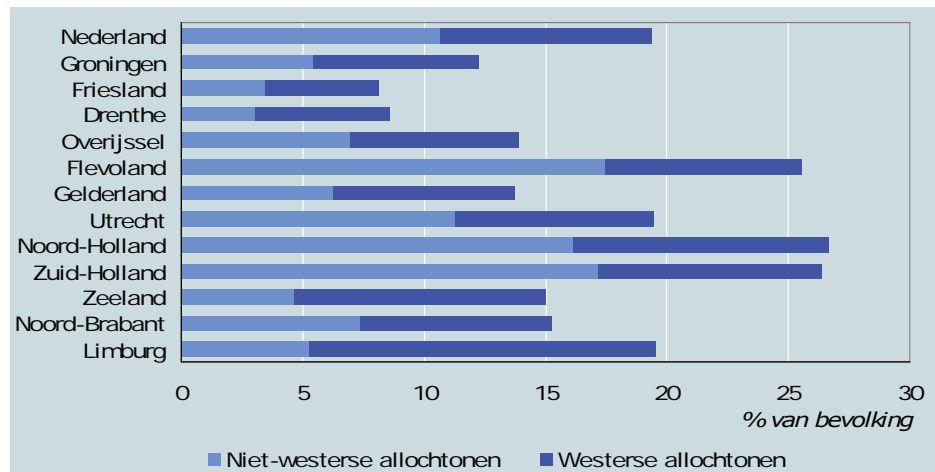
	Nederland	Friesland	Rangorde ¹⁾
Inwoners	16 357 992	642 209	8
0 tot 20 jaar (%)	24,1	24,9	4
20 tot 65 jaar (%)	61,3	59,7	10
65 jaar of ouder (%)	14,5	15,4	4
Groene druk (%)	39,4	41,7	3
Grijze druk (%)	23,6	25,7	4
Westers allochtoon (%)	8,8	4,7	12
Niet-westers allochtoon (%)	10,6	3,4	11

¹⁾ De rangorde loopt van 1 tot en met 12, waarbij 1 de hoogste score onder de provincies aangeeft.

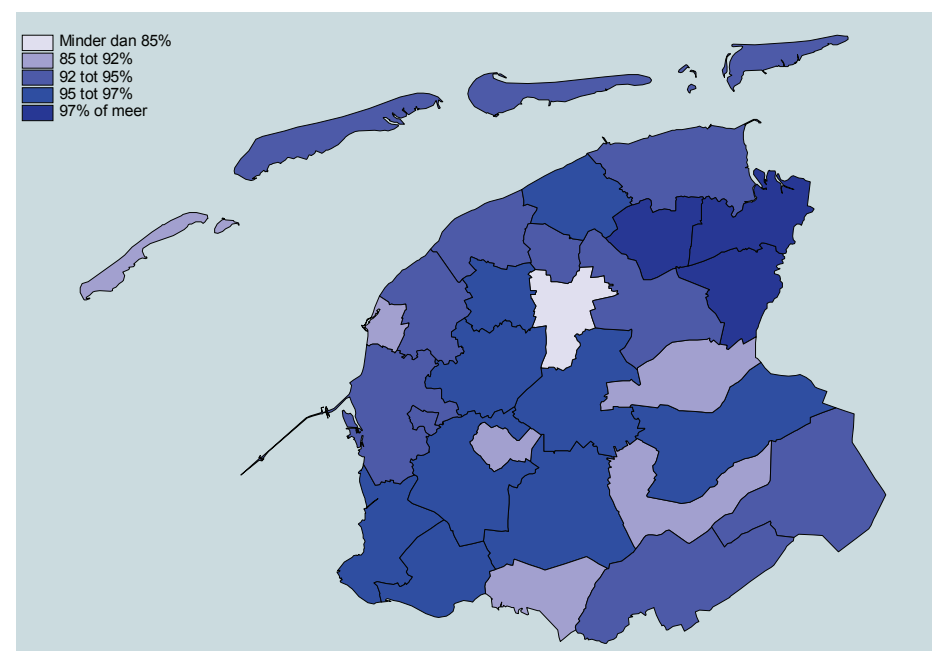
1.1 Bevolkingsgroei naar leeftijd in Nederland, 1997-2007

1.2 Aandeel allochtonen per provincie, 1 januari 2007

1.3 Aandeel autochtonen per gemeente, 1 januari 2007

2. Burgerlijke staat, huishoudens en bevolkingsdichtheid

Burgerlijke staat

Het aandeel ongehuwden in Nederland neemt toe en het aandeel gehuwden neemt af. Zo was in 1995 nog 56,3 procent van de bevolking van 15 jaar of ouder gehuwd en 31,0 procent ongehuwd. In 2007 was 51,7 procent gehuwd en 34,2 procent ongehuwd. Daarnaast was 14,1 procent gescheiden of verweuwd. In de provincie Friesland was 53,6 procent van de bevolking van 15 jaar of ouder gehuwd en 33,0 procent ongehuwd. De gemeente Leeuwarderadeel had met 60,2 procent het grootste aandeel gehuwden binnen de provincie, de gemeente Leeuwarden met 40,2 procent het laagste. Deze laatste gemeente had met 44,5 procent het grootste aandeel ongehuwden, terwijl de gemeente Schiermonnikoog met 26,9 procent het laagste aandeel ongehuwden had. De gemeente Vlieland had met 10,1 procent het grootste aandeel gescheiden personen en de gemeenten Schiermonnikoog en Bolsward hadden met 8,6 procent het grootste aandeel verweuwden.

Huishoudens

Van de 7,19 miljoen huishoudens in Nederland op 1 januari 2007 bestond 35,3 procent uit eenpersoonshuishoudens, 29,6 procent uit meerpersoonshuishoudens zonder kinderen en 35,1 procent uit meerpersoonshuishoudens met kinderen. In de periode 1997 tot 2007 is het aantal huishoudens in Nederland toegenomen met 9,3 procent. De grootste groei vond plaats onder de eenpersoonshuishoudens, die in deze periode toenamen met 17,6 procent. Het aantal meerpersoonshuishoudens zonder kinderen nam toe met 8,7 procent en het aantal huishoudens met kinderen slechts met 2,4 procent. Op 1 januari 2007 woonden er gemiddeld 2,93 personen in een meerpersoonshuishouden. De provincie Friesland heeft naar verhouding meer meerpersoonshuishoudens dan Nederland totaal gemiddeld. In Friesland lag het aandeel meerpersoonshuishoudens zonder kinderen op 32,1 procent en met kinderen op 35,5 procent. In deze meerpersoonshuishoudens woonden gemiddeld 2,93 personen. Het aandeel eenpersoonshuishoudens op 1 januari 2007 was 32,4 procent. Dat is onder het landelijk gemiddelde.

Bevolkingsdichtheid

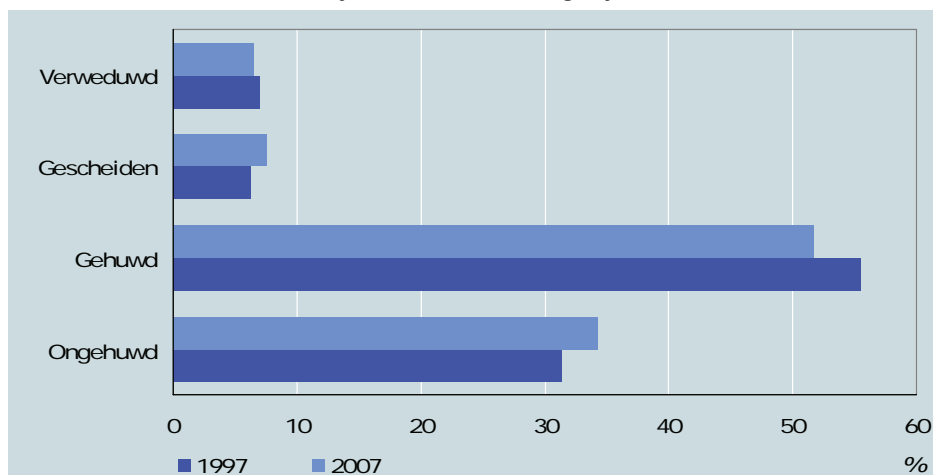
Op 1 januari 2007 telde Nederland 485 inwoners per vierkante kilometer land, in 1997 waren dat er nog gemiddeld 459. In de provincie Friesland woonden gemiddeld 192 inwoners op een vierkante kilometer land. Van de 31 gemeenten in de provincie Friesland had Leeuwarden de hoogste bevolkingsdichtheid. Hier woonden gemiddeld 1 167 inwoners per vierkante kilometer land. De laagste bevolkingsdichtheid was te vinden in de gemeente Schiermonnikoog met gemiddeld 23 inwoners per vierkante kilometer land.

Tabel 2
Burgerlijke staat, huishoudens en bevolkingsdichtheid, 1 januari 2007

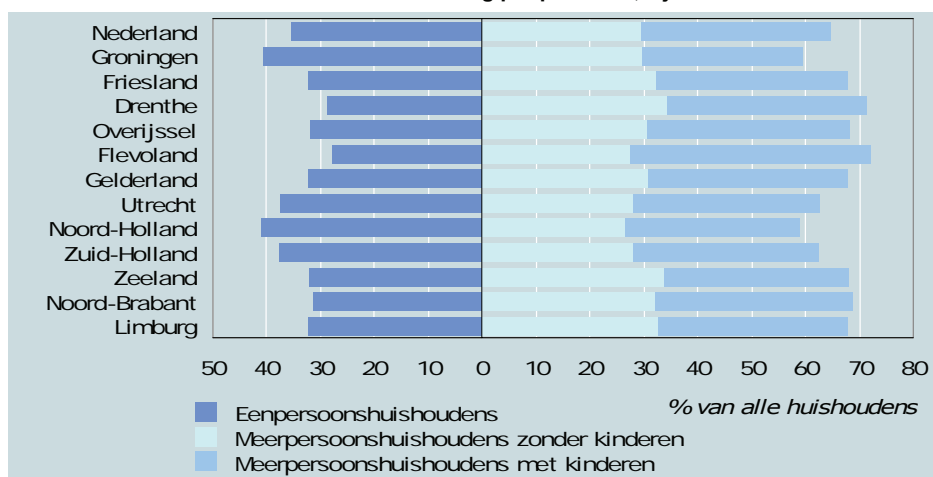
	Nederland	Friesland	Rangorde ¹⁾
Bevolking van 15 jaar of ouder:			
Ongehuwd (%)	34,2	33,0	6
Gehuwd (%)	51,7	53,6	7
Gescheiden (%)	7,6	6,4	10
Verweuwd (%)	6,5	7,0	4
Particuliere huishoudens	7 190 543	275 304	8
Eenpersoonshuishoudens (%)	35,3	32,4	5
Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen (%)	29,6	32,1	4
Meerpersoonshuishoudens met kinderen (%)	35,1	35,5	6
Inwoners per km ²	485	192	11

¹⁾ De rangorde loopt van 1 tot en met 12, waarbij 1 de hoogste score onder de provincies aangeeft.

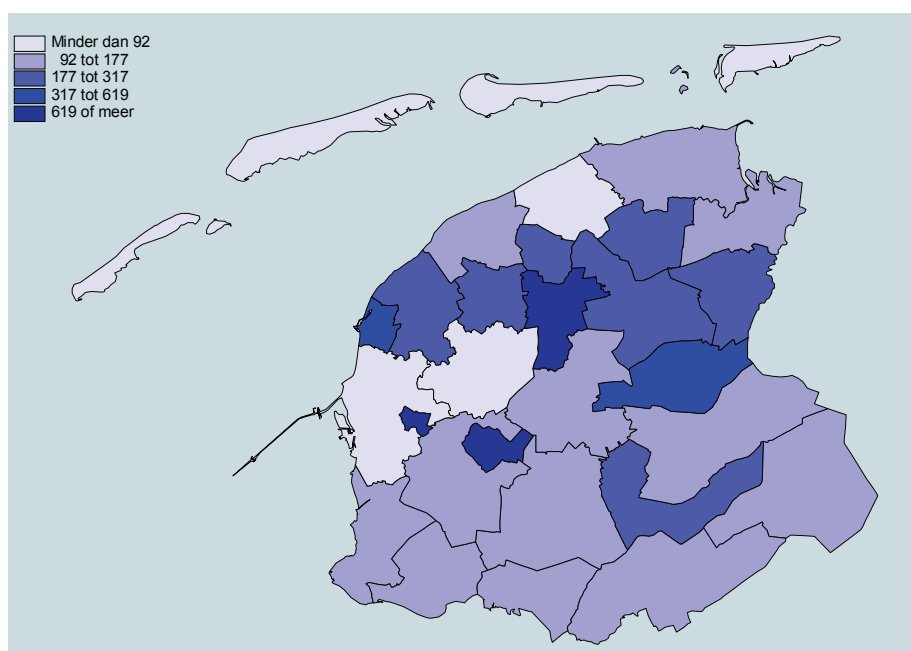
2.1 Inwoners in Nederland van 15 jaar of ouder naar burgerlijke staat, 1997 en 2007

2.2 Particuliere huishoudens naar samenstelling per provincie, 1 januari 2007

2.3 Inwoners per km² per gemeente, 1 januari 2007

3. Bevolkingsontwikkeling

Ontwikkeling

De totale bevolking van Nederland is gedurende 2007 toegenomen met ruim 47 duizend personen. Dit komt neer op een relatieve toename van 2,9 per 1 000 inwoners op 1 januari 2007. In 2000 groeide de bevolking nog met ruim 123 duizend. Sinds dat jaar is de jaarlijkse groei van de bevolking sterk afgenomen. Gedurende 2007 was voor het eerst sinds 2000 de bevolkingsgroei wel weer groter dan in het voorgaande jaar. In de provincie Friesland nam in 2007 de totale bevolking toe met 980 personen, ofwel een toename van 1,5 per 1 000 inwoners. De gemeente Nijefurd was relatief de grootste groeier. Hier nam de bevolking in 2007 toe met 14,1 per 1 000 inwoners.

Geboorte en sterfte

In 2007 zijn er in Nederland 181 336 kinderen geboren, 3 721 minder dan in 2006. Het jaarlijkse aantal geboorten daalt al sinds het jaar 2001. In de provincies Flevoland, Utrecht en Noord-Holland lag het aantal geboorten in 2007 hoger dan in 2006. De gemeente Amsterdam had met 10 504 het hoogste aantal geboorten van alle gemeenten in Nederland. In 2007 werden in de provincie Friesland 7 059 kinderen geboren, 2,4 procent minder dan in 2006.

Sinds 2002 daalt landelijk het jaarlijkse aantal sterfgevallen. In 2007 stierven in totaal 133 022 personen. De relatieve sterfte (per 1 000 inwoners) lag daarmee op 8,1. In de provincie Friesland stierven 5 448 personen wat neerkomt op een relatieve sterfte van 8,5 per 1 000 inwoners. Het geboorteoverschot, oftewel het aantal geboorten minus het aantal gestorvenen, bedroeg landelijk 48 314 personen. In de provincie Friesland lag het geboorteoverschot op 1 611 personen. De gemeente Vlieland had met 8,0 per 1 000 van het gemiddeld aantal inwoners het grootste relatieve geboorteoverschot.

Verhuizingen

Gedurende 2007 zijn in Nederland 646 564 personen verhuisd naar een andere gemeente, 0,9 procent minder dan in 2006. In Friesland lag het binnenlands migratiesaldo voor 2007 op -1 218 personen, ofwel -1,9 per 1 000 van het gemiddelde aantal inwoners.

Migratie

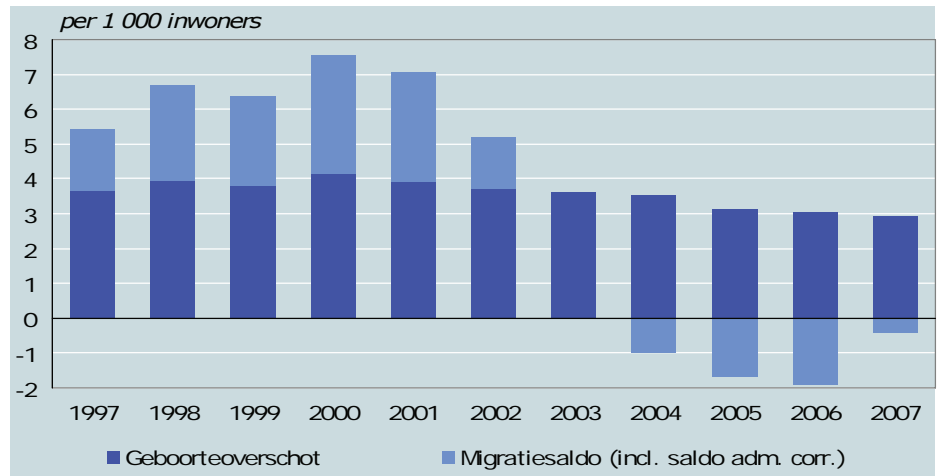
Gedurende 2007 verlieten 5 757 meer mensen Nederland dan dat er binnenkwamen. Landelijk is dit buitenlands migratiesaldo al sinds 2003 negatief. De provincie Friesland had in 2007 een migratiesaldo van 538 personen, het resultaat van 2 742 immigranten en 2 204 emigranten. Landelijk zijn er in de periode 1998 tot en met 2007 per saldo 131 495 meer migranten in Nederland gevestigd dan vertrokken. In de provincie Friesland lag dit saldo op 14 311.

Tabel 3
Bevolkingsontwikkeling, 2007

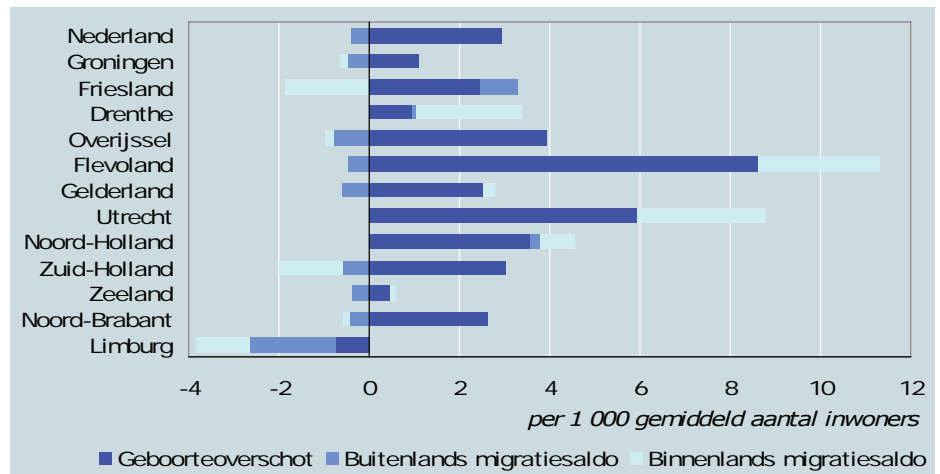
	Nederland	Friesland	Rangorde ¹⁾
Geboorte, per 1 000 inwoners	11,0	11,0	6
Sterfte, per 1 000 inwoners	8,1	8,5	5
Geboorteoverschot, per 1 000 inwoners	2,9	2,5	7
Binnenlands migratiesaldo, per 1 000 inw.		-1,9	12
Immigratie	116 819	2 742	10
Emigratie	122 576	2 204	11
Migratiesaldo, per 1 000 inwoners	-0,4	0,8	1
Bevolkingsgroei, per 1 000 inwoners	2,9	1,5	9

¹⁾ De rangorde loopt van 1 tot en met 12, waarbij 1 de hoogste score onder de provincies aangeeft.

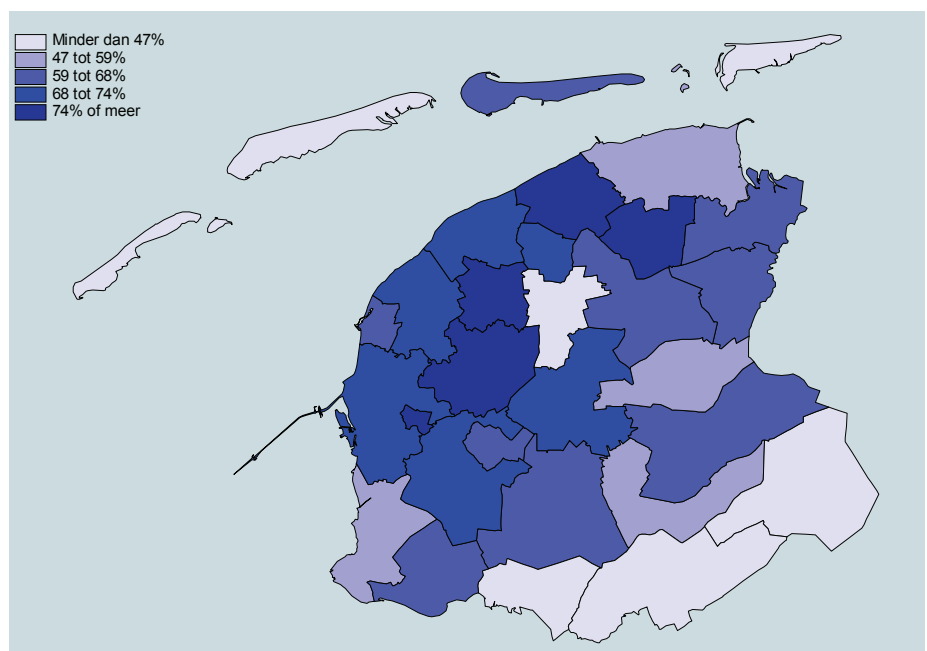
3.1 Geboorteoverschot en migratiesaldo in Nederland, 1997-2007

3.2 Geboorteoverschot, binnenlands- en buitenlands migratiesaldo per provincie, 2007

3.3 Aandeel verhuizers uit de gemeente dat binnen de provincie blijft, 2007

4. Bevolkingsprognose

Bevolkingsgroei

Volgens de prognose¹⁾ van het CBS en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) zal Nederland in 2025 bijna 16,9 miljoen inwoners tellen, ruim een half miljoen (3,2 procent) meer dan in 2007. Daarvan zullen er naar verwachting 645 duizend in de provincie Friesland wonen, waarmee de bevolking van de provincie groeit met 0,4 procent (2 duizend) ten opzichte van 2007. De provincie Limburg is de enige provincie waar naar verwachting in deze periode het totale inwonertal zal afnemen.

In Friesland zal het aantal inwoners in de gemeente Leeuwarden in deze periode met 19 procent het sterkst toenemen. In 23 van de 31 gemeenten in de provincie Friesland zal naar verwachting de bevolking met 1 procent of meer krimpen.

Vergrijzing

Vanaf 2011 zullen de eerste babyboomers de leeftijd van 65 jaar bereiken waarna het aandeel 65-plussers in Nederland sterk gaat toenemen. In 2007 waren er 2,4 miljoen inwoners van 65 jaar of ouder. In 2025 zal dit aantal zijn toegenomen met ruim 52 procent. Er zijn dan meer dan 3,6 miljoen inwoners van 65 jaar of ouder. In Friesland zullen dan naar verwachting 144 duizend 65-plussers wonen, een groei van ruim 46 procent ten opzichte van 2007.

Herkomst

In 2025 zal het aantal autochtonen in Nederland slechts 1 procent kleiner zijn dan in 2007. De groep allochtonen zal in deze periode echter sterk toenemen, van westerse afkomst met 16 procent en van niet-westerse afkomst met 24 procent. In de provincie Friesland neemt het aantal autochtonen af met 3 procent, de groep allochtonen van niet-westerse afkomst groeit met 87 procent en die van westerse afkomst met 11 procent.

Huishoudens

De totale groei van het aantal huishoudens in Nederland is groter dan die van het aantal inwoners. De reden hiervoor is een te verwachten afnemende huishoudensgrootte. Vooral het aantal eenpersoonshuishoudens gaat sterk toenemen. In de provincie Friesland met bijna 23 procent en in de rest van Nederland met bijna 30 procent. Het aantal meerpersoonshuishoudens neemt in de provincie Friesland af met 2 procent, in de rest van Nederland groeit dit aantal met 1 procent.

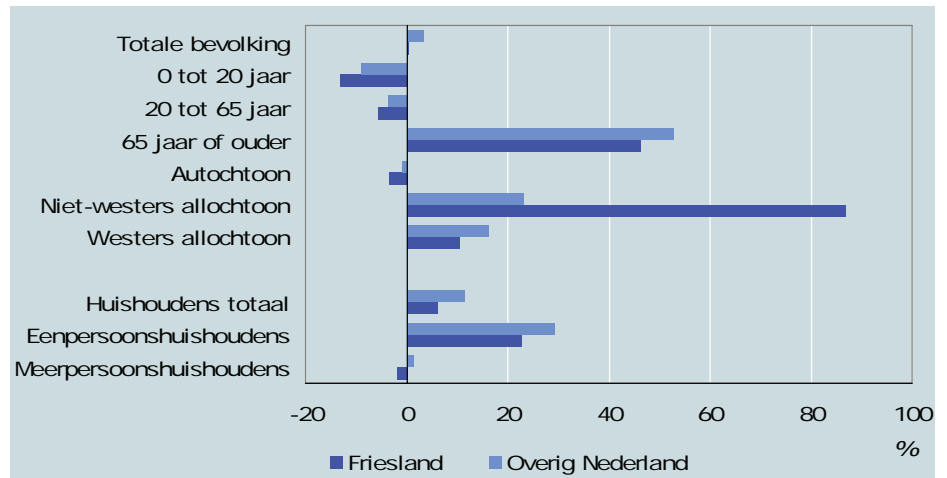
Tabel 4
Bevolking naar leeftijd en herkomst, 2025

	Nederland	Friesland	Rangorde ²⁾
Inwoners	16 882 447	644 584	8
0 tot 20 jaar (%)	21,3	21,5	6
20 tot 65 jaar (%)	57,3	56,1	8
65 jaar of ouder (%)	21,4	22,4	4
Groene druk (%)	37,3	38,3	5
Grijze druk (%)	37,4	39,9	4
Westers allochtoon (%)	9,8	5,2	12
Niet-westers allochtoon (%)	12,8	6,4	12

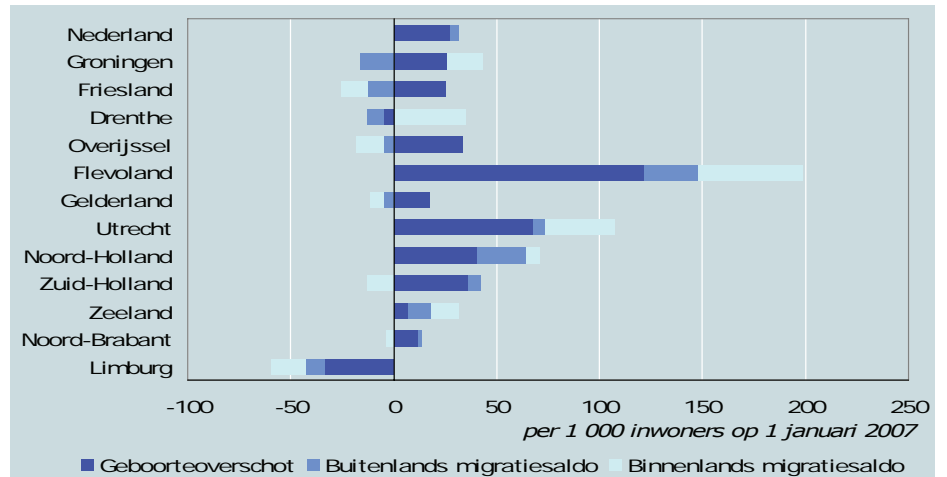
¹⁾ Bron: Regionale prognose 2007-2025, CBS/PBL, 2 juli 2008.

²⁾ De rangorde loopt van 1 tot en met 12, waarbij 1 de hoogste score onder de provincies aangeeft.

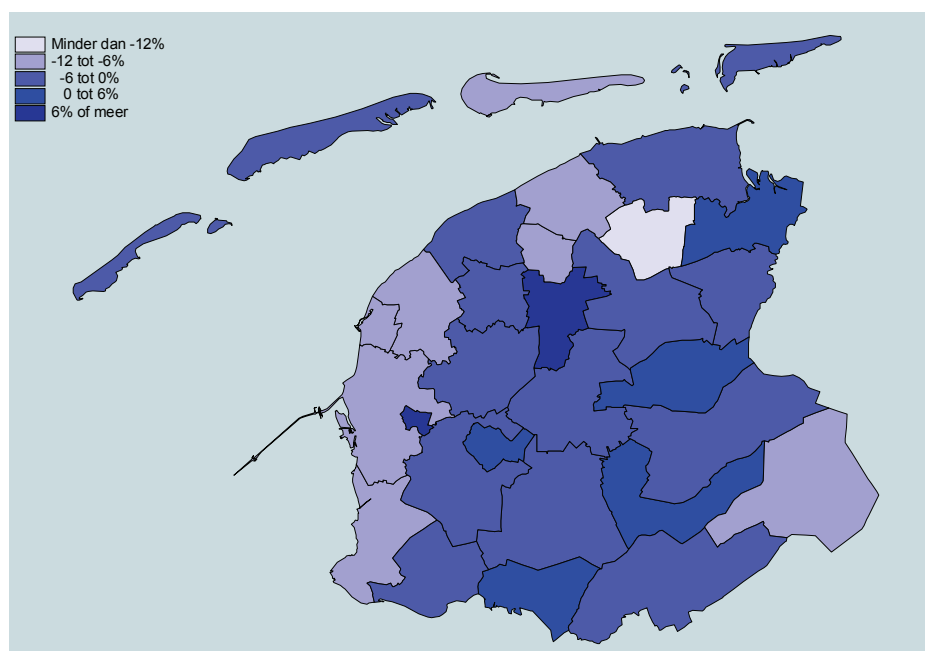
4.1 Bevolkingsontwikkeling in de provincie Friesland en overig Nederland, 2007-2025

4.2 Geboorteoverschot, binnenlands- en buitenlands migratiesaldo per provincie, 2007-2025

4.3 Bevolkingsgroei per gemeente, 2007-2025

5. Onderwijs

Primair onderwijs¹⁾

In het schooljaar 2006/07 volgden ruim 1,6 miljoen kinderen primair onderwijs. Verreweg het grootste deel, bijna 1,55 miljoen, bezocht het reguliere basisonderwijs. Ruim 100 duizend kinderen gingen in dit schooljaar naar het speciaal basisonderwijs of naar speciale scholen. Bij de speciale scholen zitten zowel scholen voor basisonderwijs als scholen voor voortgezet onderwijs. Het speciaal basisonderwijs en de speciale scholen zijn bedoeld voor kinderen met leer- of gedragsproblemen, gehandicapte kinderen en langdurig zieke leerlingen. Hierbij geldt dat ongeveer twee keer zo veel jongens als meisjes deze speciale vormen van onderwijs volgen. Het aantal leerlingen bij het speciaal basisonderwijs vertoont al meer dan tien jaar een dalende trend. Het aantal leerlingen dat naar speciale scholen gaat steeg juist sterk in diezelfde periode. Bij elkaar is dit 4,9 procent van alle leerlingen bij het primair onderwijs.

Voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs²⁾

In het schooljaar 2006/07 gingen 915 duizend leerlingen naar het voortgezet onderwijs. In de provincie Friesland waren dat er bijna 37 duizend. De eerste twee jaar in het voortgezet onderwijs starten de leerlingen met een periode van 'basisvorming'. Van de leerlingen in Nederland in het derde leerjaar en hoger zit 43 procent op het vmbo. Het aandeel leerlingen op de havo en het vwo ligt met respectievelijk 27 en 30 procent vrij dicht bij elkaar. Het aandeel leerlingen dat op de havo zit, is in alle provincies nagenoeg gelijk. Het aandeel leerlingen op het vmbo en vwo kan wel verschillen per provincie. Flevoland en Friesland vallen op door het relatief hoge aandeel vmbo-ers en in de provincie Utrecht is het aandeel vwo-ers juist hoger dan gemiddeld.

Het totaal aantal leerlingen dat naar het middelbaar beroepsonderwijs gaat in Nederland is ruim 496 duizend. Bijna 72 procent hiervan volgde de beroepsopleidende leerweg. In de provincie Friesland is dit aandeel groter met 80 procent. De rest van de leerlingen op het middelbaar beroepsonderwijs volgde de beroepsbegeleidende leerweg.

Hoger onderwijs

Meer dan 574 duizend studenten volgden in het studiejaar 2006/07 hoger onderwijs. Ongeveer twee derde van hen volgt hoger beroepsonderwijs. De overige studenten volgden een studie aan één van de universiteiten in Nederland. Deze studenten zijn vooral terug te vinden in de provincies met één of meer universiteiten.

Tabel 5
Leerlingen en studenten, schooljaar 2006/07

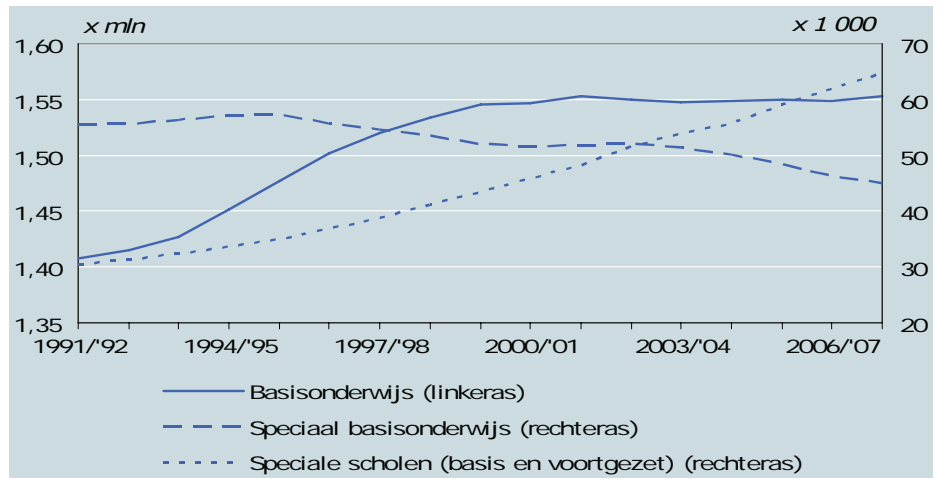
	Nederland	Friesland	Rangorde ³⁾
Basisonderwijs*	1 548 970	62 820	8
Speciaal basisonderwijs*	46 310	2 050	8
Speciale scholen (basis en voortgezet)*	61 920	2 380	9
Voortgezet onderwijs (excl. praktijkonderwijs)	915 240	36 714	8
Middelbaar beroepsonderwijs	496 295	23 558	8
Hoger beroepsonderwijs	366 689	16 511	9
Wetenschappelijk onderwijs	208 618	1 862	8

¹⁾ Op basis van de gemeente waar de vestiging van de school staat.

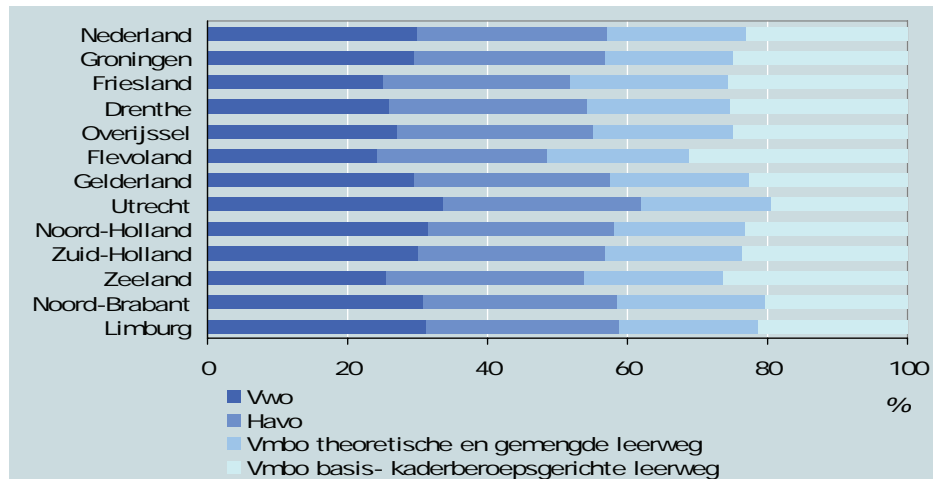
²⁾ Op basis van de woongemeente van de leerlingen.

³⁾ De rangorde loopt van 1 tot en met 12, waarbij 1 de hoogste score onder de provincies aangeeft.

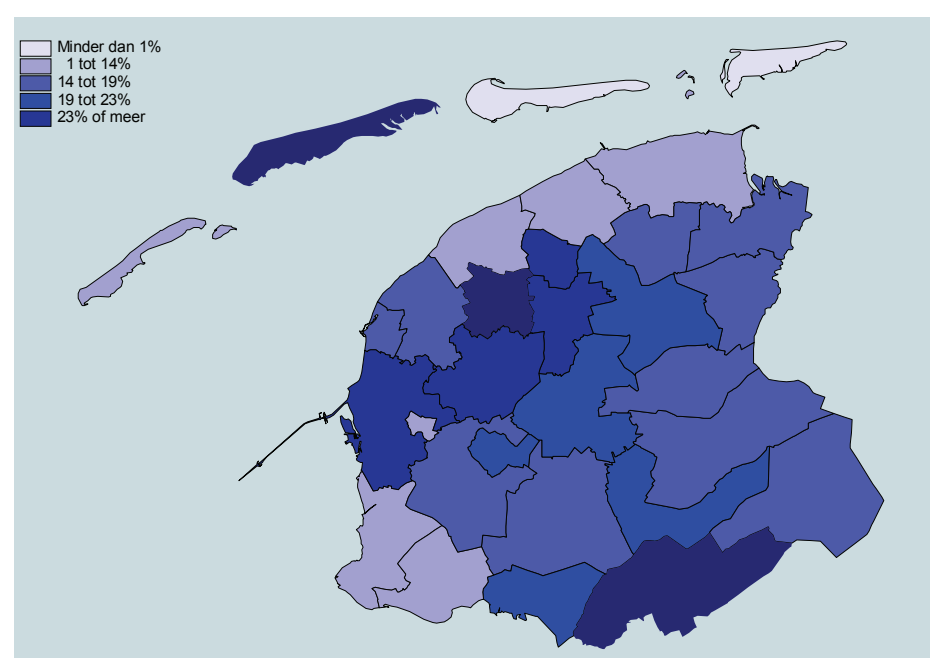
5.1 Leerlingen primair onderwijs naar schooltype, 1991/'92 – 2006/'07*

5.2 Leerlingen voortgezet onderwijs, leerjaar 3 en hoger per provincie, schooljaar 2006/'07*

5.3 Aandeel vwo-leerlingen in totaal voortgezet onderwijs (3e leerjaar), 2006/'07

6. Woningvoorraad

Ontwikkeling

Op 1 januari 2007 bestond de Nederlandse woningvoorraad uit bijna 7 miljoen woningen. De 7 miljoenste woning werd in september van dat jaar opgeleverd. De provincie Zuid-Holland had het grootste aandeel in de totale woningvoorraad, de provincie Flevoland het kleinste. In de provincie Friesland stond 4 procent van de woningvoorraad.

Wooneenheden en recreatiewoningen

In 2007 lag het aantal wooneenheden (zoals kamerverhuur voor studenten) op 114 duizend. Zuid-Holland en Noord-Holland hebben hierin het grootste aandeel. In de provincie Friesland lag het aantal wooneenheden op 473.

Nederland telde in 2007 bijna 99 duizend recreatiewoningen. Van deze recreatiewoningen stond 30 procent in de provincies Noord-Holland en Gelderland. In de provincie Groningen kwam het kleinste aantal recreatiewoningen voor. In Friesland stonden 8 duizend recreatiewoningen.

Woningdichtheid

In Nederland stonden op 1 januari 2007 gemiddeld 206 woningen per vierkante kilometer land, 11 meer dan in 2000. De gemiddelde woningdichtheid varieerde van 77 in Drenthe tot 544 in Zuid-Holland. In de provincie Friesland stonden gemiddeld 82 woningen op iedere vierkante kilometer land. Binnen Friesland was de woningdichtheid in de gemeente Leeuwarden het hoogst, met 567 woningen per vierkante kilometer.

In Zeeland was de recreatiewoningdichtheid het hoogst. In deze provincie waren gemiddeld 6 recreatiewoningen per vierkante kilometer land. Friesland telde gemiddeld 2,3 recreatiewoningen per vierkante kilometer.

Gemiddelde woningwaarde

Gemeenten kennen aan alle onroerende zaken in Nederland een woningwaarde (WOZ) toe. Deze taxatie gebeurde vroeger om de 4 jaar, later om de 2 jaar en vanaf 2008 wordt dit jaarlijks gedaan. Op 1 januari 2007 was de gemiddelde woningwaarde van Nederland 217 duizend euro (waardepeildatum 1 januari 2005).

In de provincie Utrecht waren de woningen gemiddeld het duurst met 250 duizend euro, direct gevolgd door Noord-Brabant (245 duizend euro). De goedkoopste woningen van Nederland stonden in de provincie Groningen (158 duizend euro). In de provincie Friesland was de gemiddelde woningwaarde 178 duizend euro.

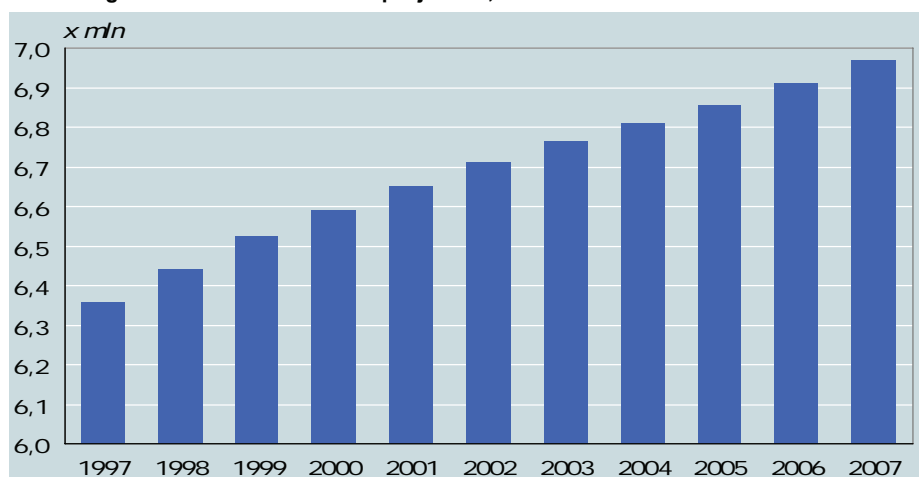
Vergeleken met 2006 steeg de gemiddelde woningwaarde in de gemeente Opsterland in Friesland op 1 januari 2007 het hardst met 19 procent. De kleinste stijging in de woningwaarde vond plaats in de gemeenten Ameland en Nijefurd met 7 procent.

Tabel 6
Stand van de woningvoorraad, 2007

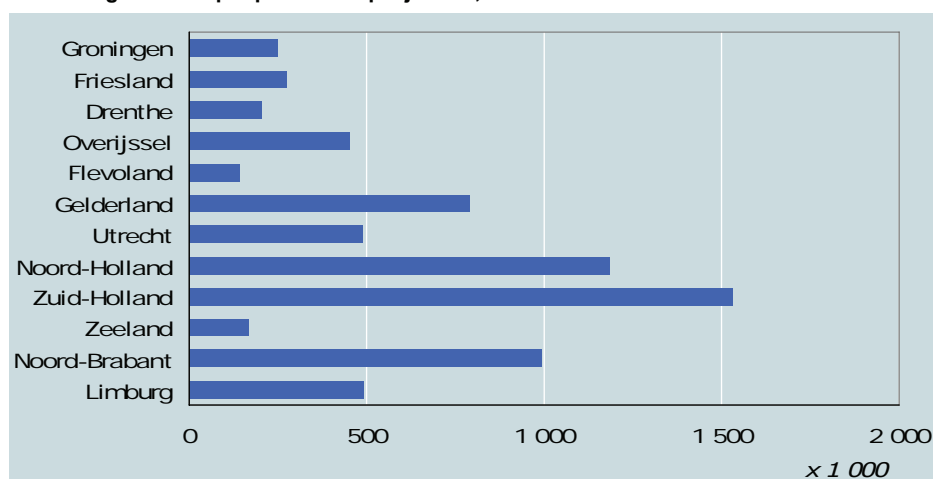
	Nederland	Friesland	Rangorde ¹⁾
Voorraad woningen	6 967 046	275 221	8
Voorraad wooneenheden	114 127	473	11
Voorraad recreatiewoningen	98 622	8 029	6
Woningdichtheid per km ²	206	82	11
Gemiddelde woningwaarde (WOZ, x1 000 euro)	217	178	11

¹⁾ De rangorde loopt van 1 tot en met 12, waarbij 1 de hoogste score onder de provincies aangeeft.

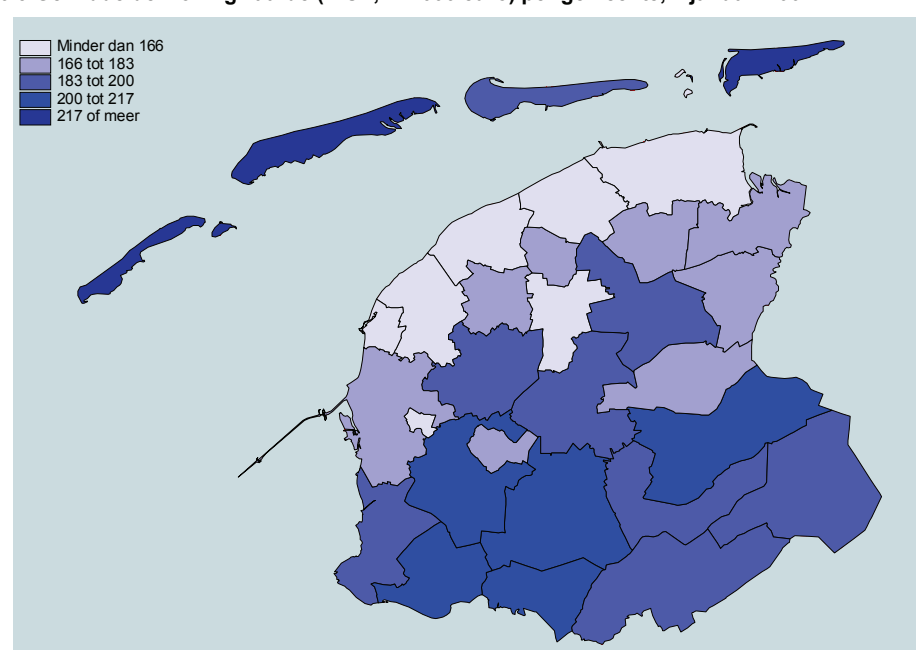
6.1 Woningvoorraad van Nederland op 1 januari, 1997-2007

6.2 Woningvoorraad per provincie op 1 januari, 2007

6.3 Gemiddelde woningwaarde (WOZ, x 1 000 euro) per gemeente, 1 januari 2007**

7. Nieuwbouw en sloop

Gereedgekomen woningen

Het aantal gereedgekomen nieuwe woningen in 2007 bedroeg ruim 80 duizend. Dit komt neer op een groei van bijna 11 procent ten opzichte van 2006. Dit is de hoogste groei in 10 jaar tijd. Van iedere 100 woningen ging het in 72 gevallen om een koopwoning. In Utrecht en Zeeland waren zelfs meer dan 80 van de 100 gereedgekomen woningen een koopwoning. Echter, in Noord-Holland waren slechts 59 van de 100 nieuwe woningen koopwoningen. Dit is relatief gezien het laagste aandeel koopwoningen van alle provincies. In Friesland waren 75 van de 100 gereedgekomen woningen een koopwoning.

De grootste absolute woningproductie vond plaats in de provincie Zuid-Holland. Daar zijn met 16 duizend de meeste woningen gereedgekomen. Ook in Noord-Holland en Noord-Brabant zijn veel woningen opgeleverd (respectievelijk 15 en ruim 11 duizend). In Noord-Holland nam de woningproductie zelfs toe met 3,2 duizend woningen ten opzichte van een jaar eerder, een groei van 28 procent. In de provincie Zeeland daalde de woningproductie juist met 12 procent. In Friesland zijn bijna 3 duizend woningen opgeleverd. Dit komt neer op een groei van 1,5 procent ten opzichte van 2006.

Toevoegingen en onttrekkingen aan de woningvoorraad

In 2007 werden ruim 87 duizend woningen aan de Nederlandse woningvoorraad toegevoegd; 80 duizend door nieuwbouw en 7 duizend op een andere manier (bijvoorbeeld door woningsplitsing). Van de totale vermeerdering was 31 procent een huurwoning en daarmee ruim twee derde een eigen woning. In Utrecht zijn relatief de meeste koopwoningen toegevoegd aan de woningvoorraad. In de provincie Friesland was het totaal aantal toevoegingen 2,9 duizend, dit is een toename van bijna 2 procent ten opzichte van 2006.

Er werden in 2007 bijna 24 duizend woningen aan de woningvoorraad onttrokken in Nederland. Dit komt neer op 0,3 procent. Van de vermindering was bijna 79 procent een huurwoning. Er werden vooral huurwoningen gesloopt waarvoor in de plaats koopwoningen werden gebouwd. In Friesland werden 644 woningen in 2007 onttrokken. Hiervan was 74,5 procent een huurwoning.

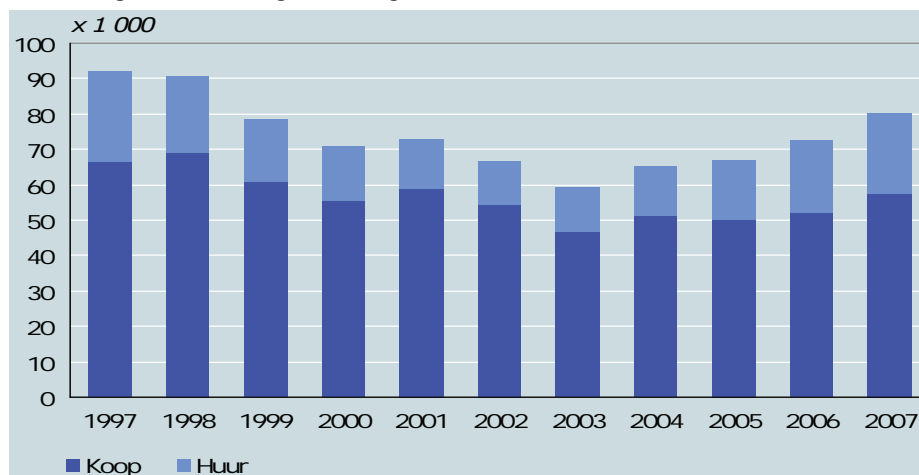
Het aantal woningen is in 2007 per saldo toegenomen met bijna 64 duizend woningen. Hiervan was 13 procent een huurwoning en 87 procent een koopwoning. In Friesland kwamen er per saldo 2,3 duizend woningen bij.

Tabel 7
Aantal gereedgekomen woningen, 2007

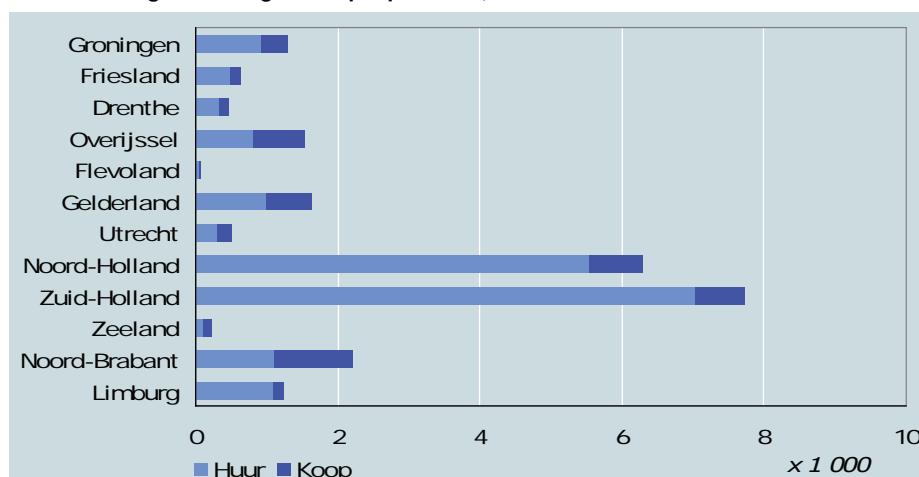
	Nederland	Friesland	Rangorde ¹⁾
Nieuwbouwwoningen	80 193	2 772	9
Eigendomsverhouding			
% koopwoningen	71,6	75,2	5
% huurwoningen	28,4	24,8	8
Woningtype			
% eengezinswoningen	61,7	71,2	5
% meergezinswoningen	38,3	28,8	8

¹⁾ De rangorde loopt van 1 tot en met 12, waarbij 1 de hoogste score onder de provincies aangeeft.

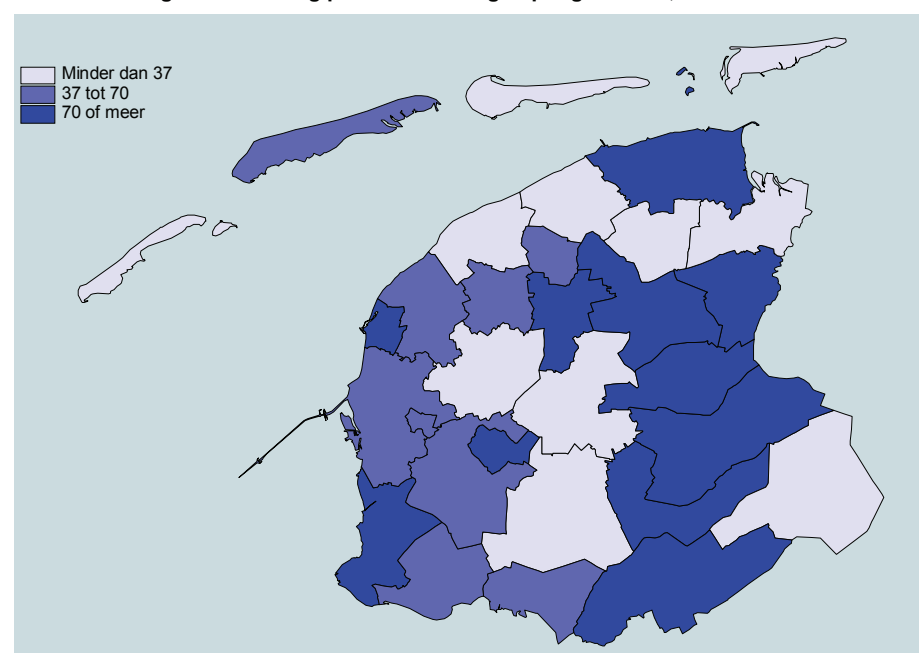
7.1 Gereedgekomen woningen naar eigendom in Nederland, 1997-2007

7.2 Onttrekkingen naar eigendom per provincie, 2007

7.3 Saldo woningvermeerdering per 1 000 woningen per gemeente, 2007

8. Arbeid

Bijna 7,7 miljoen banen

Gemiddeld telde Nederland 7 692 600 banen van werknemers¹⁾ gedurende de maand december in 2006. Meer dan de helft van deze banen was te vinden in de drie provincies Zuid- en Noord-Holland en Noord-Brabant. Zuid-Holland had van alle provincies het grootste aantal. De provincie Friesland telde 248 duizend banen, 3,2 procent van alle banen in Nederland. De gemeente Leeuwarden had met 66 duizend banen (26,5 procent) het grootste aantal banen in de provincie.

Landbouw, bosbouw en visserij

Landelijk waren in de sector landbouw, bosbouw en visserij 120 duizend banen te vinden, 2 procent van alle banen in Nederland. De provincie Friesland telde 4,2 duizend banen in deze sector, met de grootste concentratie in de gemeente Wymbritseradiel.

Nijverheid en energievoorziening

De sector nijverheid en energievoorziening bestond uit ruim 1,25 miljoen banen, ruim 16 procent van alle banen in Nederland. De provincie Noord-Brabant had van alle provincies het grootste aantal banen in deze sector. De provincie Friesland telde bijna 50 duizend banen in deze sector, met de grootste concentratie in de gemeente Leeuwarden.

Commerciële dienstverlening

De commerciële dienstverlening heeft het grootste aandeel banen in Nederland. Deze sector telde bijna 3,9 miljoen banen, net iets meer dan de helft van alle banen. De commerciële dienstverlening is sterk geconcentreerd in de provincies Noord- en Zuid-Holland die samen meer dan 42 procent van de banen in deze sector hadden. In de provincie Friesland waren een kleine 107 duizend banen te vinden in deze sector. Van de gemeenten had Leeuwarden het grootste aandeel van de banen in deze sector.

Niet-commerciële dienstverlening

De sector niet-commerciële dienstverlening telde landelijk ruim 2,4 miljoen banen, 32 procent van alle banen. In de provincie Friesland waren dit er bijna 88 duizend. De grootste concentratie binnen de provincie was te vinden in de gemeente Leeuwarden.

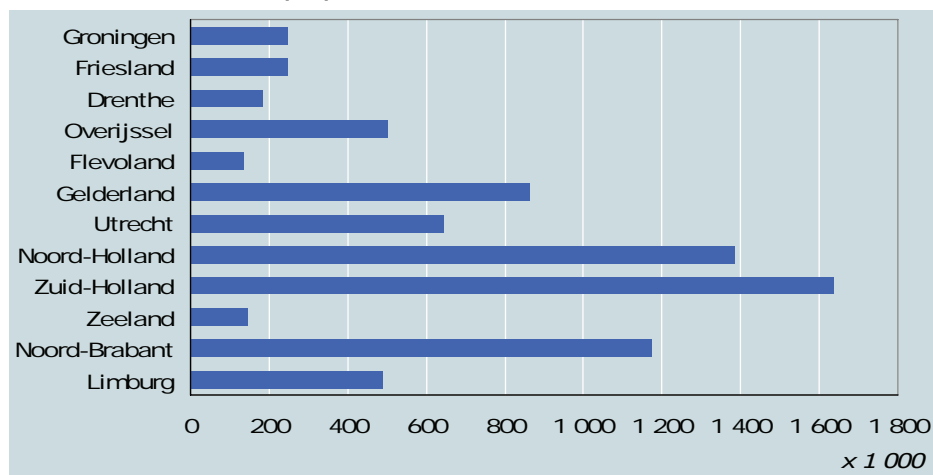
Tabel 8
Banen van werknemers (x 1 000), december 2006*

	Nederland	Friesland	Rangorde ²⁾
Banen totaal	7 692,6	248,3	8
Landbouw, bosbouw en visserij	119,5	4,2	7
Nijverheid en energievoorziening	1 252,6	49,7	8
Commerciële dienstverlening	3 880,1	106,7	9
Niet-commerciële dienstverlening	2 440,5	87,6	9

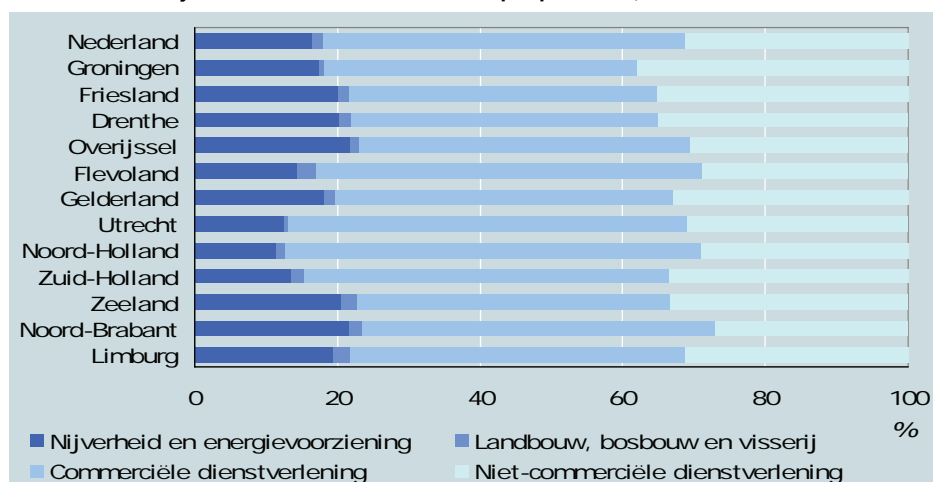
¹⁾ De aantallen banen genoemd in dit hoofdstuk betreffen het gemiddelde aantal gemeten in december 2006 en zijn voorlopig. Vanwege een verandering in de vorm van waarneming en verwerking (van Enquête Werkgelegenheid en Lonen naar polisadministratie) zijn de cijfers in dit hoofdstuk niet te vergelijken met die van eerdere jaren. Meer informatie over deze wijziging is te vinden op de CBS-website. In dit hoofdstuk zijn de regionaal niet in te delen banen (52 duizend) buiten beschouwing gelaten. In de cijfers voor totaal Nederland zijn deze wel meegenomen.

²⁾ De rangorde loopt van 1 tot en met 12, waarbij 1 de hoogste score onder de provincies aangeeft.

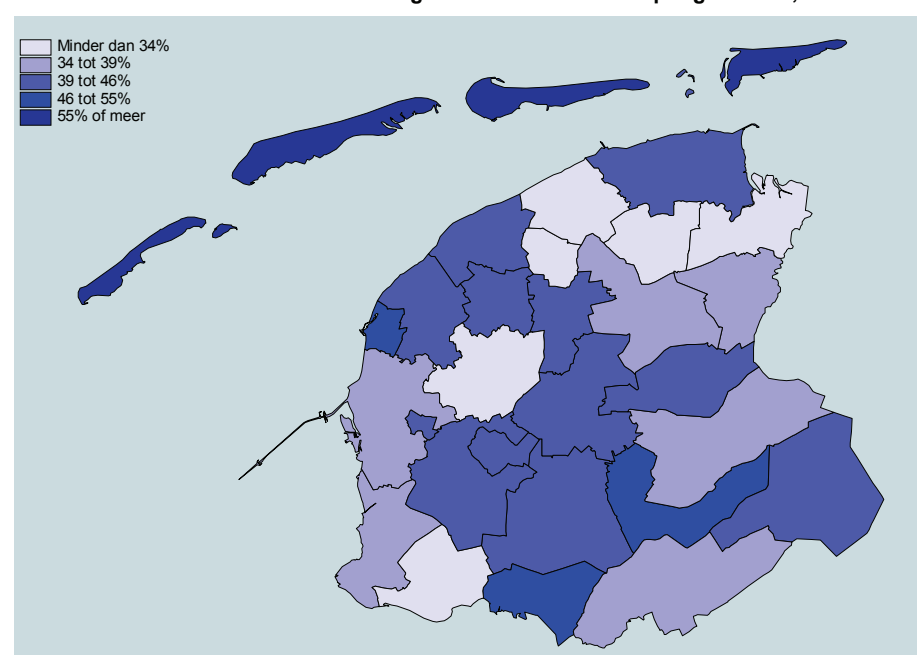
8.1 Banen van werknemers per provincie, december 2006*

8.2 Aandeel bedrijfssector in totaal aantal banen per provincie, december 2006*

8.3 Aandeel commerciële dienstverlening in totaal aantal banen per gemeente, dec. 2006*

9. Bedrijfsvestigingen

Bijna 850 duizend bedrijfsvestigingen

Op 1 januari 2007 telde Nederland 849 225 bedrijfsvestigingen¹⁾. Meer dan de helft hiervan bevond zich in de provincies Noord- en Zuid-Holland en Noord-Brabant. Provincie Zuid-Holland had de meeste bedrijfsvestigingen. Het grootste deel van de vestigingen in Nederland was van bedrijven actief in de sector commerciële dienstverlening, ruim 493 duizend (58,1 procent). Er waren ruim 144 duizend vestigingen van bedrijven actief in de nijverheid en energievoorziening (17,0 procent). Daarnaast bestonden er ruim 117 duizend vestigingen van bedrijven uit de niet-commerciële dienstverlening (13,8 procent) en een kleine 95 duizend vestigingen van bedrijven in de sector landbouw, bosbouw en visserij (11,1 procent). De provincie Friesland telde in totaal 35 010 vestigingen. De gemeente Leeuwarden had met 3 900 vestigingen het grootste aantal binnen de provincie, gevolgd door gemeente Smallingerland met 2 490 vestigingen.

Landbouw, bosbouw en visserij

Provincie Noord-Brabant had de grootste concentratie vestigingen van bedrijven in de sector landbouw, bosbouw en visserij. Provincie Friesland telde 6 895 vestigingen in deze sector. Binnen Friesland was het grootste aantal vestigingen (490 stuks) te vinden in de gemeente Weststellingwerf.

Nijverheid en energievoorziening

Er stonden in de provincie Friesland 6 755 vestigingen van bedrijven in de nijverheid en energievoorziening. Dit was 4,7 procent van alle vestigingen in Friesland. De meeste vestigingen, in totaal 610, waren te vinden in de gemeente Leeuwarden.

Commerciële dienstverlening

Provincie Friesland telde 17 110 bedrijfsvestigingen in de commerciële dienstverlening. Van alle bedrijfsvestigingen in de provincie was dit 48,9 procent. Binnen de provincie deed de grootste concentratie zich voor in de gemeente Leeuwarden (2 480 vestigingen), gevolgd door de gemeente Smallingerland (1 400 vestigingen).

Niet-commerciële dienstverlening

Van alle bedrijfsvestigingen landelijk actief in de niet-commerciële dienstverlening stonden er 4 250 in de provincie Friesland. Dit aantal komt neer op 12,1 procent van alle bedrijfsvestigingen in de provincie. De grootste concentratie was te vinden in de gemeente Leeuwarden (725 vestigingen), gevolgd door de gemeente Smallingerland (355 vestigingen).

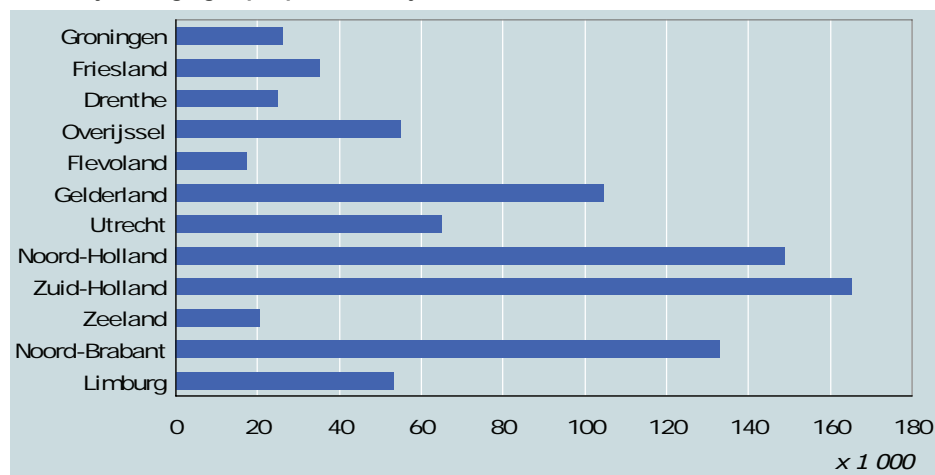
Tabel 9
Bedrijfsvestigingen, 1 januari 2007

	Nederland	Friesland	Rangorde ²⁾
Bedrijfsvestigingen totaal	849 225	35 010	8
Landbouw, bosbouw en visserij	94 620	6 895	6
Nijverheid en energievoorziening	144 250	6 755	8
Commerciële dienstverlening	493 100	17 110	8
Niet-commerciële dienstverlening	117 255	4 250	8

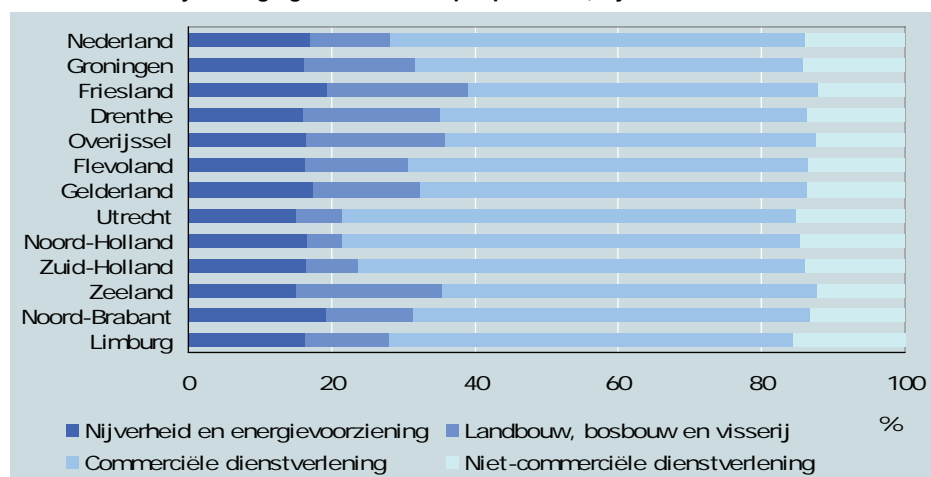
¹⁾ Het totaal aantal vestigingen is afgeleid uit het aantal geregistreerde eenheden uit het Algemene Bedrijvenregister van het CBS en uit het aantal agrarische vestigingen volgens de Landbouwtelling van het CBS. Vanaf 1 juli 2006 is het Algemene Bedrijvenregister van het CBS ingrijpend gewijzigd. Als gevolg daarvan zijn de gegevens over het aantal vestigingen en instellingen op 1 januari 2007 niet meer vergelijkbaar met de gegevens van voor deze peildatum.

²⁾ De rangorde loopt van 1 tot en met 12, waarbij 1 de hoogste score onder de provincies aangeeft.

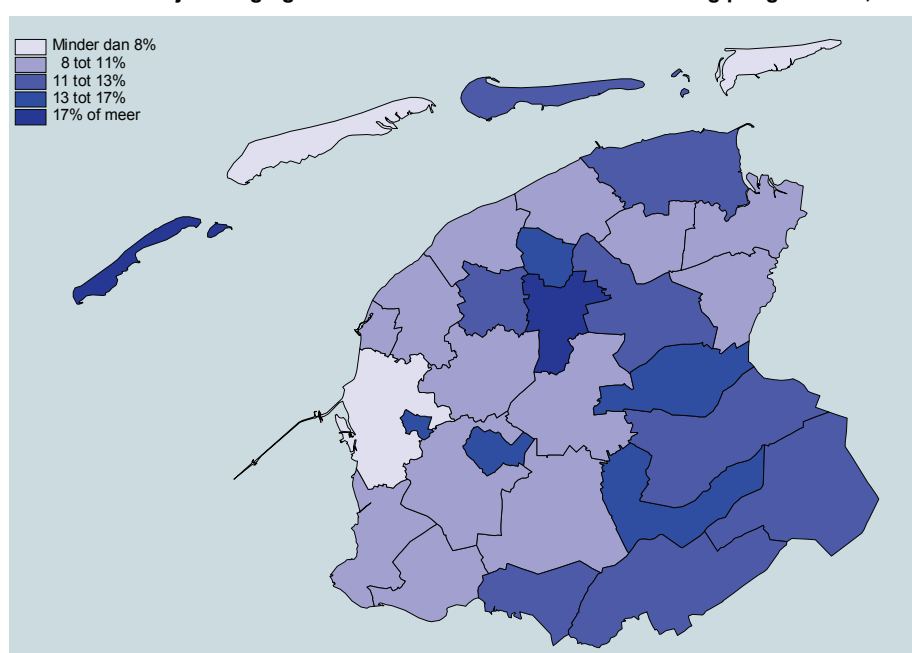
9.1 Bedrijfsvestigingen per provincie, 1 januari 2007

9.2 Aandeel bedrijfsvestigingen naar sector per provincie, 1 januari 2007

9.3 Aandeel bedrijfsvestigingen in de niet-commerciële dienstverlening per gemeente, 2007

10. Sociale zekerheid

Bijstandsuitkeringen

Het aantal bijstandsuitkeringen is de afgelopen jaren sterk afgenomen. Door de invoering van de Wet Werk en Bijstand (WWB) per 2004, in plaats van de Algemene Bijstandswet (ABW), hebben de gemeenten meer middelen gekregen om het beroep op de bijstand terug te dringen. Daarnaast heeft het Rijk financiële prikkels ingesteld. De mate waarin de afzonderlijke gemeenten succesvol zijn, hangt mede af van de economische situatie. In 1998 hadden 412 duizend huishoudens een uitkering. Dat aantal daalde tot 341 duizend in 2002, nam in 2003 en 2004 weer wat toe, waarna de daling zich weer voortzette. In 2007 bedroeg het aantal uitkeringen 305 duizend. Dit is een afname van 26 procent sinds 1998. In alle provincies nam het aantal uitkeringen af. In Friesland was de afname met 31 procent groter dan het landelijk gemiddelde.

In 2007 hadden 42 van elke duizend huishoudens een bijstandsuitkering. Dat aantal varieerde per provincie van 30 tot 56. In Friesland bedroeg het aantal bijstandsuitkeringen bijna 11 duizend, ofwel 39 per duizend huishoudens.

WAO- en Wajong-uitkeringen

In 2007 is het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen lager dan het aantal 10 jaar eerder. Dat is het gevolg van een behoorlijke daling van de WAO-uitkeringen vanaf 2003. Die daling is voor een groot deel veroorzaakt doordat de regelgeving is veranderd. Daarentegen nam het aantal Wajong-uitkeringen relatief sterk toe. Bijna alle provincies vertonen hetzelfde beeld. In Friesland daalde het aantal WAO-uitkeringen met bijna 6 duizend, terwijl het aantal Wajong-uitkeringen toenam met bijna 3 duizend.

Het aantal WAO-uitkeringen per duizend inwoners van 15 tot 65 jaar nam af van 63 tot 52. In elke provincie was sprake van een afname. In Friesland daalde het aandeel van 61 naar 46. Het aantal Wajong-uitkeringen per duizend inwoners van 15 tot 65 jaar nam toe van 13 tot 19.

Werkloosheidsuitkeringen

Het aantal werkloosheidsuitkeringen varieerde de afgelopen tien jaar sterk. Bedroeg het aantal eind 1997 nog 391 duizend, in 2001 was dat aantal gedaald tot 166 duizend. Na een piek in 2004 bedroeg aan het einde van 2007 het aantal uitkeringen 192 duizend. Dit patroon komt in elke provincie voor. Het aantal uitkeringen daalde in Friesland van 16 duizend in 2004 tot bijna 9 duizend in 2007.

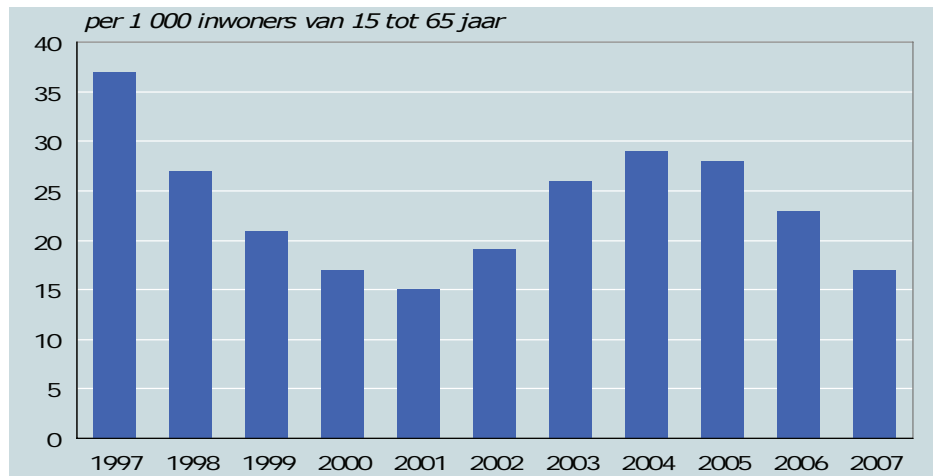
Eind 2007 waren er 17 WW-uitkeringen per duizend inwoners van 15 tot 65 jaar. In Friesland waren er 21 WW-uitkeringen per duizend inwoners van 15 tot 65 jaar. In 2004 waren dat er nog 38. De daling is sterker dan het landelijk gemiddelde.

Tabel 10.1
Uitkeringen naar type, 2007

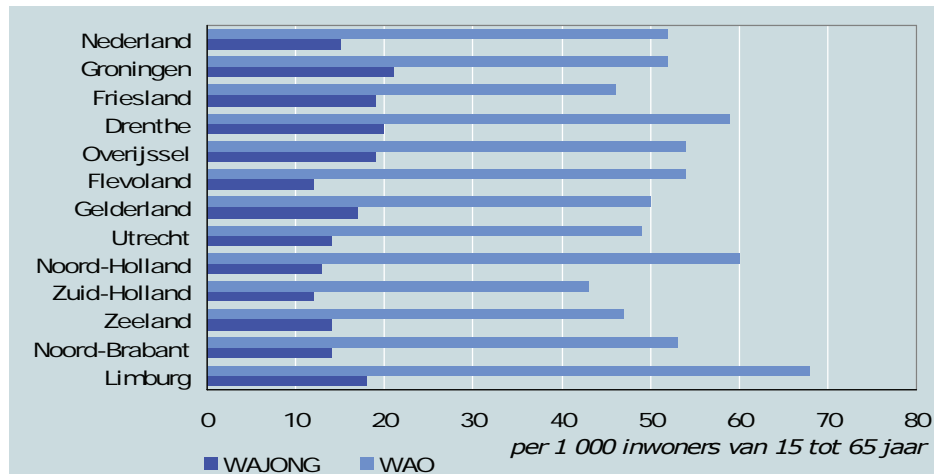
	Nederland	Friesland	Rangorde ¹⁾
ABW/WWB (x 1 000)	305	10,7	9
ABW/WWB per 1 000 huishoudens	42	39	6
WAO (x 1 000)	579	19,4	9
WAO per 1 000 inwoners van 15 tot 65 jaar	52	46	11
WAJONG (x 1 000)	164	8,0	9
WAJONG per 1 000 inwoners van 15 tot 65 jaar	15	19	3
WW (x 1 000)	192	8,7	8
WW per 1 000 inwoners van 15 tot 65 jaar	17	21	3

¹⁾ De rangorde loopt van 1 tot en met 12, waarbij 1 de hoogste score onder de provincies aangeeft.

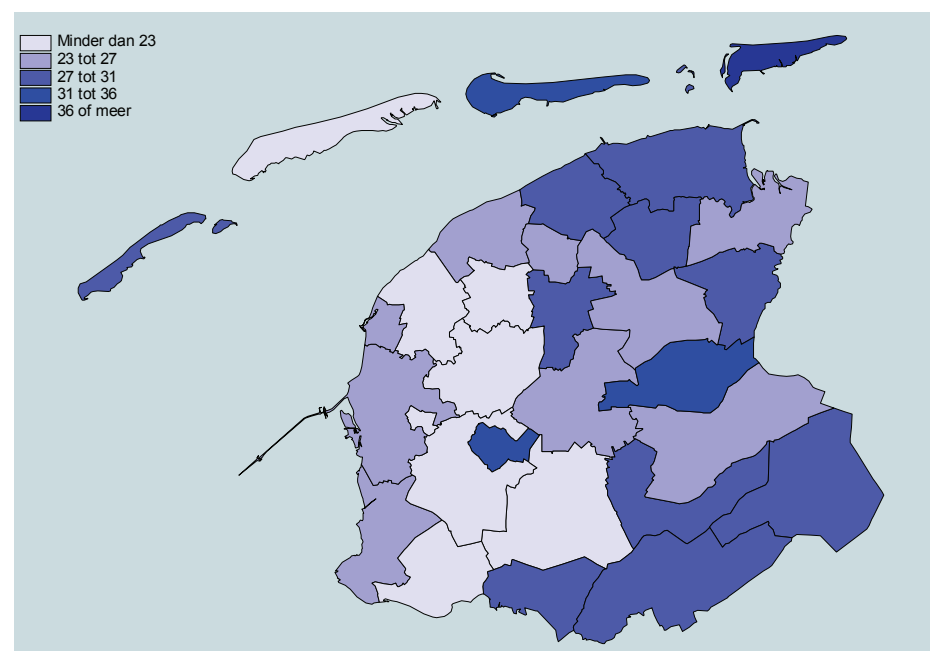
10.1 Werkloosheidsuitkeringen in Nederland, 1997-2007

10.2 Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen per provincie, 2007

10.3 Werkloosheidsuitkeringen per 1 000 inwoners van 15 tot 65 jaar per gemeente, 2007

11. Veestapel en mestproductie

Aantal kippen

Tot 2002 nam het aantal kippen in Nederland geleidelijk toe tot 101 miljoen. Door de vogelpest werden begin 2003 veel kippen geruimd, waardoor het aantal afnam tot minder dan 80 miljoen. Vooral in de provincies Gelderland en Noord-Brabant zijn in 2003 veel kippen geruimd (samen ongeveer 14 miljoen stuks). Daarna nam het aantal kippen langzaam weer toe tot 93 miljoen in 2007, nog steeds minder dan tien jaar geleden. De ontwikkelingen varieerden zeer sterk per provincie. In Friesland was de daling van het aantal kippen in 2003 minder sterk dan het landelijk gemiddelde. Daarna nam het aantal weer toe tot 7,5 miljoen. Dat is bijna 60 procent meer dan in 1997.

Dunne mest

De geproduceerde hoeveelheid dunne mest is de afgelopen tien jaar met 12 procent verminderd. Dit is het gevolg van de forse afname van het aantal runderen (15 procent). In 1997 werd nog 75 miljoen ton dunne mest geproduceerd, in 2007 daalde dit tot 66 miljoen ton. In Friesland nam de productie in dezelfde periode toe van 8,8 tot 9,0 miljoen ton.

Uitscheiding van mineralen

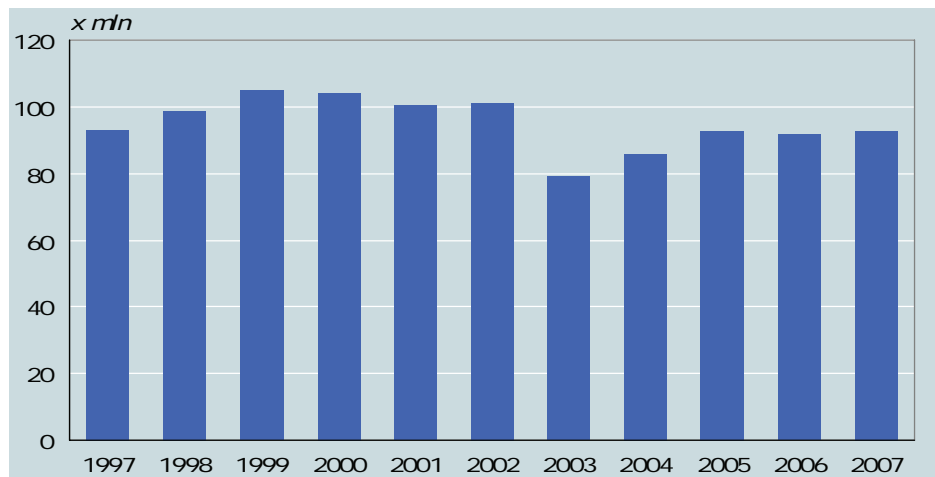
De uitscheiding van stikstof, fosfaat en kalium per hectare cultuurgrond is de afgelopen periode gedaald. De uitscheiding van stikstof daalde in tien jaar met 22 procent. In Friesland was de daling iets minder sterk, namelijk 19 procent. Daalde de landelijke uitscheiding van fosfaat met 9 procent, in Friesland bleef die gelijk. De uitscheiding van kalium nam in Friesland de afgelopen tien jaar af met 1 procent. Het landelijk gemiddelde nam in diezelfde periode met 12 procent af.

Tabel 11
Veestapel en mestproductie, 2007

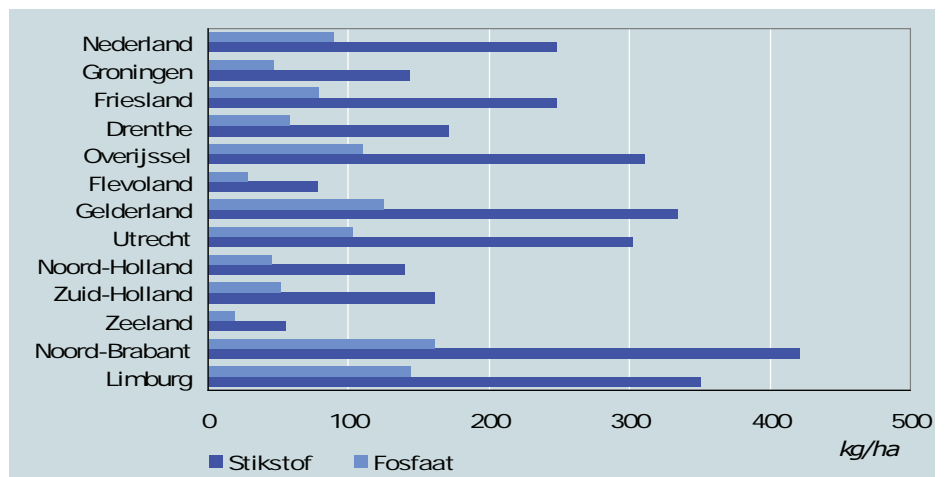
	Nederland	Friesland	Rangorde ¹⁾
Kippen (x 1 000)	92 761	7 459	5
Varkens (x 1 000)	11 663	102	9
Runderen (x 1 000)	3 763	508	4
Dunne mest (mln kg)*	66 013	8 985	4
Vaste mest (mln kg)*	3 467	276	5
Stikstof (kg/ha)*	248	248	6
Fosfaat (kg/ha)*	89	79	6
Kalium (kg/ha)*	275	336	5

¹⁾ De rangorde loopt van 1 tot en met 12, waarbij 1 de hoogste score onder de provincies aangeeft.

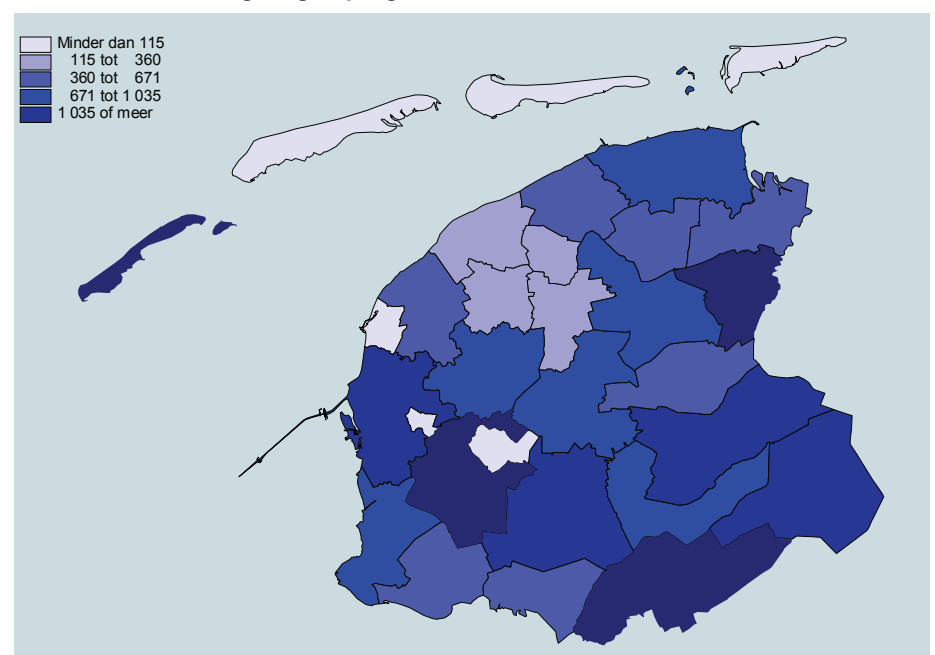
11.1 Kippen in Nederland, 1997-2007

11.2 Mineralenuitscheiding per provincie, 2007

11.3 Fosfaatuitscheiding in kg/ha per gemeente, 2007

12. Verkeer en vervoer

Personenauto's

Het aantal personenauto's¹⁾ in Nederland is sinds 1997 met 24 procent gestegen. Er reden op 1 januari 2007 ruim 7,2 miljoen personenauto's rond met een Nederlands kenteken. Verreweg de meeste personenauto's, 80 procent, rijden op benzine. Het aandeel personenauto's dat op diesel rijdt, is met 16 procent aanzienlijk kleiner. Maar de afgelopen jaren is het aantal personenauto's dat op diesel rijdt wel flink gestegen. In 2000 waren er bijna 800 duizend personenauto's die op diesel reden. In 2007 was dit toegenomen tot 1,2 miljoen. Met een dieselauto worden gemiddeld ook meer kilometers afgelegd. In 2006 werden gemiddeld 26 duizend kilometer afgelegd, meer dan twee keer zoveel als door benzine-auto's. Ook auto's van de zaak rijden gemiddeld veel meer kilometers dan auto's in particulier eigendom. In 2006 reden auto's op naam van een bedrijf gemiddeld bijna 26 duizend kilometer, tegenover ruim 12 duizend kilometer door auto's van particulieren.

Van alle personenauto's is ruim één op de tien eigendom van een bedrijf. Leaseauto's vallen hier ook onder. De rest van de personenauto's is eigendom van particulieren. Omgerekend zijn dat voor de particulieren 392 auto's per 1 000 inwoners. In de provincie Friesland was dit met 407 personenauto's hoger dan het landelijk gemiddelde. Over het algemeen geldt dat in stedelijke gebieden het aantal personenauto's in bezit van particulieren lager is dan in landelijke gebieden. Dit geldt ook voor de provincie Friesland.

Bedrijfsmotorvoertuigen

Tussen 1997 en 2007 is het aantal bedrijfsmotorvoertuigen met een Nederlands kenteken met bijna 60 procent gestegen. Deze stijging was niet continu. In 2005 en 2006 was er sprake van een lichte daling. Op 1 januari 2007 stonden er ruim 1 miljoen bedrijfsmotorvoertuigen zoals vrachtwagens, bestelauto's en bussen in Nederland geregistreerd. In de provincie Friesland waren dat er meer dan 50 duizend.

Motorfietsen

Ook het aantal motorfietsen is de afgelopen jaren sterk toegenomen. Begin 2007 telde Nederland meer dan een half miljoen motorfietsen met een Nederlands kenteken. Dit zijn er 60 procent meer dan in 1997. Gemiddeld zijn er 35 motorfietsen per 1 000 inwoners. De provincie Friesland zit boven het landelijk gemiddelde met 40 motorfietsen per 1 000 inwoners.

Lengte van wegen

Begin 2007 had het Nederlandse wegennet een totale lengte van ruim 135 duizend kilometer, 522 kilometer meer dan in 2006. Dit komt vooral door uitbreidingen van de gemeentelijke en waterschapswegen. Over het algemeen zijn dit straten in nieuwbouwwijken.

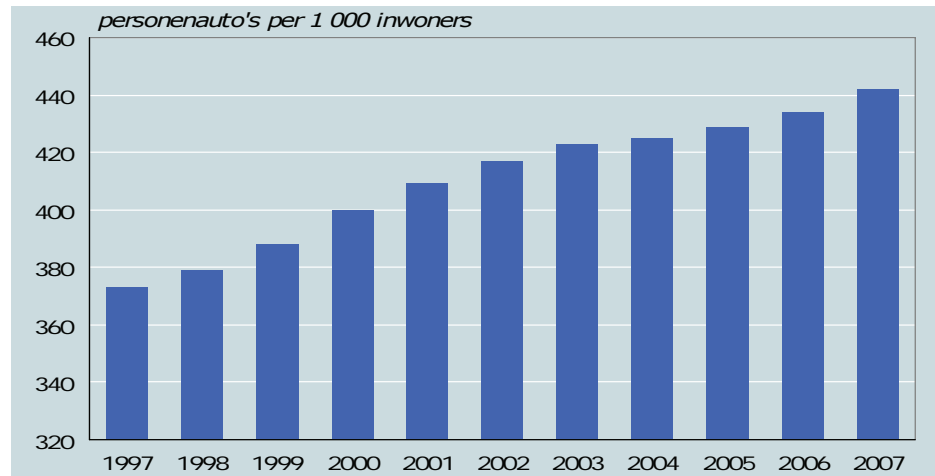
Tabel 12
Verkeer en vervoer, 2007

	Nederland	Friesland	Rangorde ²⁾
Personenauto's*	7 230 178	274 837	8
Bedrijfsmotorvoertuigen*	1 064 846	50 298	8
Motortweewielers*	567 911	25 397	8
Personenauto's eigendom particulieren per 1 000 inwoners*	392	407	6
Motortweewielers per 1 000 inwoners*	35	40	3
Totale weglengte (km)	135 470	8 715	7
Gemeentelijke en waterschapswegen (km)	122 559	7 732	7
Provinciale wegen	7 899	672	4
Rijkswegen	5 012	310	8

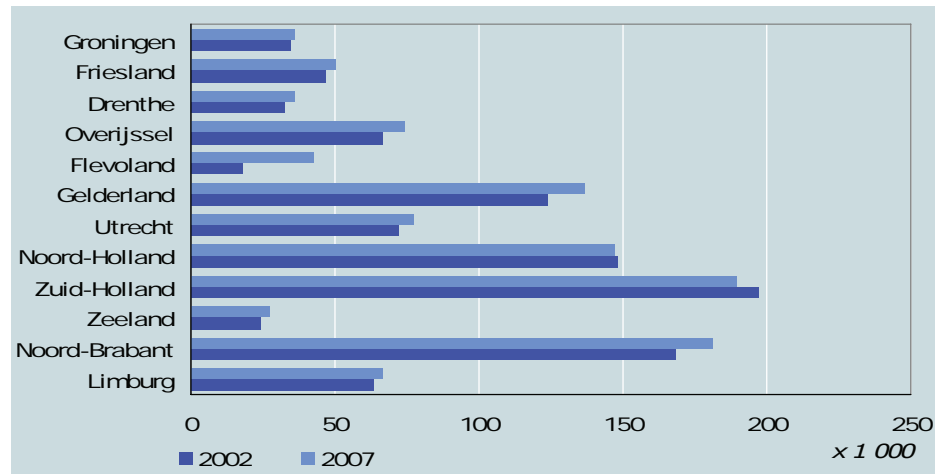
¹⁾ De cijfers in dit hoofdstuk over de motorvoertuigen hebben betrekking op motorvoertuigen die in Nederland geregistreerd én actief zijn.

²⁾ De rangorde loopt van 1 tot en met 12, waarbij 1 de hoogste score onder de provincies aangeeft.

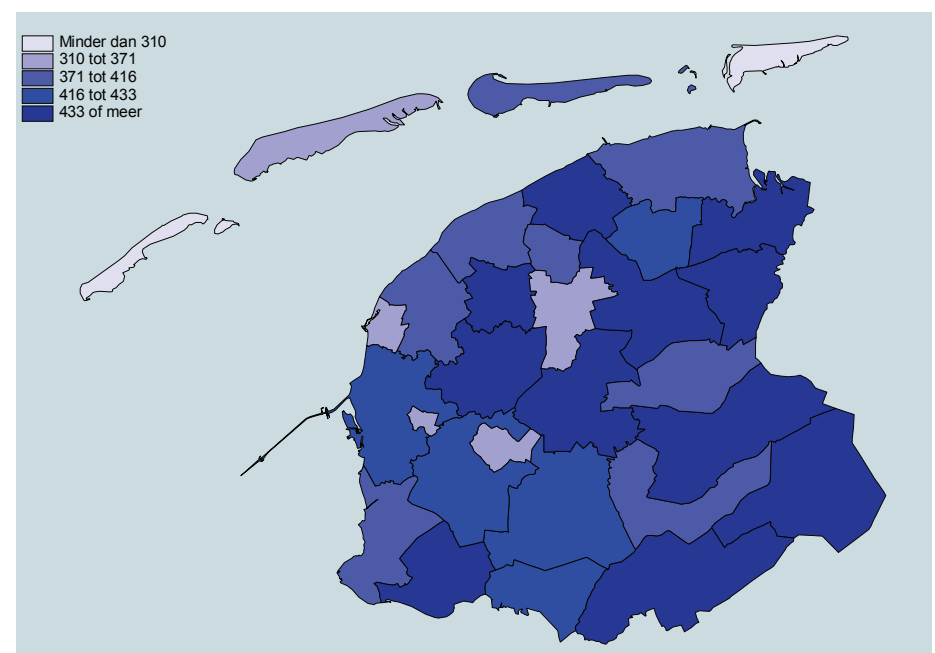
12.1 Personenauto's (eigendom particulieren en bedrijven) in Nederland, 1997-2007

12.2 Bedrijfsmotorvoertuigen per provincie, 2002 en 2007

12.3 Personenauto's in eigendom van particulieren per 1 000 inwoners per gemeente, 2007

13. Oppervlakte

Omgevingsadressendichtheid

Aan de omgevingsadressendichtheid (OAD) kan de drukte van een omgeving worden afgelezen. De OAD is het aantal adressen per vierkante kilometer binnen een cirkel met een straal van één kilometer. Als er veel adressen in de nabije omgeving zijn, zorgt dat voor bedrijvigheid. Die bedrijvigheid komt dan zowel van inwoners bij hun woningen als van werknemers rondom hun werkplek. Nederland als totaal had in 2007 een OAD van 1 877. Die van de provincie Friesland is veel lager met 867. De gemeente in de provincie Friesland met de hoogste OAD is Leeuwarden (2 191), de gemeente met de laagste OAD is Litterenseradiel (109). Tussen 2000 en 2007 is de OAD in heel Nederland gestegen met 1,0 procent. In de provincie Friesland was dit met 3,8 procent hoger dan gemiddeld.

Land en water

Nederland is een waterland, met 18,7 procent van de totale oppervlakte¹⁾ aan water in 2007. De binnenwateren zijn zowel brede sloten, rivieren, meren als ook het hele IJsselmeer. Buitenwater is al het water waar de getijden een rol spelen. Friesland is een natte provincie met wel 41,9 procent van de oppervlakte aan water. Er is geen andere provincie met nog meer water binnen de grenzen. De provincies Friesland en Flevoland zijn met 41,9 en 41,2 procent de twee provincies met het meeste water binnen hun grenzen. Voor beide provincies telt een deel van het IJsselmeer mee. Daarnaast heeft Friesland naast de bekende Friese meren ook nog een deel van de Waddenzee.

Gemeentegrootte

De gemiddelde oppervlakte land van gemeenten in Nederland varieert sterk. Al geruime tijd zijn gemeenten met elkaar aan het fuseren, wat leidt tot grotere oppervlakten per gemeente. Tussen 2000 en 2007 is de gemiddelde oppervlakte land per gemeente in Nederland met 21 procent toegenomen van 63 naar 76 vierkante kilometer. In de provincie Friesland is de gemeentegrootte nagenoeg gelijk gebleven in die periode van 108,3 tot 107,8 vierkante kilometer. De gemiddelde gemeentegrootte is in Friesland in 2007 groter dan in Nederland totaal.

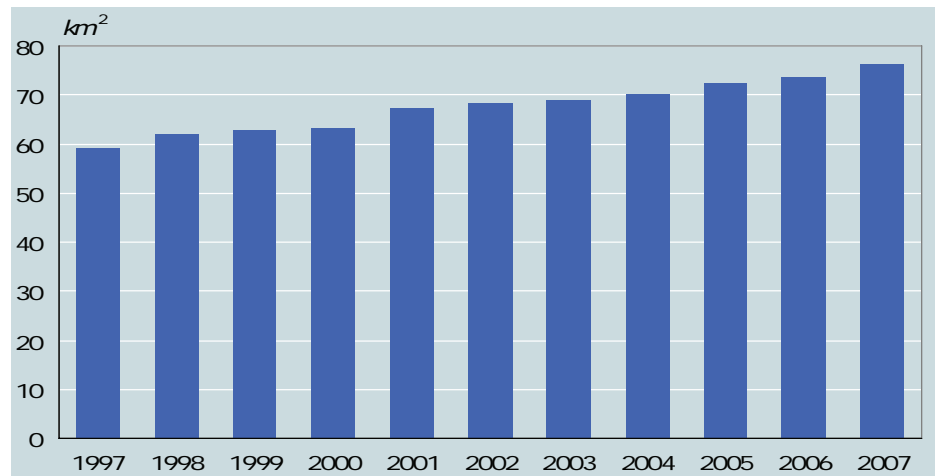
Tabel 13
Dichtheden, land en water en oppervlakten, 2007

	Nederland	Friesland	Rangorde ²⁾
Omgevingsadressendichtheid	1 877	867	10
Oppervlakte totaal (km ²)	41 528	5 748,7	1
Oppervlakte land (%)	81,3	58,1	12
Oppervlakte water totaal (%)	18,7	41,9	1
Oppervlakte binnenwater (%)	8,7	11,4	4
Gemiddelde gemeentegrootte (km ² land)	76,2	185,4	4

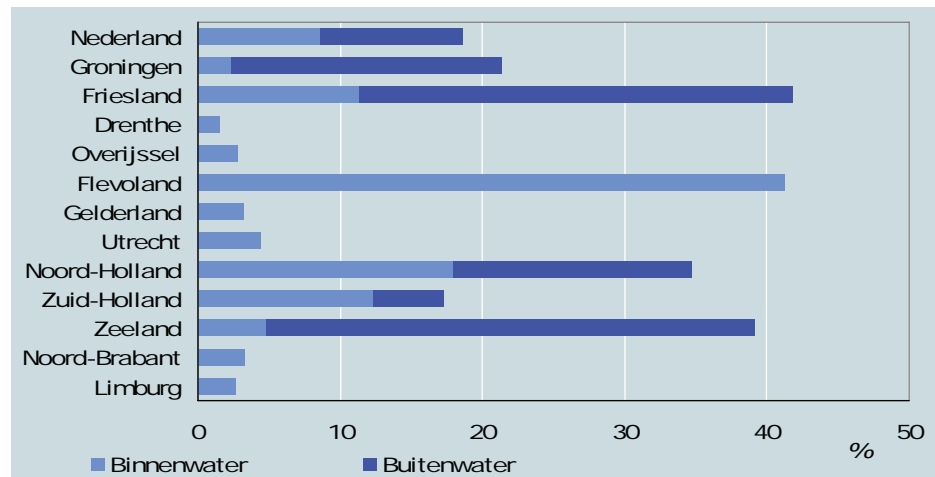
¹⁾ De gebruikte grenzen in dit hoofdstuk zijn van 2007. De onderliggende verdeling in land en water is van 2003.

²⁾ De rangorde loopt van 1 tot en met 12, waarbij 1 de hoogste score onder de provincies aangeeft.

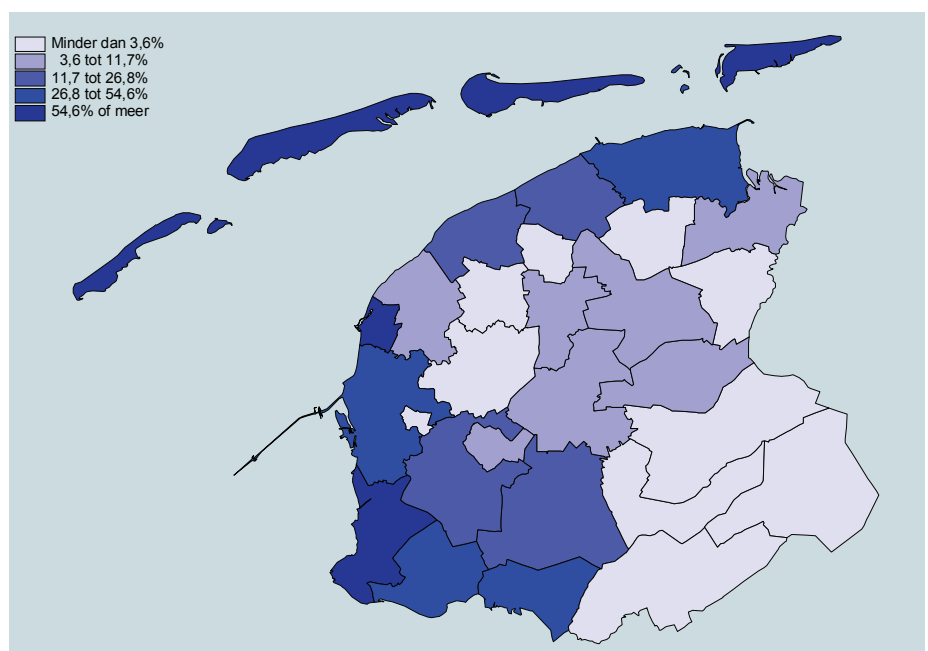
13.1 Gemiddelde oppervlakte land van gemeenten in Nederland, 1997-2007

13.2 Aandeel binnen- en buitenwater in totale oppervlakte per provincie, 2007

13.3 Aandeel water in oppervlakte per gemeente, 2007

14. Lokalisering

Gemeentelijke indeling

Op 1 januari 2007 telde Nederland 443 gemeenten. Het aantal gemeenten is de afgelopen jaren fors gedaald. Om de bestuurskracht van gemeenten te versterken, is veelvuldig gekozen voor schaalvergroting. In 1840 waren er in Nederland nog zo'n 1 220 gemeenten. De grote daling van het aantal gemeenten begon na 1970 toen het herindelingsbeleid met name gericht werd op hele streekplannen.

Ondanks het grote aantal opheffingen en nieuwvormingen van gemeenten hebben 298 gemeenten hun oorspronkelijke naam weten te behouden. Een derde van alle huidige gemeenten heeft sinds 1840 haar naam gewijzigd.

De provincie met de meeste gemeenten, zowel in 1840 als in 2007, is Zuid-Holland. Zeeland heeft in deze periode de grootste daling van aantal gemeenten gehad, terwijl het aantal Friese gemeenten het minst is afgenomen. De daling van het aantal gemeenten in de provincie Friesland heeft vooral na 1984 plaatsgevonden. Tussen 1840 en 2007 is er in Friesland een afname geweest van 45 naar 31 gemeenten. Dit is een daling van 31 procent. Het aantal gemeenten in Friesland, met een nieuwe gemeentenaam na 1840, bedraagt 11. Een deel hiervan is verfrieds.

Gemeenten naar inwonertal

Zuid-Holland heeft de meeste inwoners (3,5 miljoen) en Flevoland de minste (374 duizend). Het gemiddeld aantal inwoners per gemeente voor geheel Nederland bedraagt nog geen 37 duizend. Flevoland heeft met ruim 62 duizend inwoners per gemeente heeft het hoogste gemiddeld inwonertal van Nederland. Friesland heeft met zo'n 20 duizend inwoners per gemeente het laagste aantal. Door het lage gemiddeld inwonertal per gemeente in Friesland komt de provincie hiermee op de laatste plaats in rangvolgorde. Negentien gemeenten in Friesland hebben een inwonertal van minder dan 20 duizend inwoners. Twee gemeenten vallen in de grootteklasse boven de 50 duizend inwoners.

Gemeenten naar stedelijkheid

Voor de mate van de stedelijkheid per gemeente is uitgegaan van een ingedikte klassenindeling van omgevingsadressendichtheid.

In Zuid- en Noord-Holland heeft een meerderheid van de gemeenten een stedelijk karakter; in Groningen komen stedelijke gemeenten het minst voor. Friesland telt de meeste niet stedelijke gemeenten.

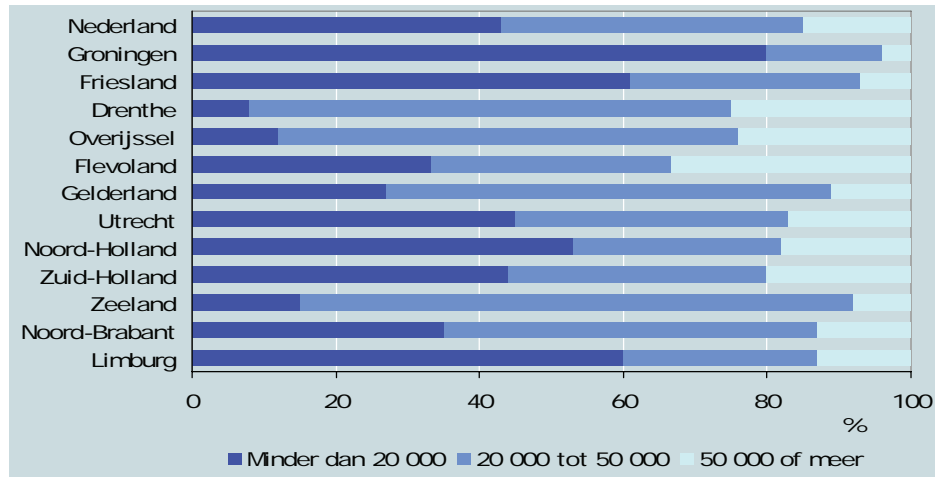
De provincie Friesland telde op 1 januari 2007 4 stedelijke gemeenten, 6 weinig stedelijke gemeenten en 21 niet stedelijke gemeenten.

Tabel 14
Lokalisering, 2007

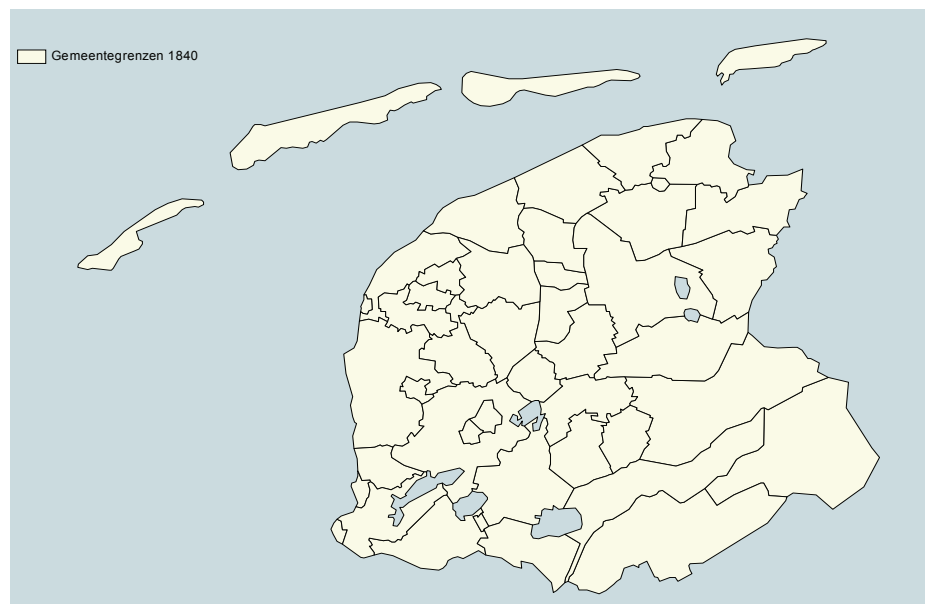
	Nederland	Friesland	Rangorde ¹⁾
Aantal gemeenten	443	31	6
Gemeentenaam gewijzigd sinds 1840	145	11	5
Gemiddeld inwonertal per gemeente	36 925	20 716	12
Percentage stedelijke gemeenten	35	13	11
Percentage weinig stedelijke gemeenten	35	19	10
Percentage niet stedelijke gemeenten	30	68	1

¹⁾ De rangorde loopt van 1 tot en met 12, waarbij 1 de hoogste score onder de provincies aangeeft.

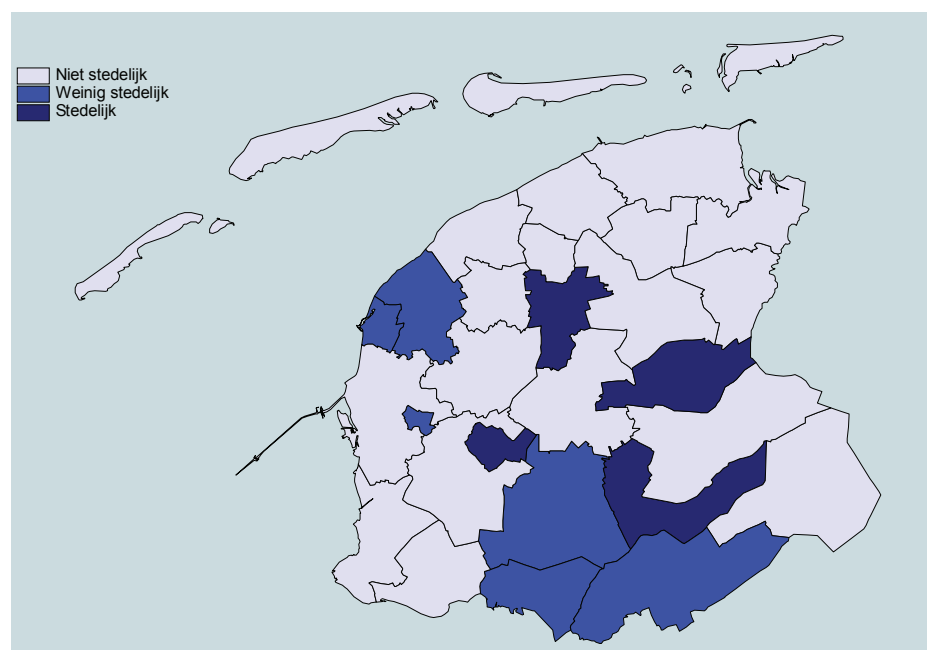
14.1 Aandeel gemeenten naar inwonertal per provincie, 2007

14.2 Gemeentelijke indeling van de provincie Friesland, 1840

14.3 Gemeenten naar stedelijkheid, 2007

15. Gemeentelijke cijfers op de CBS-website

Databank StatLine

Via de CBS-website kunt u toegang krijgen tot StatLine, de elektronische databank van het CBS. In StatLine vindt u statistische informatie over vele maatschappelijke en economische onderwerpen in de vorm van tabellen, grafieken en kaarten. Deze resultaten kunt u gratis bekijken, printen of opslaan. Naast de mogelijkheid om te zoeken met trefwoorden, kan ook met behulp van de thema-indeling een keuze worden gemaakt uit alle publicaties in StatLine. Ten slotte kan een deel van de statistische informatie ook worden benaderd via de kaart.

Zoeken in StatLine

In StatLine zijn voor een groot aantal onderwerpen statistische gegevens over Nederlandse gemeenten te vinden. Over de belangrijkste onderwerpen zijn er speciale kerncijfertabellen. De snelste manier om cijfers te vinden, is als volgt. Ga naar de CBS homepage (www.cbs.nl) en klik op 'StatLine databank' of tik in de adresregel: [statline.cbs.nl](http://statline.cbs.nl/StatWeb/default.asp). U krijgt nu een scherm waarin u drie mogelijkheden heeft om StatLine te benaderen.

Zoeken in StatLine

De eerste ingang tot StatLine is zoeken met een trefwoord. Als u een trefwoord intoetst en daarna op 'zoek' klikt, selecteert een zoekmachine een lijst van StatLine-publicaties waarin het door u gekozen trefwoord voorkomt.

Selecteren via themaboom

De tweede mogelijkheid is zelf zoeken in de themaboom. Als u op 'Thema' klikt, wordt in de linkerkolom een lijst van 22 thema's getoond. Door een thema met de muis aan te klikken krijgt dit thema een blauwe kleur en wordt de inhoud van dit thema getoond in de kolom ernaast. Daar staan de subthema's en tabellen aangegeven. Op deze manier kunt u door de themaboom en zijn onderverdeling bladeren.

U kunt nu snel gemeentelijke gegevens vinden als u klikt op 'Nederland regionaal'. Door op het gele mapje te klikken, krijgt u de onderliggende thema's of publicaties te zien. Door bijvoorbeeld achtereenvolgens op de map 'Per thema', 'Arbeid en sociale zekerheid' en 'Sociale zekerheid' te klikken, komt u bij een lijst met publicaties.

StatLine themaboom

In de publicaties vindt u informatie over bijvoorbeeld de algemene bijstand en de arbeidsongeschiktheid. De publicatie 'Arbeidsongeschiktheid; regionaal' is ter illustratie geselecteerd en wordt geopend na aanklikken van de knop "Maak keuze". In het rechterdeel van het scherm ziet u vervolgens een overzicht van de onderwerpen in deze publicatie. Hier kunt u door de tabbladen 'Onderwerpen', 'Geslacht', 'Regio's', 'Leeftijd' en 'Perioden' te selecteren uw eigen tabel samenstellen. Wanneer u klaar bent met selecteren, klikt u op 'Toon gegevens' midden bovenin het scherm en wordt de door u samengestelde tabel op het scherm getoond. Uiteraard kunt u deze tabel afdrukken of opslaan op schijf. Als u op het pictogram met de diskette ('download') bovenin het scherm klikt, krijgt u de keuze om de tabel op te slaan in Excel-formaat of enig ander formaat. Via het kruimelpad of door te klikken op 'thema' (bovenin het scherm) kunt u terugkeren naar de themaboom.

StatLine publicatie

Selecteren via de kaart

De derde toegang tot StatLine is selecteren via een klikbare kaart. Hiermee zijn gemeenten rechtstreeks, in de kaart, aan te klikken. Dit is de cartografische toegang van StatLine. De cartografische toegang bevat naast gemeentelijke gegevens ook kerncijfers op een vijftal andere regionale niveaus, namelijk: landsdelen, provincies, COROP-gebieden, stadsgewesten en grootstedelijke agglomeraties. Deze zijn samengebracht in de StatLine-publicatie 'Regionale Kerncijfers Nederland' (RKN).

Keuzeschermb cartografische toegang

StatLine databank > Selecteer met kaart

Home | Thema's | Cijfers | Publicaties | Methoden | Informatie voor | Over het CBS

StatLine databank > Selecteer met kaart

Zoek op: Trefwoord | Thema | Kaart

Regionale Kerncijfers Nederland

Tabeltoelichting Gewijzigd op 20 oktober 2008
Verschijningsfrequentie: onregelmatig

ok & verder Help

Kies informatie over: Gemeenten

per Provincie

in 2008

Gebieden: Groningen, Friesland, Drenthe, Overijssel, Flevoland, Gelderland, Utrecht

U kunt gebieden selecteren door op de kaart te klikken of door ze uit de lijst te kiezen.

Inzoomen: Druk Ctrl-toets in en klik met muis of kies inzoomniveau.

Uitzoomen: Druk Shift-Ctrl en klik met muis in kaart.

Verschuiven: Druk Alt-toets en sleep met muis of verschuif rode vlak in kleine kaart.

In het eerste keuzeschermb kunt u de gebieden en het jaar kiezen waarover u informatie wenst. Gebruik hierbij de verschillende keuzelijsten en interactieve kaarten.

In de bovenste twee keuzelijsten rechts van de kaart kunt u groepen van gebieden selecteren. Bijvoorbeeld alle gemeenten in een provincie. Of alle provincies in een landsdeel. U kunt combinaties van gebieden selecteren variërend van landsdeel tot gemeente. Voor selectie van een individuele gemeente kiest u informatie over 'Gemeenten' per 'Gemeente'.

Selecteer in de keuzelijst met jaren het gewenste jaartal. Het gekozen jaar bepaalt welke kaart er links verschijnt. Dit is een direct gevolg van de jaarlijks wijzigende gemeentelijke indeling van Nederland.

In de grote keuzekaart van Nederland (links op het scherm) kunt u interactief een gebied aanklikken waar uw interesse naar uitgaat.

Een andere mogelijkheid om gebieden te selecteren is de keuzelijst met gebieden rechts van de kaart. Met de kleine hulpkaart (linksboven) kunt u navigeren. Na aanpassing van het zoomniveau (200 of 400%), kan met het rode vlak worden geschoven om de grotere kaart te verplaatsen.

In het volgende keuzeschermb bepaalt u welke informatie u over de gekozen gebieden wenst. U kunt de inhoud van een onderwerpgroep zien door te klikken op

Selecteer dan één van de bijbehorende onderwerpen of open wederom een onderwerpgroep.

SVG-viewer

De cartografische toegang wordt uitsluitend getoond indien u beschikt over de SVG-viewer (Scalable Vector Graphics). Via <http://www.adobe.nl/svg/viewer/install/main.html> is deze te downloaden.

Kaarten regionale indelingen

Als hulpmiddel voor gebruikers van regionale gegevens en indelingen geeft het CBS een viertal kaarten uit met de provincies, COROP-gebieden, stadsgewesten en grootstedelijke agglomeraties en tot slot de economisch-geografische gebieden.

Regionale indelingen 2007, provincies

Indeling van Nederland in 12 provincies

Gemeentelijke indeling van Nederland op 1 januari 2007

Op elke kaart staat een regionale indeling met de gemeentelijke indeling als ondergrond. Per regionale indeling is tevens aangegeven welke gemeenten daartoe behoren. Er zijn kaarten beschikbaar vanaf het jaar 2000. De kaarten zijn bij het CBS te koop op klein formaat (schaal 1 : 800 000, ~A3) en op groot formaat (schaal 1 : 400 000, ~A1). De kaarten zijn ook beschikbaar in PDF formaat via de website van het CBS.

16. StatLine-publicatie 'Gebieden in Nederland'

Nederland kent een groot aantal regionale indelingen. Naast de standaardindelingen zoals gemeenten en provincies telt ons land nog tal van andere gebieden of regio's. Voorbeelden zijn: arrondissementen, brandweergebieden, politieregio's, landbouwgebieden. Of er in de naamgeving sprake is van een gebied of een regio hangt af van het betreffende (beleids)veld.

In StatLine zijn publicaties te vinden waarin een relatie wordt gelegd tussen de gemeentelijke indeling en diverse andere indelingen van het Nederlands grondgebied. Ter illustratie is in onderstaande figuur de publicatie 'Gebieden in Nederland 2007' geselecteerd. Door één van de tabellen 'Gebieden In Nederland' te selecteren en op de knop 'maak keuze' te klikken, ziet u vervolgens een overzicht van de onderwerpen in deze publicatie. Naast de officiële code en naam van de gemeente, bevat de publicatie het onderdeel 'Lokalisering'. Met dit onderdeel kan worden nagegaan in welke gebieden of regio's een gemeente is gelegen (gelokaliseerd).

Gebieden in Nederland in StatLine

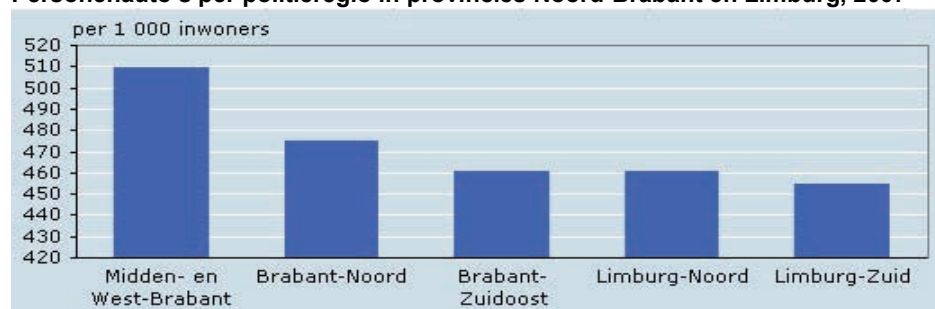
The screenshot shows the StatLine website interface. At the top, there is a navigation bar with links for Home, Thema's, Cijfers, Publicaties, Methoden, Informatie voor, and Over het CBS. Below this is a search bar with the text 'Zoek op: Trefwoord' and buttons for 'Thema' and 'Kaart'. The main content area is titled 'Kies tabel' and contains a list of tables. The 'Thema's' column lists various categories like 'Arbeid en sociale zekerheid', 'Bevolking', and 'Nederland regionaal'. The 'Nederland regionaal' column lists sub-categories like 'Kerncijfers', 'Krachtwijken', and 'Indelingen'. The 'Indelingen' column lists 'Gebieden; historisch overzicht', 'Gebieden in Nederland', and 'Plaatsnamen in Nederland'. The 'Gebieden in Nederland' column lists the years from 1996 to 2007. A 'maak keuze' button is visible at the bottom right of the table selection area.

In hoofdstuk 15 wordt een uitleg gegeven hoe u de onderwerpen uit een StatLine-publicatie zoals 'Gebieden in Nederland' kunt raadplegen, bewerken of opslaan. In StatLine vindt u ook de meest recente gegevens over gebieden in Nederland.

Voorbeeld gebruik 'Gebieden in Nederland'

Onderstaande grafiek en gegevens zijn niet direct beschikbaar in StatLine. Toch kunnen de beschikbare gemeentelijke cijfers over de personenauto's eenvoudig worden opgeteld tot politieregio's.

Personenauto's per politieregio in provincies Noord-Brabant en Limburg, 2007

De StatLine-tabel 'Regionale Kerncijfers Nederland' bevat uitkomsten over de personenauto's per afzonderlijke gemeente. In 'Gebieden in Nederland 2007' is weergegeven aan welke van deze vijf (van de in totaal 25) politieregio's de gemeenten toebehoren. Hieronder een voorbeeld voor vijf in deze politieregio's gelegen gemeenten.

Personenauto's per gemeente en gemeente per politieregio

Regionale Kerncijfers Nederland				Gebieden in Nederland 2007			
Regio's	Perioden	Bevolking	Verkeer en vervoer	Regio's	Lokaliseringen van gemeenten		
		Totale bevolking	Motorvoertuigen		Landelijk dekkende gebieden		
			Personenauto's		Politieregio's		
		aantal			Naam		
Eindhoven	2007	209 699	89 743	Eindhoven	Brabant-Zuidoost		
's-Hertogenbosch	2007	135 648	68 406	's-Hertogenbosch	Brabant-Noord		
Maastricht	2007	119 038	44 328	Maastricht	Limburg-Zuid		
Tilburg	2007	201 259	84 912	Tilburg	Midden- en West-Brabant		
Venlo	2007	92 091	39 367	Venlo	Limburg-Noord		

Door koppeling van beide reeksen kunnen uitkomsten over personenauto's per politieregio worden samengesteld. Voor het koppelen van gegevens kan gebruik worden gemaakt van bijvoorbeeld Access. De uiteindelijke uitkomsten kunnen worden verkregen door bijvoorbeeld gebruik te maken van de functie 'draaitabel' in Excel.

	A	B	C	D	E	F	G
1							
2	Paginavelden hier neerzetten						
3							
4	Politieregio: code en naam	Gegevens	Totaal				
5	20 Midden- en West-Brabant	Som van Inwoners	1061311				
6		Som van Personenauto's	540515				
7	21 Brabant-Noord	Som van Inwoners	629598				
8		Som van Personenauto's	299212				
9	22 Brabant-Zuidoost	Som van Inwoners	728133				
10		Som van Personenauto's	335555				
11	23 Limburg-Noord	Som van Inwoners	512963				
12		Som van Personenauto's	236300				
13	24 Limburg-Zuid	Som van Inwoners	614842				
14		Som van Personenauto's	279587				

Lijst met draaitabelvelden

Sleep de gewenste items naar het draaitabelrapport

- Inwoners
- Personenauto's
- Politieregio: code en naam

Het is niet altijd mogelijk om gemeentelijke cijfers op te tellen tot totalen voor een bepaald gebied. Bij sommige onderwerpen ontbreken voor een aantal gemeenten cijfers om redenen van statistische betrouwbaarheid, geheimhouding of niet aanwezig zijn van gegevens in het basismateriaal (non-respons).

17. Leeswijzer en begrippenlijst

Leeswijzer

Rangorde provincies

De rangorde van de provincie in de tabellen in de hoofdstukken loopt van 1 tot 12 waarbij rangorde 1 de hoogste score onder de provincies aangeeft. In het geval dat twee provincies eenzelfde rang hebben op een variabele is van beide provincies de laagste score weergegeven en is de hoogste weggelaten.

Bron van de gebruikte gegevens

De primaire bron voor de in deze publicatie gebruikte gegevens is de CBS-Statline publicatie Regionale Kerncijfers Nederland. In enkele gevallen is ook gebruik gemaakt van gegevens uit andere CBS-bronnen. Deze gegevens zijn terug te vinden in de Statline databank die toegankelijk is via de website van het CBS. In de teksten is aangegeven als gebruik is gemaakt van voorlopige cijfers. Voor de meest recente en definitieve cijfers wordt de lezer aangeraden om de Statline databank te raadplegen. Zie hoofdstuk 15 en 16 voor meer informatie.

Begrippenlijst

Onderstaande toelichting bevat per hoofdstuk de belangrijkste begrippen die in deze *Provincie Op Maat* zijn gebruikt. Per hoofdstuk is alfabetisch gesorteerd.

Hoofdstuk 1 Bevolking naar leeftijd en herkomst

Allochtonen - Personen van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren.

Autochtonen - Personen van wie de beide ouders in Nederland zijn geboren.

Bevolking – Het geregistreerd aantal personen van Nederland.

Demografische druk - De verhouding tussen het aantal personen van 0 tot 20 jaar en van 65 jaar of ouder ten opzichte van de personen in de zogenaamde 'productieve' leeftijdsgroep van 20 tot 65 jaar.

Groene druk - De verhouding tussen het aantal personen van 0 tot 20 jaar ten opzichte van de personen in de zogenaamde 'productieve' leeftijdsgroep van 20 tot 65 jaar.

Grijze druk - De verhouding tussen het aantal personen van 65 jaar of ouder ten opzichte van de personen in de zogenaamde 'productieve' leeftijdsgroep van 20 tot 65 jaar.

Herkomstgroepering - Kenmerk dat weergeeft met welk land een persoon een feitelijke verwantschap heeft, gegeven het geboorteland van de ouders of van zichzelf. Dit kenmerk maakt onderscheid tussen autochtoon en allochtoon. Binnen de allochtonen is er een onderscheid gemaakt tussen westerse en niet-westerse allochtonen. Dit is ingegeven door de grote verschillen in sociaal-economische en culturele situatie. Binnen de groep niet-westerse allochtonen worden de vier grote doelgroepen van het minderhedenbeleid van de overheid onderscheiden, te weten de herkomst Turkije, Marokko, Suriname en Nederlandse Antillen/Aruba.

Inwoners op 1 januari - De geregistreerde bevolking van Nederland op 1 januari.

Inwoners op 31 december - De geregistreerde bevolking van Nederland op 1 januari plus de bevolkingsgroei over het jaar inclusief het saldo van administratieve correcties en overige correcties.

Marokko - Allochtonen met als herkomstgroepering Marokko, Ifni, Spaanse Sahara of Westelijke Sahara.

Nederlandse Antillen en Aruba - Allochtonen met als herkomstgroepering de tot het Nederlandse koninkrijk behorende eilanden Bonaire, Curaçao, Saba, Sint-Eustatius, Sint-Maarten of Aruba.

Niet-westerse allochtonen - Het CBS rekent personen tot de allochtonen als ten minste één ouder in het buitenland is geboren. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen personen die zelf in het buitenland zijn geboren (de eerste generatie) en personen die in Nederland zijn geboren (de tweede generatie). Tot de categorie 'niet-westers' behoren allochtonen uit Turkije, Afrika, Latijns-Amerika en Azië met uitzondering van Indonesië en Japan. Op grond van hun sociaal-economische en -culturele positie worden allochtonen uit deze twee landen tot de westerse allochtonen gerekend. Het gaat vooral om mensen die in voormalig Nederlands Indië zijn geboren en werknemers van Japanse bedrijven met hun gezin.

De herkomstgroepering wordt bepaald aan de hand van het geboorteland van de persoon zelf (1e generatie) of dat van de moeder (2e generatie), tenzij de moeder in Nederland is geboren. In dat geval is gerubriceerd naar het geboorteland van de vader.

Totale druk - de verhouding tussen het aantal personen van 0 tot 20 jaar en van 65 jaar of ouder ten opzichte van de personen in de zogenaamde 'productieve' leeftijdsgroep van 20 tot 65 jaar.

Westerse allochtonen - Allochtonen met als herkomstgroepering één van de landen in de werelddelen Europa (met uitzondering van Turkije), Noord-Amerika en Oceanië of Indonesië of Japan.

Hoofdstuk 2 Burgerlijke staat, huishoudens en bevolkingsdichtheid

Bevolkingsdichtheid - Aantal inwoners op 1 januari per vierkante kilometer land.

Eenpersoonshuishoudens - Een persoon die alleen in een woonruimte woont en zelf in de dagelijkse behoeften voorziet.

Gehuwd - Burgerlijke staat die ontstaat na sluiting van een huwelijk of het aangaan van een geregistreerd partnerschap. Inclusief personen die gescheiden zijn van tafel en bed, want zij blijven formeel gehuwd.

Gemiddelde huishoudensgrootte - Het aantal in particuliere huishoudens levende personen gedeeld door het aantal particuliere huishoudens.

Gescheiden - Burgerlijke staat die ontstaat na ontbinding van een huwelijk door echtscheiding of na ontbinding van een geregistreerd partnerschap anders dan door het overlijden van de partner. Exclusief personen die gescheiden zijn van tafel en bed, want zij blijven formeel gehuwd.

Meerpersoonshuishoudens met kinderen - Meerpersoonshuishouden met thuiswonende kinderen. Thuiswonende kinderen zijn personen die ongeacht leeftijd of burgerlijke staat een kind-ouder relatie hebben met één of twee tot het huishouden behorende ouders. Onder thuiswonende kinderen worden ook begrepen adoptie- en stiefkinderen maar geen pleegkinderen.

Meerpersoonshuishoudens zonder kinderen - Meerpersoonshuishouden zonder thuiswonende kinderen. Thuiswonende kinderen zijn personen die ongeacht leeftijd of burgerlijke staat een kind-ouder relatie hebben met één of twee tot het huishouden behorende ouders. Onder thuiswonende kinderen worden ook begrepen adoptie- en stiefkinderen maar geen pleegkinderen.

Ongehuwd - Burgerlijke staat die aangeeft dat een persoon nog nooit een huwelijk heeft gesloten of een geregistreerd partnerschap is aangegaan.

Overige huishoudens - Huishoudens bestaande uit personen die met andere personen op eenzelfde adres wonen maar geen partnerrelatie met die andere personen onderhouden en geen kind zijn van die andere personen. Te denken valt bijvoorbeeld aan studenten die een huishouden vormen of aan twee zussen die samen in een huis wonen.

Particuliere huishoudens - Particuliere huishoudens bestaan uit één of meer personen die alleen of samen in een woonruimte zijn gehuisvest en zelf in hun dagelijks onderhoud voorzien. Naast eenpersoonshuishoudens onderscheiden we meerpersoonshuishoudens (niet-gehuwde paren met en zonder kinderen, echtparen met en zonder kinderen, eenouderhuishoudens en overige huishoudens).

Hoofdstuk 3 Loop van de bevolking

Bevolkingsgroei - Het geboorteoverschot plus het vestigingsoverschot (binnenlands migratieoverschot en migratieoverschot) plus het saldo van de administratieve correcties en de overige correcties.

Bevolkingsgroei, relatief - Bevolkingsgroei uitgedrukt per duizend van de beginbevolking op 1 januari in de periode waarin de desbetreffende mutaties (geboorte, overlijdensgevallen en dergelijke) plaatsvinden.

Binnenlands migratiesaldo - Saldo van:

- 1) vestiging in de gemeente uit andere gemeenten binnen Nederland en
- 2) vertrek uit de gemeente naar andere gemeenten binnen Nederland.

Binnenlands migratiesaldo, relatief - Binnenlands migratiesaldo per duizend van de gemiddelde bevolking in het waarnemingsjaar.

Emigratie - Vertrek van personen naar het buitenland plus de administratief afgevoerde personen min de administratief opgenomen personen.

Geboorte - Het aantal levendgeborenen van 1 januari tot en met 31 december. Elke levendgeborene is geteld naar de woongemeente van de geborene en dus niet naar de gemeente waar de geboorte heeft plaatsgevonden.

Geboorte, relatief - Het aantal levendgeborenen van 1 januari tot en met 31 december per duizend van de gemiddelde bevolking.

Geboorteoverschot - Het aantal levendgeborenen min het aantal sterfgevallen. Ook wel: natuurlijke bevolkingsgroei.

Geboorteoverschot, relatief - Geboorteoverschot per duizend van de gemiddelde bevolking.

Immigratie - Vestiging in Nederland vanuit het buitenland.

Migratieoverschot - Zie migratiesaldo.

Migratiesaldo - Het aantal gevestigde personen min het aantal vertrokken personen inclusief het saldo van de administratieve correcties (administratieve opnemingen min administratieve afvoeringen).

Migratiesaldo, relatief - Migratieoverschot per duizend van de gemiddelde bevolking in het waarnemingsjaar.

Sterfte - Het aantal overledenen van 1 januari tot en met 31 december waarbij een bevoegde arts een overlijdensakte heeft getekend. Elke overledene is geteld naar de woongemeente van de overledene en dus niet naar de gemeente waar het overlijden heeft plaatsgevonden.

Sterfte, relatief - Het aantal overledenen van 1 januari tot en met 31 december per duizend van de gemiddelde bevolking.

Hoofdstuk 4 Bevolkingsprognose

Eenpersoonshuishoudens - Personen die alleen in een woonruimte zijn gehuisvest. Tot de eenpersoonshuishoudens worden ook personen gerekend die met anderen eenzelfde adres bewonen maar een eigen huishouding voeren.

Meerpersoonshuishoudens - Niet-gehuwde paren, echtparen, eenouderhuishoudens en overige huishoudens.

Overige huishoudens - Huishoudens bestaande uit personen die met andere personen op eenzelfde adres wonen maar geen partnerrelatie met die andere personen onderhouden en geen kind zijn van die andere personen. Te denken valt bijvoorbeeld aan studenten die een huishouden vormen of aan twee zussen die samen in een huis wonen.

Hoofdstuk 5 Onderwijs

Basisonderwijs - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet primair onderwijs (WPO). Het reguliere basisonderwijs is bedoeld voor kinderen van 4-12 jaar.

Beroepsbegeleidende leerweg - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB). De beroepsbegeleidende leerweg (BBL) bestond voor 1996 uit het beroepsbegeleidend onderwijs en het leerlingwezen. Het betreft hier vol- én deeltijdonderwijs.

Beroepsopleidende leerweg - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB). De beroepsopleidende leerweg (BOL) bestond voor 1996 uit het middelbaar beroepsonderwijs. Het betreft hier vol- én deeltijdonderwijs.

Speciale scholen (expertisecentra) - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet op de expertisecentra (WEC). De WEC regelt al het overige speciaal onderwijs (zowel basis als voortgezet) dat niet is opgenomen in de Wet primair onderwijs (WPO) of de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO) en omvat een tiental onderwijstypen.

Havo - Hoger algemeen voortgezet onderwijs.

Hoger beroepsonderwijs - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW). Het betreft hier voltijdonderwijs, deeltijdonderwijs en duaal onderwijs.

Middelbaar beroepsonderwijs - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB). Het omvat de beroepsopleidende leerweg (BOL) en de beroepsbegeleidende leerweg (BBL). Het betreft hier vol- én deeltijdonderwijs.

Schoolgemeente - Een schoolgemeente beschrijft de groep leerlingen die naar school gaat op een vestiging die in de betreffende gemeente dan wel regio staat.

Speciaal basisonderwijs - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet primair onderwijs (WPO). Het speciaal basisonderwijs is bedoeld voor kinderen die meer hulp behoeven bij de opvoeding en het leren dan het reguliere basisonderwijs kan bieden.

VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs.

Voortgezet onderwijs - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO) met uitzondering van het praktijkonderwijs. De WVO omvat de volgende onderwijssoorten: wvo, havo, vmbo, lwoo, praktijkonderwijs en speciaal voortgezet onderwijs (svo).

Voortgezet onderwijs algemene leerjaren 1-2 - Sinds 1993 starten leerlingen in het voortgezet onderwijs met een periode van 'basisvorming'. Tijdens de basisvorming volgen alle leerlingen gezamenlijk een breed samengesteld vakkenaanbod, dat niet verschilt per schoolsoort. De duur van de basisvorming kan van school tot school verschillen. Het uitgangspunt is drie jaar, maar een duur van twee of vier jaar is ook mogelijk. In deze tabel worden de eerste twee leerjaren alleen weergegeven als gemeenschappelijke leerjaren; gemeenschappelijk voor alle schoolsoorten behalve het praktijkonderwijs.

Vwo – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs.

Wetenschappelijk onderwijs - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW). Uitgezonderd zijn de theologische universiteiten, de Universiteit voor Humanistiek, de transnationale Universiteit Limburg, de Universiteit van Nijenrode en de Open Universiteit. Het betreft hier voltijdonderwijs, deeltijdonderwijs en duaal onderwijs.

Woongemeente - Een woongemeente beschrijft de groep leerlingen en studenten die op 1 oktober van het schooljaar of studiejaar in de betreffende gemeente dan wel regio woont. Niet van elke leerling/student is bekend wat de woongemeente is. In het nationale totaal zit bij elke schoolsoort een groep leerlingen/studenten waarvan de woongemeente niet bekend is.

Hoofdstuk 6 Woningvoorraad

Gemiddelde woningwaarde - Voor de bepaling van de gemiddelde woningwaarde is niet gebruik gemaakt van alle WOZ-objecten die als woning zijn getypeerd. De wet WOZ onderscheidt drie categorieën woningen. Globaal kunnen deze worden omschreven als woningen dienend tot hoofdverblijf, woningen met praktijkruimte en recreatiewoningen en overige woningen. Deze laatste categorie omvat naast recreatiewoningen onder meer garageboxen. Om een zo zuiver mogelijk beeld van de woningmarkt te geven is deze categorie buiten beschouwing gelaten bij het bepalen van de gemiddelde woningwaarde. Daarnaast is van belang op te merken dat boerderijen en andere onroerende goederen waarin wel wordt gewoond, maar die in hoofdzaak worden gebruikt voor niet-woondoeleinden (bijvoorbeeld een winkel met bovenwoning), tot de niet-woningen zijn gerekend. De stijging van de gemiddelde woningwaarde per gemeente vergeleken met 2006 betreft alleen de gemeenten die niet bij een gemeentelijke herindeling per 1 januari 2007 zijn betrokken. Waardepeildatum 1 januari 2005.

Recreatiewoningen - Het aantal recreatiewoningen op 1 januari. Een recreatiewoning is een tot bewoning bestemd gebouw dat gelegen is op een officieel voor recreatie aangewezen terrein en/of bestemd is voor bewoning gedurende de vakantie. Een recreatiewoning voldoet aan alle criteria die gelden voor woningen, maar hoeft niet geschikt te zijn voor bewoning gedurende het gehele jaar. De recreatiewoningvoorraadcijfers zijn gebaseerd op de uitkomsten van de administratieve woningtelling met peildatum 1 januari 1992 en de daarna door de gemeenten aan het CBS gemelde mutaties.

Saldo vermeerdering woningen - Per duizend woningen op 1 januari. Het saldo vermeerdering betreft het verschil tussen het aantal woningen dat aan de voorraad is toegevoegd en het aantal dat aan de voorraad is onttrokken. Toegevoegd door nieuwbouw of andere redenen. Onttrokken door brand, afbraak, sloop, verbouw, onbewoonbaarverklaring, verandering van bestemming en andere redenen. De berekening van het saldo is inclusief administratieve correcties.

Voorraad woningen - Aantal woningen op 1 januari. Een woning is een tot bewoning bestemd gebouw dat, vanuit bouwtechnisch oogpunt gezien, bestemd is voor permanente bewoning door één particulier huishouden.

Voorraad wooneenheden - Het aantal wooneenheden per 1 januari. Een wooneenheid is een deel van een tot permanente bewoning bestemd gebouw door een particulier huishouden en dat voldoet aan alle criteria die van toepassing zijn op woningen. Voor eventueel ontbrekende keuken en/of douche dient een gemeenschappelijke voorziening in het gebouw aanwezig te zijn. Het gebouw waarin de wooneenheid is gelegen, is gebouwd of verbouwd met als bestemming bewoning door meerdere particuliere huishoudens.

De voorraadcijfers zijn gebaseerd op de administratieve woningtelling met als peildatum 1 januari 1992 en de daarna door de gemeenten aan het CBS gemelde mutaties.

Waarde onroerende zaken - Sinds 1 januari 1995 is de wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ) van kracht. Deze wet verplicht gemeenten al het onroerend goed binnen de gemeentegrenzen periodiek te taxeren en de aldus vastgestelde WOZ-waarde te gebruiken bij het bepalen van de gemeentelijke aanslag Onroerende Zaak Belastingen (OZB). Verder dienen de gemeenten de individuele WOZ-waarden te leveren aan de Belastingdienst en de Waterschappen ten behoeve van de heffing van de inkomstenbelasting, de vermogensbelasting en de waterschapsomslagen.

Woningdichtheid - Totaal aantal woningen op 1 januari per vierkante kilometer land (exclusief wooneenheden en recreatiewoningen).

Hoofdstuk 7 Nieuwbouw

Eengezinswoning - Elke woning die tevens een geheel pand vormt. Hieronder vallen dus niet alleen de vrijstaande woningen, maar ook aangebouwde woningen zoals twee onder één kap gebouwde hele huizen, boerderijen met woning en voorts alle eengezinsrijenhuisen.

Meergezinswoning - Flats, galerijwoningen, portiekwoningen, beneden- en bovenwoningen, woningen boven bedrijfsruimten voor zover deze zijn voorzien van een buiten de bedrijfsruimte gelegen toegangsdeur, alsmede de woongelegenheden in serviceflats en dergelijke.

Nieuwbouwwoningen - Aantal in een bepaald jaar gereedgekomen woningen als gevolg van nieuwbouw.

Hoofdstuk 8 Arbeid

Baan - Een baan is een werkring van een werknemer. Als iemand meer dan één werkring heeft, telt elke werkring als een afzonderlijke baan. De banen van beroepsmilitairen zijn wel geteld bij het landelijk totaal maar niet bij de onderliggende regionale niveaus.

Commerciële dienstverlening (G/K) - SBI-codering:

G: Reparatie consumentenartikelen; handel.

H: Horeca.

I: Vervoer, opslag en communicatie.

J: Financiële instellingen.

K: Verhuur en zakelijke dienstverlening.

Landbouw, bosbouw en visserij (A/B) - SBI-codering:

A: Landbouw, jacht en bosbouw.

B: Visserij.

Niet-commerciële dienstverlening (L/O) - SBI-codering:

L: Openbaar bestuur; sociale verzekeringen.

M: Onderwijs.

N: Gezondheids- en welzijnszorg.

O: Cultuur, recreatie en overige dienstverlening.

Standaard Bedrijfsindeling (SBI) - Bedrijven worden ingedeeld naar de voornaamste activiteit volgens de Standaard Bedrijfsindeling 1993 (SBI'93).

Werknemer - Iemand die arbeid verricht op basis van loon of salaris in dienst van bedrijven en instellingen.

Winning en energievoorziening (C/F) - SBI-codering:

C: Delfstoffenwinning.

D: Industrie.

E: Openbare voorzieningsbedrijven.

F: Bouwnijverheid.

Hoofdstuk 9 Bedrijfsvestigingen

Bedrijf - Een bedrijf is de feitelijke transactor in het productieproces gekenmerkt door zelfstandigheid ten aanzien van de beslissingen over dat proces en door het aanbieden van zijn producten aan derden. Uit deze definitie en met name uit het element zelfstandigheid volgt dat een bedrijf meer dan één vestiging kan omvatten, maar ook meer dan één juridische eenheid. (Onder juridische eenheden worden zowel natuurlijke als rechtspersonen verstaan). Dit is het geval wanneer de afzonderlijke vestigingen of juridische eenheden niet zelfstandig opereren. Andersom komt het voor dat binnen een juridische eenheid verschillende onderdelen te onderscheiden zijn die wat betreft de productie zelfstandig opereren. Deze vormen dan op grond van de definitie evenzovele bedrijven. Dit laatste doet zich vooral voor bij grotere concerns met uiteenlopende activiteiten. Wanneer een aldus gedefinieerde eenheid zich uitstrekt over verschillende landen wordt terwille van de nationale statistiek het Nederlandse deel als een geheel bedrijf beschouwd.

In de officiële CBS-terminologie wordt het bedrijf zoals hier gedefinieerd bedrijfseenheid (BE) genoemd, zodat geen verwarring kan ontstaan met de term bedrijf uit het - in dit opzicht weinig precieze - spraakgebruik. De statistische eenheid bedrijf is een operationalisering van de kind-of-activity unit, zoals gedefinieerd door Eurostat. Deze definitie combineert twee eisen die strijdig kunnen zijn: bijdragen aan één activiteit versus het overeenkomen met één of meer operationele eenheden. Nederland geeft bij het operationaliseren naar de statistische eenheid bedrijf prioriteit aan de tweede eis.

Bedrijfsvestiging - Bedrijven hebben één of meer lokale eenheden, zogenaamde vestigingen. De meeste bedrijven bestaan uit één vestiging, een kleine zes procent van de bedrijven heeft meer dan één vestiging. Een vestiging is een afzonderlijk gelegen ruimte, terrein of complex van ruimten of terreinen, benut door een onderneming voor de uitoefening van activiteiten. Meerdere locaties van een bedrijf binnen één postcodegebied worden als één vestiging beschouwd. Vestigingen worden ingedeeld naar de economische activiteit van het bedrijf waartoe zij behoren.

Hoofdstuk 10 Sociale zekerheid

AO-uitkeringen - Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen krachtens de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO), de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ) en de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong) die aan het eind van de verslagperiode niet waren beëindigd, de zogeheten lopende uitkeringen.

Vanaf 29 december 2005 is voor nieuwe gevallen de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) van kracht geworden. Het aantal WAO-uitkeringen betreft dus de oude gevallen van vóór 29 december 2005. De Wet WIA kent de twee regelingen inkomensvoorziening volledig arbeidsongeschikten (IVA) en werkhervatting gedeeltelijk arbeidsongeschikten (WGA). Het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen in het kader van de regeling IVA en de regeling WGA dat aan het eind van de verslagperiode niet was beëindigd, de zogeheten lopende uitkeringen, komt binnenkort regionaal beschikbaar. Het totaal aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen is nu dus exclusief het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen krachtens de Wet WIA.

Afhankelijk van de arbeidsmarktsituatie voor de intreding van de volledige of gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid kan aanspraak bestaan op meer dan één uitkering. Er is dan sprake van samenloop van uitkeringen. Het gaat hierbij om zo'n tienduizend uitkeringen. Bij een dergelijke samenloop zijn van elke uitkering de gegevens opgenomen. De tabel geeft dus geen informatie over het aantal mensen met één of meer uitkeringen, maar wel over het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen en de bijbehorende kenmerken van de uitkering of uitkeringontvanger. Dit betekent dat formeel

niet gezegd kan worden dat bijvoorbeeld mannen vaker een arbeidsongeschiktheids-uitkering hebben dan vrouwen, maar wel dat de uitkeringen vaker betrekking hebben op mannen dan op vrouwen. De cijfers zijn exclusief de uitkeringen aan uitkeringsgerechtigden in het buitenland. Het nationaal totaal is inclusief de arbeidsongeschiktheidsregelingen (WAO, Wajong, WAZ) waarbij de leeftijd van de aanvrager onbekend is, waarbij het geslacht van de aanvrager onbekend is of waarbij de woon- of verblijfplaats van de aanvrager onbekend is.

AO-uitkeringen, relatief - AO-uitkeringen per duizend inwoners van 15 tot 65 jaar op 31 december.

IOAW-uitkeringen - De Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) voorziet in een werkloosheidsregeling die aan oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werknemers een inkomensgarantie biedt op het niveau van het sociaal minimum. De uitkomsten geven niet het aantal personen weer dat afhankelijk is van een IOAW-uitkering, maar het aantal uitkeringen dat aan huishoudens is toegekend. Dit is met name van belang bij huishoudens van (echt)paren; hoewel bij (echt)paren beide partners voor gelijke delen recht hebben op de uitkering, is er toch sprake van slechts één uitkering en wordt alleen het geslacht van degene die de uitkering daadwerkelijk heeft aangevraagd in beschouwing genomen. Doordat bij (echt)paren de uitkering overwegend wordt aangevraagd door een man, zijn gegevens over vrouwen in de uitkomsten ondervertegenwoordigd. Het nationaal totaal is inclusief de IOAW-uitkeringen waarbij het geslacht van de aanvrager onbekend is.

IOAZ-uitkeringen - De Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) biedt een inkomensgarantie op het niveau van het sociaal minimum voor oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen. De hier gepresenteerde uitkomsten geven niet het aantal personen weer dat afhankelijk is van een IOAZ-uitkering, maar het aantal uitkeringen dat aan huishoudens is toegekend. Dit is met name van belang bij huishoudens van (echt)paren; hoewel bij (echt)paren beide partners voor gelijke delen recht hebben op de uitkering, is er toch sprake van slechts één uitkering en wordt alleen het geslacht van degene die de uitkering daadwerkelijk heeft aangevraagd in beschouwing genomen.

Wajong-uitkeringen - Het aantal uitkeringen krachtens de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong).

Wajong-uitkeringen, relatief - Wajong-uitkeringen per duizend inwoners van 15 tot 65 jaar op 31 december.

WAO-uitkeringen - Het aantal uitkeringen krachtens de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO).

WAO-uitkeringen, relatief - WAO-uitkeringen per duizend inwoners van 15 tot 65 jaar op 31 december.

WAZ-uitkeringen - Het aantal uitkeringen krachtens de Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ).

WAZ-uitkeringen, relatief - WAZ-uitkeringen per duizend inwoners van 15 tot 65 jaar op 31 december.

WWB-uitkeringen - Uitkeringen aan thuiswonenden krachtens de Wet werk en bijstand. De uitkomsten geven niet het aantal personen weer dat afhankelijk is van een bijstandsuitkering, maar het aantal uitkeringen dat aan huishoudens is toegekend. Dit is met name van belang bij huishoudens van (echt)paren; hoewel bij (echt)paren beide partners voor gelijke delen recht hebben op de uitkering, is er toch sprake van slechts één uitkering. Bij de cijfers is er voor gekozen om bij het toedelen van uitkeringen aan (echt)paren consequent de persoonskenmerken over te nemen van de oudste persoon van het (echt)paar. Het nationaal totaal is inclusief de WWB-uitkeringen waarbij degene aan wie de uitkering toebedeeld wordt 65 jaar of ouder is, de leeftijd onbekend is of waarbij het geslacht onbekend is.

WWB-uitkeringen, relatief - Bij het bepalen van het aantal WWB-uitkeringen per duizend huishoudens vindt enige vertekening plaats omdat de standcijfers van het aantal WWB-uitkeringen per 31 december en het aantal huishoudens per 1 januari van het betreffende jaar zijn.

WW-uitkeringen - Uitkeringen krachtens de werkloosheidswet (WW). Afhankelijk van de arbeidsmarktsituatie voor de intreding van de werkloosheid kan aanspraak bestaan op meer dan één uitkering. Er is dan sprake van samenloop van uitkeringen. Bij een dergelijke samenloop zijn van elke uitkering de gegevens opgenomen. De tabellen geven dus geen informatie over het aantal mensen met één of meer uitkeringen, maar wel over het aantal WW-uitkeringen en de bijbehorende kenmerken van de uitkering of uitkeringsontvanger. Dit betekent dat formeel niet gezegd kan worden dat bijvoorbeeld mannen vaker een WW-uitkering hebben dan vrouwen, maar wel dat de uitkeringen vaker betrekking hebben op mannen dan op vrouwen. Het nationaal totaal is inclusief de WW-uitkeringen waarbij de leeftijd van de aanvrager onbekend is, waarbij de woon- of verblijfplaats van de aanvrager onbekend is of waarbij de aanvrager woonachtig is in het buitenland.

WW-uitkeringen, relatief - WW-uitkeringen per duizend inwoners van 15 tot 65 jaar op 31 december.

Hoofdstuk 11 Veestapel en mestproductie

Dunne mest - Alle rundveemest (uitgezonderd de stalmest van zoog-, mest- en weidekoeien), de weidemest van schapen, paarden en pony's, alle varkensmest en de mest van leghennen in een stalsysteem met dunne mest.

Fosfaat - Fosfaatproductie (als P_2O_5) van de gehele veestapel in het gehele jaar. Er zijn voor fosfaat geen gasvormige verliezen. De fosfaatexcretie is dus gelijk aan de hoeveelheid in de mest op het moment van aanwenden.

Kalium - Kali-productie (als K_2O) van de gehele veestapel in het gehele jaar. Er zijn voor kalium geen gasvormige verliezen. De kali-excretie is dus gelijk aan de hoeveelheid in de mest op het moment van aanwenden.

Mineralen per hectare cultuurgrond - De mineralenuitscheidingsfactoren per hectare cultuurgrond zijn berekend met behulp van de totale cultuurgrond exclusief braakland (natuurbraak en groenbraak) en snel groeiend hout.

Overig vee - Schapen, paarden en pony's, geiten, konijnen, edelpelsdieren en pluimvee met uitzondering van kippen.

Runderen - Jongvee, melk- en kalfkoeien, zoogkoeien en vlees- en weidekoeien, fokstieren en kalveren.

Stikstofuitscheiding - Stikstofuitscheiding (als N-totaal) van de gehele veestapel in het gehele jaar.

Varkens - Biggen, vleesvarkens en fokvarkens.

Vaste mest - De stalmest van vleeskoeien, schapen, geiten, paarden en pony's, de pluimveemest in stalsystemen met vaste mest en de mest van konijnen en pelsdieren.

Hoofdstuk 12 Verkeer en vervoer

Bedrijfsmotorvoertuigen - Bedrijfsvoertuigen met een motor (dus met uitzondering van aanhangwagens en opleggers) die ingericht zijn voor het vervoer van goederen of personen, voor het uitvoeren van bijzondere doeleinden of voor het trekken van opleggers:

1. Bestelauto's (drie- en vierwielige vrachtoertuigen, waarvan het ledig gewicht vermeerderd met het laadvermogen ten hoogste 3 500 kg bedraagt).
2. Vrachtauto's (vier- en meerwielige ongelede vrachtoertuigen, waarvan het ledig gewicht vermeerderd met het laadvermogen meer dan 3 500 kg bedraagt).

3. Trekkers (motorvoertuigen ingericht voor het trekken van opleggers).
4. Speciale voertuigen (bedrijfsauto's voor bijzondere doeleinden zoals brandweerauto's, reinigingsauto's, takelwagens).
5. Autobussen (motorvoertuigen ingericht voor het vervoer van behalve de bestuurder negen of meer passagiers).

Gemeentelijke en waterschapswegen - Wegen beheerd door gemeente of waterschap. Waterschapswegen vormen een belangrijk deel van het wegennet buiten de bebouwde kom van de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland.

Motortweewielers - Motorrijwielen, scooters, motorcarriers en motorinvalidenwagens met een motorrijwielkentekenbewijs.

Motortweewielers, relatief - Motorrijwielen, scooters, motorcarriers en motorinvalidenwagens met een motorrijwielkentekenbewijs per duizend inwoners op 1 januari.

Personenauto's - Motorvoertuigen ingericht voor het vervoer van ten hoogste acht passagiers behalve de bestuurder, met inbegrip van combinatiewagens.

Personenauto's, relatief - Personenauto's per duizend inwoners op 1 januari. Bij het bepalen van het aantal voertuigen per geografische eenheid wordt uitgegaan van de woon- of vestigingsplaats die is opgegeven bij de tenaamstelling van het kenteken. Grote leasemaatschappijen in gemeenten vertekenen het aantal personenauto's per duizend inwoners.

Provinciale wegen - Wegen beheerd door de provincie.

Rijkswegen - Wegen beheerd door het Rijk.

Totale weglengte - Totale lengte van alle wegen die worden beheerd door wegbeheerders als het Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen, voorzien van een straatnaam of nummer, waarop verkeer met motorvoertuigen op meer dan twee wielen is toegestaan. Fiets- en voetpaden zijn uitgesloten.

Hoofdstuk 13 Oppervlakte

Omgevingsadressendichtheid - De omgevingsadressendichtheid (OAD) van een gemeente is het gemiddeld aantal adressen per vierkante kilometer binnen een cirkel met een straal van één kilometer op 1 januari. De OAD beoogt de mate van concentratie van menselijke activiteiten (wonen, werken, schoolgaan, winkelen, uitgaan etc.) weer te geven. Voor de berekening van de maatstaf is eerst voor ieder adres binnen een gemeente de adressendichtheid vastgesteld van een gebied met een straal van één kilometer rondom dat adres. Daarna is het gemiddelde berekend van de OAD's van alle afzonderlijke adressen binnen de gemeente. Bij bovengemeentelijke indelingen is de adresgewogen OAD bepaald. Bij de berekening van de OAD is rekening gehouden met gemeentelijke herindelingen, grenscorrecties en sloop. De OAD is uitgezonderd de nieuwe adressen van het betreffende kalenderjaar.

Oppervlakte binnenwater - Totale oppervlakte volgens de regionale indelingen op 1 januari van inlandig water in gebruik als vaarweg, recreatiewater, delfstofwinplaats, vloeï- en/of slibveld, alsmede spaarbekkens.

Oppervlakte buitenwater - Totale oppervlakte volgens de regionale indelingen op 1 januari van water onderhevig aan getijden.

Oppervlakte land - Totale oppervlakte land volgens de regionale indelingen op 1 januari. Binnenwater smaller dan zes meter, kwelders, schorren, moerassen, rietlanden en dergelijke zijn tot land gerekend.

Oppervlakte totaal – De gegevens over de totale oppervlakte volgens de regionale indelingen op 1 januari zijn berekend uit digitale bestanden van de gemeentegrenzen. Deze worden samengesteld door de Topografische dienst. De onderverdeling in land en water is berekend op grond van de meest recente gegevens afkomstig uit de statistiek van het Bodemgebruik (ook wel bodemstatistiek genoemd). De cijfers over het bodemgebruik liggen voor drie of vier jaar vast. Hierbij wordt de oppervlakte uit een ouder jaar, in deze publicatie het jaar 2003, herberekend naar de gemeentelijke indeling van 2007.

Oppervlakte water - Totale oppervlakte binnen- en buitenwater volgens de regionale indelingen op 1 januari. Binnenwater smaller dan zes meter, kwelders, schorren, moerassen, rietlanden en dergelijke zijn tot land gerekend.

Hoofdstuk 14 Lokalisering

Stedelijkheid - Op grond van de omgevingsadressendichtheid is aan ieder gebied een stedelijkheidsklasse toegekend. De volgende klassenindeling is gehanteerd:

- zeer sterk stedelijk: 2 500 of meer adressen per vierkante kilometer
- sterk stedelijk: 1 500 tot 2 500 adressen per vierkante kilometer
- matig stedelijk: 1 000 tot 1 500 adressen per vierkante kilometer
- weinig stedelijk: 500 tot 1 000 adressen per vierkante kilometer
- niet stedelijk: minder dan 500 adressen per vierkante kilometer.

Niet stedelijke gemeente - Op grond van de omgevingsadressendichtheid is aan iedere gemeente een stedelijkheidsklasse toegekend. Een niet stedelijke gemeente heeft minder dan 500 adressen per vierkante kilometer.

Stedelijke gemeente - Op grond van de omgevingsadressendichtheid is aan iedere gemeente een stedelijkheidsklasse toegekend. Een stedelijke gemeente (samenvoeging van zeer sterk, sterk en matig stedelijk) heeft 1 000 of meer adressen per vierkante kilometer.

Weinig stedelijke gemeente - Op grond van de omgevingsadressendichtheid is aan iedere gemeente een stedelijkheidsklasse toegekend. Een weinig stedelijke gemeente heeft 500 tot 1 000 adressen per vierkante kilometer.

1a. Bevolking naar leeftijd, 1 januari 2007

	Totaal	0 tot 5 jaar	5 tot 10 jaar	10 tot 15 jaar	15 tot 20 jaar	20 tot 25 jaar	25 tot 45 jaar	45 tot 65 jaar	65 tot 80 jaar	80 jaar of ouder
	<i>aantal</i>	%								
Achtkarspelen	28 143	6,6	6,6	6,1	6,6	5,7	27,4	27,0	10,8	3,1
Ameland	3 460	6,0	6,6	6,8	3,9	4,0	27,6	30,1	11,0	3,9
het Bildt	10 963	6,4	7,0	7,1	6,0	4,7	26,6	27,6	11,0	3,5
Boarnsterhim	19 314	7,0	7,0	6,2	5,5	4,6	27,8	28,4	10,1	3,4
Bolsward	9 599	6,6	6,6	5,9	5,5	5,2	26,5	26,3	12,4	5,0
Dantumadeel	19 461	5,7	6,6	6,9	7,2	5,8	25,0	27,5	11,1	4,3
Dongeradeel	24 857	6,1	6,5	6,7	6,7	5,6	26,3	26,2	12,0	3,8
Ferwerderadiel	8 894	6,9	7,0	6,2	6,0	5,5	26,1	28,4	10,4	3,4
Franekeradeel	20 571	6,0	6,7	6,2	5,8	5,1	26,3	28,6	11,0	4,2
Gaasterlân-Sleat	10 250	5,6	6,5	6,8	6,6	4,6	23,7	27,4	13,8	5,0
Harlingen	15 465	5,6	5,7	6,5	6,4	4,7	25,5	29,3	11,9	4,4
Heerenveen	42 776	5,7	6,1	5,9	6,1	5,0	26,9	26,8	12,4	5,1
Kollumerland en Nieuwkruisland	13 131	6,5	6,0	6,8	6,6	5,8	27,6	26,6	10,9	3,3
Leeuwarden	92 342	5,5	5,1	5,2	6,5	9,9	29,3	24,0	10,2	4,3
Leeuwarderadeel	10 412	5,5	6,7	7,9	7,4	4,0	24,8	30,5	10,2	3,0
Lemsterland	13 434	6,7	6,7	6,1	5,9	4,7	27,9	28,2	11,0	2,9
Littenseradiel	10 850	6,8	7,6	7,5	6,4	4,4	26,7	28,5	9,0	3,1
Menaldumadeel	13 809	6,4	6,9	6,9	6,6	4,5	25,9	29,5	10,2	3,1
Nijefurd	10 886	5,9	6,3	6,1	5,4	4,5	24,4	29,2	14,0	4,1
Ooststellingwerf	26 224	5,4	6,5	6,4	6,0	4,9	25,4	28,8	12,5	4,3
Opsterland	29 583	6,1	6,8	6,8	6,3	4,8	26,0	28,5	11,1	3,7
Schiernonnikoog	946	5,1	5,8	5,3	2,6	3,1	26,7	31,9	14,2	5,3
Skarsterlân	27 051	6,2	6,8	6,8	6,5	4,8	25,7	27,9	11,4	3,9
Smallingerland	54 956	6,0	6,5	6,3	6,2	5,5	26,9	26,9	12,1	3,7
Sneek	33 106	6,1	6,8	6,1	6,0	5,4	27,6	25,8	12,0	4,2
Terschelling	4 707	4,5	5,8	5,5	5,0	7,4	26,4	28,6	12,3	4,5
Tytsjerksteradiel	32 322	6,0	6,7	6,3	6,1	4,8	25,7	28,1	12,4	3,9
Vlieland	1 137	7,1	5,4	7,6	3,6	5,9	29,0	27,5	10,2	3,7
Weststellingwerf	25 500	5,5	6,1	5,9	5,7	4,9	25,1	28,6	13,4	4,6
Wûnseradiel	11 897	6,2	7,2	7,0	6,4	4,6	26,0	29,4	10,0	3,1
Wymbritseradiel	16 163	6,5	7,6	7,3	6,6	4,6	25,5	29,0	10,2	2,6
Groningen	573 614	5,3	5,6	5,5	6,3	7,9	27,9	26,7	10,8	4,1
Friesland	642 209	6,0	6,4	6,3	6,3	5,8	26,7	27,3	11,4	4,0
Drenthe	486 197	5,7	6,4	6,2	5,9	4,7	25,9	28,7	12,4	4,2
Noord-Nederland	1 702 020	5,7	6,1	6,0	6,2	6,2	26,9	27,5	11,5	4,1
Overijssel	1 116 374	6,4	6,5	6,3	6,3	6,1	28,1	25,8	10,9	3,5
Flevoland	374 424	7,4	7,6	7,3	7,1	6,2	30,6	24,7	6,8	2,1
Gelderland	1 979 059	6,0	6,4	6,3	6,3	5,7	27,6	27,2	11,0	3,6
Oost-Nederland	3 469 857	6,3	6,6	6,4	6,4	5,9	28,1	26,5	10,5	3,4
Utrecht	1 190 604	6,6	6,4	6,0	6,2	6,6	30,2	25,3	9,5	3,4
Noord-Holland	2 613 070	6,0	6,0	5,7	5,7	5,7	30,3	26,7	10,2	3,7
Zuid-Holland	3 455 097	6,0	6,0	6,0	6,2	6,2	29,2	26,2	10,4	3,9
Zeeland	380 497	5,5	6,1	6,2	5,8	5,0	25,7	28,3	12,5	4,9
West-Nederland	7 639 268	6,0	6,1	5,9	6,0	6,0	29,5	26,3	10,3	3,8
Noord-Brabant	2 419 042	5,7	6,1	6,1	6,1	5,7	28,2	27,6	11,3	3,3
Limburg	1 127 805	4,7	5,5	5,7	6,0	5,3	26,1	30,0	12,9	3,8
Zuid-Nederland	3 546 847	5,4	5,9	6,0	6,0	5,5	27,5	28,4	11,8	3,4
Nederland	16 357 992	5,9	6,1	6,0	6,1	5,9	28,5	26,9	10,8	3,7

1b. Bevolking naar herkomst, 1 januari 2007

	Totaal	Autochtonen	Totaal allochtonen	Westerse allochtonen	Niet-westerse allochtonen					
					Totaal	Marokko	Nederlandse Antillen en Aruba	Suriname	Turkije	Overige niet-westerse allochtonen
	<i>aantal</i>	<i>%</i>								
Achtkarspelen	28 143	97,0	3,0	2,0	1,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,8
Ameland	3 460	94,3	5,7	4,2	1,5	0,1	0,2	0,0	–	1,2
het Bildt	10 963	91,7	8,3	4,6	3,7	0,0	0,2	0,2	0,4	2,9
Boarnsterhim	19 314	94,7	5,3	3,7	1,5	0,1	0,2	0,1	0,0	1,1
Bolsward	9 599	92,3	7,7	4,4	3,3	0,0	0,2	0,2	1,3	1,7
Dantumadeel	19 461	97,0	3,0	2,1	0,9	0,0	0,1	0,1	0,0	0,7
Dongeradeel	24 857	92,9	7,1	3,9	3,2	0,0	0,2	0,2	0,1	2,7
Ferwerderadiel	8 894	95,3	4,7	3,3	1,4	0,1	0,2	0,2	0,0	0,9
Franekeradeel	20 571	92,6	7,4	4,7	2,7	0,4	0,2	0,4	0,1	1,6
Gaasterlân-Sleat	10 250	95,6	4,4	3,5	0,9	0,0	0,2	0,1	–	0,5
Harlingen	15 465	89,1	10,9	7,5	3,5	0,8	0,2	0,4	0,3	1,8
Heerenveen	42 776	89,4	10,6	5,5	5,2	0,7	0,3	0,7	1,1	2,3
Kollumerland en Nieuwkruisland	13 131	96,7	3,3	2,3	1,0	0,1	0,1	0,2	0,0	0,6
Leeuwarden	92 342	84,0	16,0	7,2	8,8	1,1	0,9	1,4	0,5	5,0
Leeuwarderadeel	10 412	93,5	6,5	4,1	2,4	0,2	0,3	0,3	0,1	1,6
Lemsterland	13 434	90,6	9,4	5,8	3,6	0,4	0,1	0,6	0,7	1,8
Littenseradiel	10 850	95,6	4,4	3,6	0,8	0,0	0,1	0,1	0,0	0,5
Menaldumadeel	13 809	95,4	4,6	3,4	1,1	0,1	0,0	0,2	0,0	0,8
Nijefurd	10 886	94,6	5,4	4,5	1,0	0,0	0,1	0,1	0,0	0,8
Ooststellingwerf	26 224	93,8	6,2	4,6	1,7	0,1	0,1	0,1	0,1	1,3
Opsterland	29 583	95,1	4,9	3,4	1,5	0,1	0,1	0,2	0,0	1,1
Schiermonnikoog	946	93,7	6,3	4,5	1,8	–	0,3	–	–	1,5
Skarsterlân	27 051	94,9	5,1	3,8	1,4	0,0	0,1	0,2	0,1	1,0
Smallingerland	54 956	90,4	9,6	5,1	4,4	0,3	0,6	0,5	0,2	2,8
Sneek	33 106	89,8	10,2	6,4	3,8	0,2	0,2	0,5	0,4	2,4
Terschelling	4 707	93,4	6,6	5,3	1,3	–	0,5	0,1	0,0	0,7
Tytsjerksteradiel	32 322	94,2	5,8	3,4	2,5	0,1	0,1	0,2	0,1	2,0
Vlieland	1 137	88,9	11,1	9,6	1,5	–	–	0,3	–	1,2
Weststellingwerf	25 500	93,3	6,7	4,0	2,7	0,7	0,5	0,2	0,1	1,3
Wûnseradiel	11 897	93,6	6,4	4,7	1,7	0,0	0,1	0,2	0,1	1,3
Wymbritseradiel	16 163	95,7	4,3	3,3	1,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,9
Groningen	573 614	87,7	12,3	6,8	5,4	0,3	0,8	1,1	0,8	2,6
Friesland	642 209	91,9	8,1	4,7	3,4	0,3	0,3	0,4	0,3	2,1
Drenthe	486 197	91,4	8,6	5,5	3,0	0,3	0,2	0,4	0,4	1,8
Noord-Nederland	1 702 020	90,3	9,7	5,7	4,0	0,3	0,4	0,6	0,5	2,2
Overijssel	1 116 374	86,1	13,9	6,9	6,9	0,4	0,4	0,5	3,1	2,6
Flevoland	374 424	74,4	25,6	8,1	17,5	2,5	1,7	6,4	1,5	5,4
Gelderland	1 979 059	86,3	13,7	7,5	6,2	1,0	0,4	0,6	1,9	2,4
Oost-Nederland	3 469 857	84,9	15,1	7,4	7,7	0,9	0,5	1,2	2,3	2,8
Utrecht	1 190 604	80,5	19,5	8,2	11,3	3,8	0,7	1,5	2,1	3,2
Noord-Holland	2 613 070	73,4	26,6	10,5	16,1	3,4	0,9	3,7	2,8	5,2
Zuid-Holland	3 455 097	73,6	26,4	9,2	17,2	2,9	1,5	4,1	3,5	5,1
Zeeland	380 497	85,0	15,0	10,4	4,6	0,6	0,5	0,7	0,8	2,1
West-Nederland	7 639 268	75,2	24,8	9,5	15,3	3,1	1,1	3,4	2,9	4,7
Noord-Brabant	2 419 042	84,8	15,2	7,8	7,4	1,5	0,6	0,8	2,0	2,5
Limburg	1 127 805	80,5	19,5	14,3	5,2	1,5	0,3	0,3	1,0	2,2
Zuid-Nederland	3 546 847	83,4	16,6	9,9	6,7	1,5	0,5	0,6	1,7	2,4
Nederland	16 357 992	80,6	19,4	8,8	10,6	2,0	0,8	2,0	2,3	3,5

2a. Huishoudens naar samenstelling en bevolking naar burgerlijke staat, 1 januari 2007

	Particuliere huishoudens					Inwoners 15 jaar of ouder				
	Totaal	Een-persoons-huishoudens	Meer-persoons-huishoudens zonder kinderen	Meer-persoons-huishoudens met kinderen	Gemiddelde huishoudens-grootte	Totaal	Ongehuwd	Gehuwd	Gescheiden	Verweduwd
	<i>aantal</i>	<i>%</i>			<i>personen per huishouden</i>	<i>aantal</i>	<i>%</i>			
Achtkarspelen	11 196	25,8	31,6	42,6	2,50	22 698	31,1	56,9	5,1	6,9
Ameland	1 491	33,9	30,7	35,4	2,30	2 787	31,2	56,3	5,3	7,2
het Bildt	4 527	30,3	30,8	38,9	2,40	8 718	32,4	54,1	6,4	7,1
Boarnsterhim	8 053	29,0	33,2	37,9	2,38	15 413	31,7	55,7	6,2	6,4
Bolsward	4 130	33,0	32,5	34,5	2,27	7 769	31,3	53,7	6,4	8,6
Dantumadeel	7 523	24,9	32,1	43,0	2,55	15 725	29,6	58,5	4,3	7,6
Dongeradeel	10 159	30,5	31,6	37,9	2,41	20 048	32,1	55,7	5,2	7,0
Ferwerderadiel	3 574	27,5	32,3	40,2	2,47	7 107	31,9	56,5	5,1	6,5
Franekeradeel	8 632	31,2	32,5	36,3	2,33	16 659	31,8	54,6	6,4	7,2
Gaasterlân-Sleat	4 152	27,6	35,5	36,8	2,44	8 317	29,3	58,5	4,2	8,0
Harlingen	6 667	32,5	32,5	35,0	2,24	12 721	31,7	52,6	8,3	7,4
Heerenveen	18 918	33,4	33,0	33,6	2,24	35 212	31,9	53,0	7,2	7,9
Kollumerland en Nieuw-kruisland	5 238	27,1	32,9	40,1	2,47	10 603	32,7	56,8	4,5	6,1
Leeuwarden	47 276	46,5	27,6	25,9	1,93	77 764	44,5	40,2	8,7	6,5
Leeuwarderadeel	4 039	23,0	35,5	41,5	2,53	8 321	29,6	60,2	4,9	5,3
Lemsterland	5 577	28,3	33,7	38,0	2,40	10 818	30,0	57,5	6,4	6,1
Littenseradiel	4 195	25,1	31,9	43,0	2,57	8 473	31,6	57,3	5,1	5,9
Menaldumadeel	5 576	26,2	33,4	40,3	2,47	11 021	30,1	59,0	4,7	6,3
Nijefurd	4 642	31,0	35,2	33,8	2,32	8 895	29,9	57,0	5,7	7,5
Ooststellingwerf	10 946	28,2	34,7	37,1	2,36	21 456	29,7	56,2	6,3	7,7
Opsterland	11 811	26,8	33,8	39,4	2,46	23 765	30,2	57,5	5,6	6,7
Schiermonnikoog	474	42,8	33,3	23,8	2,00	793	26,9	57,1	7,4	8,6
Skarsterlân	10 907	27,0	34,2	38,8	2,46	21 702	30,6	57,4	5,1	6,9
Smallingerland	23 642	32,4	32,3	35,3	2,29	44 641	31,5	54,6	7,1	6,9
Sneek	14 408	34,2	31,0	34,8	2,24	26 829	34,0	50,6	7,9	7,5
Terschelling	2 044	36,0	34,0	30,0	2,16	3 962	35,5	50,5	7,0	7,0
Tytsjerksteradiel	13 064	26,8	34,4	38,8	2,44	26 163	28,9	59,3	4,8	7,1
Vlieland	526	39,0	27,8	33,3	2,13	909	35,5	47,2	10,1	7,2
Weststellingwerf	10 809	28,7	35,3	36,0	2,34	21 013	29,2	56,9	6,1	7,8
Wûnseradiel	4 763	27,7	33,1	39,2	2,46	9 467	31,2	57,1	5,7	6,1
Wymbritseradiel	6 345	25,2	33,4	41,4	2,54	12 705	30,2	59,8	4,5	5,4
Groningen	271 076	40,5	29,5	29,9	2,09	479 720	38,6	47,4	7,1	7,0
Friesland	275 304	32,4	32,1	35,5	2,30	522 474	33,0	53,6	6,4	7,0
Drenthe	204 126	28,8	34,4	36,8	2,34	397 634	29,1	57,0	6,3	7,6
Noord-Nederland	750 506	34,4	31,8	33,8	2,24	1 399 828	33,8	52,4	6,6	7,1
Overijssel	464 595	31,8	30,5	37,7	2,38	901 470	32,5	55,0	5,7	6,9
Flevoland	149 334	28,0	27,5	44,5	2,49	290 656	33,8	53,2	8,7	4,3
Gelderland	833 257	32,3	30,7	37,0	2,34	1 610 958	32,5	54,3	6,5	6,7
Oost-Nederland	1 447 186	31,7	30,3	38,0	2,37	2 803 084	32,6	54,4	6,4	6,5
Utrecht	525 509	37,4	27,9	34,7	2,24	965 177	37,1	49,9	7,2	5,8
Noord-Holland	1 223 834	41,1	26,6	32,4	2,11	2 151 114	38,4	46,4	9,1	6,0
Zuid-Holland	1 554 885	37,7	27,9	34,4	2,20	2 834 018	35,3	49,7	8,5	6,5
Zeeland	164 838	32,1	33,7	34,2	2,28	312 766	28,1	56,9	7,5	7,5
West-Nederland	3 469 066	38,6	27,7	33,7	2,18	6 263 075	36,3	49,0	8,5	6,3
Noord-Brabant	1 027 851	31,3	31,9	36,8	2,32	1 985 415	32,1	54,5	7,0	6,4
Limburg	495 934	32,3	32,7	35,0	2,24	947 975	30,1	54,7	7,7	7,4
Zuid-Nederland	1 523 785	31,6	32,2	36,2	2,30	2 933 390	31,5	54,6	7,2	6,7
Nederland	7 190 543	35,3	29,6	35,1	2,25	13 399 377	34,2	51,7	7,6	6,5

2b. Demografische druk en stedelijkheidsklasse, 1 januari 2007

	Bevolking			Stedelijkheidsklasse					Bevolkings- dichtheid	
	Totaal	Demografische druk			Zeer sterk stedelijk	Sterk stedelijk	Matig stedelijk	Weinig stedelijk		Niet stedelijk
		Totale druk	Groene druk	Grijze druk						
	<i>aantal</i>	%			<i>aantal</i>				<i>inwoners per km²</i>	
Achtkarspelen	28 143	66,4	43,2	23,2	–	–	–	6 990	21 150	274
Ameland	3 460	62,2	37,9	24,3	–	–	–	–	3 460	58
het Bildt	10 963	69,5	44,9	24,6	–	–	–	1 640	9 330	119
Boarnsterhim	19 314	64,3	42,2	22,1	–	–	–	6 900	12 410	127
Bolsward	9 599	72,4	42,3	30,1	–	–	4 560	4 130	910	1 054
Dantumadeel	19 461	71,7	45,3	26,3	–	–	–	7 240	12 220	227
Dongeradeel	24 857	72,0	44,8	27,2	–	–	2 760	8 580	13 520	149
Ferwerderadiel	8 894	66,4	43,5	22,9	–	–	–	–	8 890	91
Franekeradeel	20 571	66,6	41,4	25,2	–	–	5 360	5 900	9 310	200
Gaasterlân-Sleat	10 250	79,3	45,6	33,7	–	–	–	2 920	7 340	108
Harlingen	15 465	68,1	40,6	27,5	–	1 020	5 710	6 570	2 170	618
Heerenveen	42 776	70,4	40,5	29,8	–	12 550	6 700	7 200	16 330	316
Kollumerland en Nieuwkruisland	13 131	66,8	43,2	23,6	–	–	–	3 390	9 740	119
Leeuwarden	92 342	58,3	35,3	23,0	29 520	29 890	16 840	10 700	5 400	1 167
Leeuwarderadeel	10 412	68,6	46,4	22,3	–	–	–	6 080	4 330	255
Lemsterland	13 434	64,6	41,7	22,9	–	–	–	8 030	5 410	176
Littenseradiel	10 850	67,9	47,6	20,3	–	–	–	–	10 850	83
Menaldumadeel	13 809	67,0	44,7	22,3	–	–	–	–	13 810	200
Nijefurd	10 886	71,9	40,8	31,1	–	–	–	2 410	8 470	113
Ooststellingwerf	26 224	69,4	41,0	28,4	–	–	510	8 310	17 400	117
Opsterland	29 583	68,5	43,7	24,8	–	–	–	5 540	24 040	132
Schiermonnikoog	946	62,0	30,5	31,5	–	–	–	–	950	23
Skarsterlân	27 051	71,2	45,0	26,2	–	750	6 680	4 770	14 850	145
Smallingerland	54 956	68,9	42,2	26,7	–	13 340	18 040	11 020	12 560	464
Sneek	33 106	69,9	42,4	27,5	–	13 750	8 540	8 530	2 280	1 100
Terschelling	4 707	60,2	33,3	26,9	–	–	–	–	4 710	54
Tytsjerksteradiel	32 322	70,8	42,9	27,8	–	–	1 420	10 590	20 320	216
Vlieland	1 137	60,1	37,9	22,3	–	–	–	–	1 140	31
Weststellingwerf	25 500	70,5	39,8	30,7	–	–	6 960	4 350	14 190	115
Wûnseradiel	11 897	66,3	44,6	21,7	–	–	–	1 080	10 820	75
Wymbritseradiel	16 163	69,1	47,3	21,8	–	–	–	–	16 160	117
Groningen	573 614	60,1	36,2	23,9	97 890	52 620	85 540	124 670	212 890	246
Friesland	642 209	67,4	41,7	25,7	29 520	71 290	84 090	142 880	314 430	192
Drenthe	486 197	68,8	40,7	28,1	–	37 330	96 000	115 600	237 270	184
Noord-Nederland	1 702 020	65,2	39,5	25,7	127 410	161 240	265 620	383 160	764 590	205
Overijssel	1 116 374	66,7	42,6	24,1	85 530	245 240	222 460	283 300	279 860	336
Flevoland	374 424	62,4	47,9	14,4	1 320	137 570	109 070	82 140	44 320	264
Gelderland	1 979 059	65,4	41,1	24,3	95 770	410 150	427 650	519 080	526 410	398
Oost-Nederland	3 469 857	65,5	42,3	23,1	182 620	792 960	759 180	884 520	850 590	357
Utrecht	1 190 604	61,2	40,4	20,7	252 850	320 920	241 820	245 110	129 900	860
Noord-Holland	2 613 070	59,5	37,3	22,3	925 560	716 130	377 050	324 120	270 200	978
Zuid-Holland	3 455 097	62,5	39,3	23,2	1 352 100	927 440	537 420	368 700	269 430	1 228
Zeeland	380 497	69,5	40,1	29,4	12 330	52 570	51 380	87 120	177 100	213
West-Nederland	7 639 268	61,6	38,8	22,8	2 542 840	2 017 070	1 207 680	1 025 050	846 630	882
Noord-Brabant	2 419 042	62,7	39,0	23,7	243 170	518 790	535 230	609 700	512 150	492
Limburg	1 127 805	63,1	35,8	27,3	48 150	259 900	216 670	281 560	321 530	524
Zuid-Nederland	3 546 847	62,9	38,0	24,8	291 310	778 690	751 900	891 270	833 680	502
Nederland	16 357 992	63,0	39,4	23,6	3 144 180	3 749 950	2 984 380	3 184 000	3 295 490	485

3. Ontwikkeling van de bevolking, 2007

	Inwoners op 1 januari	Bevolkings- groei	Bevolkings- groei relatief	Geboorte relatief	Sterfte relatief	Binnenlands migratie- overschot relatief	Immigratie	Emigratie	Migratie- overschot relatief	Inwoners op 31 december
	<i>aantal</i>	<i>per 1 000 inwoners</i>					<i>aantal</i>		<i>per 1 000 inwoners</i>	<i>aantal</i>
Achtkarspelen	28 143	-55	-2,0	13,0	7,4	-7,8	40	35	0,2	28 088
Ameland	3 460	-4	-1,2	12,4	6,9	-8,7	21	14	2,0	3 456
het Bildt	10 963	-30	-2,7	11,5	6,9	-8,8	52	36	1,5	10 933
Boarnsterhim	19 314	-44	-2,3	11,5	6,7	-5,2	46	89	-2,2	19 270
Bolsward	9 599	131	13,6	10,9	13,1	15,1	27	17	1,0	9 730
Dantumadeel	19 461	-62	-3,2	10,3	8,8	-4,1	19	26	-0,4	19 399
Dongeradeel	24 857	-163	-6,6	11,7	6,9	-13,5	92	30	2,5	24 694
Ferwerderadiel	8 894	-29	-3,3	12,2	8,8	-6,5	13	16	-0,3	8 865
Franekeradeel	20 571	-29	-1,4	10,0	7,3	-3,7	90	101	-0,5	20 542
Gaasterlân-Sleat	10 250	-35	-3,4	9,3	9,4	-4,3	24	20	0,4	10 215
Harlingen	15 465	102	6,6	9,2	10,8	7,5	59	55	0,3	15 567
Heerenveen	42 776	251	5,9	10,9	10,4	3,7	156	102	1,3	43 027
Kollumerland en Nieuwkruisland	13 131	-46	-3,5	11,4	6,9	-9,1	32	20	0,9	13 085
Leeuwarden	92 342	522	5,7	11,3	8,8	1,1	872	714	1,7	92 864
Leeuwarderadeel	10 412	-29	-2,8	8,1	6,2	-3,0	15	31	-1,5	10 383
Lemsterland	13 434	-4	-0,3	13,5	7,3	-3,9	62	99	-2,8	13 430
Littenseradiel	10 850	35	3,2	13,0	6,6	-1,9	17	35	-1,7	10 885
Menaldumadeel	13 809	-99	-7,2	10,6	6,9	-9,5	27	44	-1,2	13 710
Nijefurd	10 886	154	14,1	12,3	9,1	11,8	26	33	-0,6	11 040
Ooststellingwerf	26 224	174	6,6	10,5	7,6	-8,8	372	26	13,2	26 398
Opsterland	29 583	120	4,1	10,9	7,8	3,3	42	106	-2,2	29 703
Schiermonnikoog	946	5	5,3	8,4	8,4	-3,2	8	-	8,4	951
Skarsterlân	27 051	46	1,7	10,7	8,9	-0,2	85	80	0,2	27 097
Smallingerland	54 956	6	0,1	10,8	8,7	-1,8	171	184	-0,2	54 962
Sneek	33 106	110	3,3	11,0	10,1	2,5	65	70	-0,2	33 216
Terschelling	4 707	-2	-0,4	8,1	8,3	-1,1	9	7	0,4	4 705
Tytsjerksteradiel	32 322	-79	-2,4	10,2	9,8	-6,5	130	25	3,3	32 243
Vlieland	1 137	-13	-11,4	12,4	4,4	-19,5	21	21	0,0	1 124
Weststellingwerf	25 500	174	6,8	9,4	10,1	8,6	63	89	-1,0	25 674
Wûnseradiel	11 897	-42	-3,5	11,0	6,6	-9,1	61	50	0,9	11 855
Wymbritseradiel	16 163	-85	-5,3	11,8	5,0	-12,1	25	29	-0,2	16 078
Groningen	573 614	-155	-0,3	9,9	8,8	-0,9	3 530	4 022	-0,9	573 459
Friesland	642 209	980	1,5	11,0	8,5	-1,9	2 742	2 204	0,8	643 189
Drenthe	486 197	1 938	4,0	10,0	9,0	2,8	1 787	1 749	0,1	488 135
Noord-Nederland	1 702 020	2 763	1,6	10,3	8,7	-0,2	8 059	7 975	0,0	1 704 783
Overijssel	1 116 374	3 620	3,2	12,0	8,0	-0,2	5 145	5 967	-0,7	1 119 994
Flevoland	374 424	4 264	11,4	13,9	5,2	2,6	2 788	2 803	0,0	378 688
Gelderland	1 979 059	4 810	2,4	10,7	8,1	0,2	8 911	9 943	-0,5	1 983 869
Oost-Nederland	3 469 857	12 694	3,7	11,4	7,8	0,3	16 844	18 713	-0,5	3 482 551
Utrecht	1 190 604	10 746	9,0	12,9	6,9	2,7	7 855	7 929	-0,1	1 201 350
Noord-Holland	2 613 070	13 093	5,0	11,6	8,0	0,8	28 096	27 568	0,2	2 626 163
Zuid-Holland	3 455 097	6 338	1,8	11,4	8,4	-1,2	31 920	33 362	-0,4	3 461 435
Zeeland	380 497	88	0,2	9,9	9,3	-0,2	2 233	2 361	-0,3	380 585
West-Nederland	7 639 268	30 265	4,0	11,7	8,1	0,1	70 104	71 220	-0,1	7 669 533
Noord-Brabant	2 419 042	5 785	2,4	10,5	7,9	-0,2	14 848	15 645	-0,3	2 424 827
Limburg	1 127 805	-4 100	-3,6	8,4	9,1	-1,2	6 964	9 023	-1,8	1 123 705
Zuid-Nederland	3 546 847	1 685	0,5	9,8	8,3	-0,5	21 812	24 668	-0,8	3 548 532
Nederland	16 357 992	47 407	2,9	11,1	8,1		116 819	122 576	-0,4	16 405 399

4. Bevolkingsprognose, 2025

	Bevolking						Particuliere huishoudens			
	Totaal	0 tot 20 jaar	20 tot 65 jaar	65 jaar of ouder	Autochtonen	Westerse allochtonen	Niet-westerse allochtonen	Totaal	Eenpersoons	Meerpersoons
	<i>aantal</i>	<i>%</i>						<i>x 1 000</i>	<i>%</i>	
Achtkarspelen	27 676	24,3	54,2	21,5	92,0	3,1	5,0	11,6	35,4	64,6
Ameland	3 187	19,4	55,5	25,1	89,1	5,0	5,9	1,5	46,3	53,7
het Bildt	10 311	23,8	53,6	22,6	85,5	6,4	8,1	4,4	37,9	62,1
Boarnsterhim	18 954	20,1	55,7	24,2	90,5	5,0	4,5	8,7	33,8	66,2
Bolsward	10 558	22,1	55,9	22,0	87,9	4,8	7,3	4,8	34,3	65,7
Dantumadeel	16 673	20,5	55,3	24,3	92,8	3,2	4,0	7,4	32,0	68,0
Dongeradeel	23 959	23,2	53,8	23,0	88,0	5,0	7,0	10,4	37,0	63,0
Ferwerderadiel	7 861	22,2	53,0	24,9	91,7	3,8	4,5	3,3	33,7	66,3
Franekeradeel	19 304	19,7	56,1	24,2	88,9	5,0	6,1	8,9	33,4	66,6
Gaasterlân-Sleat	10 018	17,2	55,2	27,6	91,6	4,5	3,9	4,6	29,4	70,6
Harlingen	13 913	19,1	55,9	25,0	87,9	6,3	5,8	6,7	43,1	56,9
Heerenveen	42 862	19,9	56,5	23,6	87,4	5,5	7,1	20,4	40,9	59,1
Kollumerland en Nieuwkruisland	13 208	23,2	54,6	22,2	92,1	3,8	4,1	5,6	36,6	63,4
Leeuwarden	110 093	24,9	59,1	16,0	83,4	6,5	10,1	51,7	45,5	54,5
Leeuwarderadeel	9 634	19,6	56,1	24,4	90,2	4,0	5,8	4,2	31,5	68,5
Lemsterland	13 689	19,9	56,2	23,9	88,5	5,5	6,0	6,3	30,5	69,5
Littenseradiel	10 775	18,4	57,8	23,8	92,7	3,6	3,7	4,7	27,7	72,3
Menaldumadeel	13 152	20,3	56,7	23,0	90,8	4,2	5,0	5,8	35,8	64,2
Nijefurd	10 129	18,0	53,6	28,4	90,3	5,0	4,7	4,9	33,5	66,5
Ooststellingwerf	24 435	20,0	54,4	25,5	88,8	5,6	5,5	11,1	34,6	65,4
Opsterland	28 500	19,9	56,1	24,0	91,3	4,5	4,3	12,9	32,5	67,5
Schiermonnikoog	784	12,4	53,8	33,8	89,8	3,8	6,4	0,4	53,0	47,0
Skarsterlân	26 265	19,3	55,9	24,7	91,4	4,3	4,3	12,0	31,9	68,1
Smallingerland	57 933	22,4	55,5	22,1	87,6	5,6	6,8	26,1	39,5	60,5
Sneek	33 108	22,7	55,6	21,7	87,6	5,8	6,6	14,9	41,1	58,9
Terschelling	4 607	14,8	61,3	23,9	88,9	5,8	5,2	2,5	55,4	44,6
Tytsjerksteradiel	30 798	21,6	54,8	23,6	89,4	4,4	6,3	13,0	30,3	69,7
Vlieland	862	16,7	54,8	28,5	88,6	5,9	5,5	0,5	61,9	38,1
Weststellingwerf	24 962	19,4	55,3	25,2	90,0	4,8	5,2	11,5	31,2	68,8
Wûnseradiel	10 934	19,8	55,4	24,8	87,5	7,0	5,5	4,8	34,4	65,6
Wymbritseradiel	15 440	19,2	55,8	25,0	91,5	4,4	4,1	6,6	32,4	67,6
Groningen	587 706	20,9	58,2	20,9	85,1	6,9	8,0	291,2	45,8	54,2
Friesland	644 584	21,5	56,1	22,4	88,4	5,2	6,4	292,3	37,4	62,6
Drenthe	495 731	21,0	54,3	24,8	87,3	5,8	6,9	228,0	34,0	66,0
Noord-Nederland	1 728 021	21,2	56,3	22,6	87,0	5,9	7,1	811,5	39,4	60,6
Overijssel	1 134 569	22,6	56,4	21,1	83,3	7,1	9,6	516,2	39,5	60,5
Flevoland	450 436	25,8	55,7	18,4	69,1	9,8	21,1	195,4	36,1	63,9
Gelderland	1 985 754	20,7	57,1	22,2	83,3	7,6	9,1	930,2	38,2	61,8
Oost-Nederland	3 570 759	21,9	56,7	21,4	81,5	7,7	10,8	1 641,8	38,4	61,6
Utrecht	1 316 171	22,1	58,5	19,5	77,6	9,2	13,2	628,0	42,0	58,0
Noord-Holland	2 805 352	21,0	58,7	20,3	70,2	12,9	17,0	1 382,7	45,2	54,8
Zuid-Holland	3 563 931	21,6	57,5	20,8	70,9	11,6	17,5	1 701,6	42,2	57,8
Zeeland	393 903	21,5	54,0	24,5	79,7	11,7	8,6	180,2	37,1	62,9
West-Nederland	8 079 357	21,5	57,9	20,6	72,2	11,6	16,2	3 892,4	43,0	57,0
Noord-Brabant	2 443 103	20,9	57,1	22,0	80,9	8,7	10,4	1 140,1	39,4	60,6
Limburg	1 061 207	19,4	56,0	24,6	79,1	12,4	8,5	505,8	40,0	60,0
Zuid-Nederland	3 504 310	20,5	56,7	22,8	80,3	9,8	9,9	1 645,9	39,6	60,4
Nederland	16 882 447	21,3	57,3	21,4	77,4	9,8	12,8	7 991,6	41,0	59,0

Bron: CBS/PBL

5. Onderwijs, 2006/07

	Leerlingen naar schoolgemeente			Leerlingen/studenten naar woongemeente						
	Basis- onderwijs*	Speciaal basis- onderwijs*	Speciale scholen*	VO alge- mene leer- jaren 1-2	Vwo 3-6	Havo 3-5	Vmbo 3-4	Mbo	Hoger beroeps- onderwijs	Weten- schappelijk onderwijs
<i>aantal</i>										
Achtkarspelen	2 890	-	-	641	181	219	471	1 158	444	79
Ameland	380	-	-	92	9	10	75	76	20	3
het Bildt	1 220	-	-	307	66	78	209	394	185	16
Boarnsterhim	2 070	-	-	452	184	193	271	599	369	58
Bolsward	990	-	-	207	68	80	127	338	178	14
Dantumadeel	1 900	-	230	517	151	203	391	803	384	61
Dongeradeel	2 530	290	-	620	166	204	472	1 023	455	62
Ferwerderadiel	910	-	-	224	49	67	157	317	146	18
Franekeradeel	2 060	190	30	489	108	204	343	717	384	36
Gaasterlân-Sleat	1 030	-	190	286	73	86	221	402	138	12
Harlingen	1 390	-	-	431	116	165	288	575	226	25
Heerenveen	3 970	170	90	980	441	372	583	1 574	820	163
Kollumerland en Nieuwkruisland	1 150	-	-	365	103	98	241	518	211	46
Leeuwarden	7 340	300	660	1 882	790	682	1 005	3 518	6 518	511
Leeuwarderadeel	1 050	-	-	331	149	100	202	356	248	35
Lemsterland	1 340	-	-	330	105	144	207	418	190	21
Littenseradiel	1 300	-	-	310	153	123	182	342	230	17
Menaldumadeel	1 490	-	-	380	123	125	244	541	286	34
Nijefurd	1 100	-	-	283	87	92	160	323	145	11
Ooststellingwerf	2 620	90	40	683	218	242	393	966	394	55
Opsterland	3 200	-	220	796	233	260	485	1 099	472	67
Schiermonnikoog	80	-	-	21	1	8	14	12	3	-
Skarsterlân	2 830	-	-	675	252	223	512	994	489	64
Smallingerland	5 480	390	700	1 356	387	467	888	2 115	1 077	187
Sneek	3 220	550	210	796	308	306	482	1 208	651	68
Terschelling	430	-	-	99	22	32	67	81	325	7
Tytsjerksteradiel	3 220	-	-	819	306	318	469	1 076	630	119
Vlieland	110	-	-	31	6	6	22	21	10	1
Weststellingwerf	2 380	80	-	591	133	179	429	954	397	37
Wûnseradiel	1 240	-	-	334	110	111	204	435	189	14
Wymbritseradiel	1 900	-	-	466	161	186	264	605	297	21
Groningen	49 880	1 420	2 480	12 147	4 981	4 568	7 272	19 353	18 007	18 831
Friesland	62 820	2 050	2 380	15 794	5 259	5 583	10 078	23 558	16 511	1 862
Drenthe	47 850	1 140	1 020	11 592	4 065	4 477	7 216	16 803	7 618	1 449
Noord-Nederland	160 540	4 610	5 870	39 533	14 305	14 628	24 566	59 714	42 136	22 142
Overijssel	112 060	3 620	5 150	27 815	9 842	10 177	16 375	39 052	27 683	9 324
Flevoland	43 700	1 430	1 090	11 199	3 210	3 248	6 834	14 694	7 779	1 843
Gelderland	194 790	5 870	9 380	50 032	19 270	18 137	27 681	61 796	40 126	21 777
Oost-Nederland	350 550	10 920	15 620	89 046	32 322	31 562	50 890	115 542	75 588	32 944
Utrecht	116 660	3 010	4 830	28 346	12 743	10 621	14 341	31 155	29 073	25 205
Noord-Holland	238 480	7 140	8 970	59 555	24 646	20 834	32 790	68 217	53 696	38 747
Zuid-Holland	322 790	9 550	11 460	83 205	33 192	29 071	47 609	104 037	73 790	50 459
Zeeland	35 940	880	990	9 206	3 084	3 419	5 592	12 484	5 372	967
West-Nederland	713 870	20 580	26 250	180 312	73 665	63 945	100 332	215 893	161 931	115 378
Noord-Brabant	228 250	7 060	9 990	59 749	24 435	21 894	32 916	71 195	54 398	21 872
Limburg	95 750	3 130	4 190	25 132	11 077	9 710	14 588	33 117	21 239	10 043
Zuid-Nederland	324 000	10 190	14 180	84 881	35 512	31 604	47 504	104 312	75 637	31 915
Nederland	1 548 970	46 310	61 920	394 117	155 934	141 823	223 366	496 295	366 689	208 618

6 en 7. Woningvoorraad, woningwaarde en nieuwbouw, 2007

	Voorraad woningen	Recreatie woningen	Saldo vermeer- dering woningen, relatief *	Woning- dichtheid	Gemiddelde woning- waarde**	Gereedgekomen woningen				
						Totaal	Koop	Huur	Eengezins	Meergezins
	<i>aantal</i>		<i>per 1 000 woningen</i>	<i>woningen per km²</i>	<i>1 000 euro</i>	<i>aantal</i>	<i>%</i>			
Achtkarspelen	11 303	4	7,6	110	180	83	73,5	26,5	100,0	–
Ameland	1 562	1 568	1,3	26	199	6	100,0	–	100,0	–
het Bildt	4 539	–	1,1	49	155	1	100,0	–	100,0	–
Boarnsterhim	8 057	475	–	53	187	–	–	–	–	–
Bolsward	4 288	–	15,4	471	165	89	58,4	41,6	100,0	–
Dantumadeel	7 605	18	1,1	89	177	13	100,0	–	100,0	–
Dongeradeel	10 207	257	8,4	61	158	169	69,2	30,8	45,6	54,4
Ferwerderadiel	3 692	–	4,3	38	155	12	66,7	33,3	100,0	–
Franekeradeel	8 867	114	7,6	86	160	71	57,7	42,3	66,2	33,8
Gaasterlân-Sleat	4 318	351	11,6	45	207	50	100,0	–	100,0	–
Harlingen	6 836	1	12,9	273	161	151	76,2	23,8	65,6	34,4
Heerenveen	19 084	41	5,2	141	196	150	76,0	24,0	100,0	–
Kollumerland en Nieuwkruisland	5 289	44	6,8	48	175	47	100,0	–	100,0	–
Leeuwarden	44 865	4	14,6	567	137	693	81,1	18,9	45,3	54,7
Leeuwarderadeel	4 101	–	10,7	101	178	44	50,0	50,0	22,7	77,3
Lemsterland	5 844	331	9,1	77	206	55	78,2	21,8	100,0	–
Littenseradiel	4 319	–	7,9	33	189	37	75,7	24,3	100,0	–
Menaldumadeel	5 691	–	7,6	83	175	43	76,7	23,3	100,0	–
Nijefurd	4 795	351	15,4	50	187	74	83,8	16,2	100,0	–
Ooststellingwerf	10 828	380	2,6	48	190	37	100,0	–	100,0	–
Opsterland	11 945	83	6,3	53	216	149	63,1	36,9	88,6	11,4
Schiermonnikoog	522	439	1,9	13	263	2	100,0	–	50,0	50,0
Skarsterlân	11 208	472	2,2	60	216	30	100,0	–	100,0	–
Smallingerland	23 412	10	5,4	198	174	150	74,7	25,3	63,3	36,7
Sneek	14 539	82	8,3	483	172	172	68,6	31,4	68,6	31,4
Terschelling	2 013	1 136	19,4	23	296	46	54,3	45,7	97,8	2,2
Tytsjerksteradiel	12 950	341	7,3	87	195	109	61,5	38,5	48,6	51,4
Vlieland	524	267	–	14	244	–	–	–	–	–
Weststellingwerf	10 842	118	12,6	49	197	175	86,9	13,1	80,6	19,4
Wûnseradiel	4 851	448	12,0	31	182	59	66,1	33,9	100,0	–
Wymbritseradiel	6 325	694	7,7	46	212	55	60,0	40,0	100,0	–
Groningen	248 371	1 914	4,9	106	158	2 147	78,0	22,0	77,1	22,9
Friesland	275 221	8 029	8,2	82	178	2 772	75,2	24,8	71,2	28,8
Drenthe	202 599	8 623	11,5	77	192	2 793	74,2	25,8	79,9	20,1
Noord-Nederland	726 191	18 566	8,0	87	175	7 712	75,6	24,4	76,0	24,0
Overijssel	450 035	7 641	13,1	135	202	6 867	71,3	28,7	77,6	22,4
Flevoland	143 619	2 030	15,4	101	191	2 260	63,2	36,8	57,6	42,4
Gelderland	789 382	14 652	9,6	159	237	8 650	76,5	23,5	67,9	32,1
Oost-Nederland	1 383 036	24 323	11,3	142	221	17 777	72,8	27,2	70,3	29,7
Utrecht	487 337	3 509	12,5	352	250	6 264	86,4	13,6	73,1	26,9
Noord-Holland	1 182 501	14 839	9,1	443	231	14 947	59,4	40,6	47,2	52,8
Zuid-Holland	1 530 254	11 816	6,3	544	203	16 090	72,7	27,3	54,8	45,2
Zeeland	170 863	11 366	7,9	96	180	1 489	82,9	17,1	64,3	35,7
West-Nederland	3 370 955	41 530	8,2	389	219	38 790	70,2	29,8	55,2	44,8
Noord-Brabant	993 954	6 931	10,6	202	245	11 307	73,8	26,2	61,0	39,0
Limburg	492 910	7 272	6,3	229	194	4 607	67,1	32,9	60,3	39,7
Zuid-Nederland	1 486 864	14 203	9,2	210	228	15 914	71,9	28,1	60,8	39,2
Nederland	6 967 046	98 622	9,0	206	217	80 193	71,6	28,4	61,7	38,3

8 en 9. Banen van werknemers (2006) en bedrijfsvestigingen (2007)

	Banen van werknemers					Bedrijfsvestigingen				
	Totaal	Landbouw, bosbouw en visserij	Winning en energievoorziening	Commerciële dienstverlening	Niet-commerciële dienstverlening	Totaal	Landbouw, bosbouw en visserij	Winning en energievoorziening	Commerciële dienstverlening	Niet-commerciële dienstverlening
	<i>x 1 000</i>					<i>aantal</i>				
Achtkarspelen	7,32	0,18	2,45	2,78	1,91	1 435	295	380	625	135
Ameland	1,27	x	x	0,75	0,34	380	80	40	220	40
het Bildt	2,58	0,10	0,61	1,07	0,80	590	170	110	255	55
Boarnsterhim	4,99	0,11	1,17	2,24	1,47	1 235	280	240	585	125
Bolsward	5,12	.	1,11	2,09	1,91	500	25	120	285	70
Dantumadeel	3,95	0,06	0,67	1,25	1,96	870	200	210	375	85
Dongeradeel	8,44	0,10	1,90	3,46	2,99	1 305	345	235	575	150
Ferwerderadiel	2,34	0,03	0,69	0,77	0,85	530	205	105	175	50
Franekeradeel	6,83	0,32	1,68	2,81	2,03	1 010	230	195	480	105
Gaasterlân-Sleat	2,69	0,05	1,01	0,86	0,77	790	215	145	350	80
Harlingen	5,11	0,06	1,12	2,48	1,45	865	60	200	525	85
Heerenveen	24,89	0,52	3,76	13,47	7,14	2 205	260	375	1 255	315
Kollumerland en Nieuwkruisland	2,77	0,04	0,94	0,86	0,93	695	215	135	280	70
Leeuwarden	65,88	0,05	8,15	28,74	28,94	3 900	90	610	2 480	725
Leeuwarderadeel	1,83	0,03	0,27	0,54	0,99	405	90	80	180	60
Lemsterland	3,68	0,07	1,05	1,74	0,82	960	170	185	500	110
Littenseradiel	1,88	0,09	0,71	0,48	0,61	785	310	155	240	80
Menaldumadeel	2,84	0,27	0,57	1,24	0,75	695	170	145	290	90
Nijefurd	2,70	x	x	0,98	0,92	905	240	200	380	85
Ooststellingwerf	7,05	0,10	1,51	3,00	2,44	1 500	435	240	660	160
Opsterland	8,09	0,21	1,55	3,09	3,24	1 710	475	315	730	190
Schiermonnikoog	0,36	x	x	0,22	0,11	85	10	10	55	10
Skarsterlân	9,46	0,14	2,61	4,01	2,70	1 805	405	395	835	170
Smallingerland	27,28	0,05	7,16	11,22	8,86	2 490	265	470	1 400	355
Sneek	17,24	x	x	7,77	5,97	1 620	40	355	970	255
Terschelling	1,51	0,03	0,15	0,92	0,42	430	50	55	285	35
Tytsjerksteradiel	7,56	0,19	1,58	2,78	3,01	1 495	380	290	645	180
Vlieland	0,46	x	x	0,33	0,08	115	5	15	75	20
Weststellingwerf	6,23	0,23	1,60	2,32	2,08	1 615	490	295	660	170
Wûnseradiel	2,09	0,11	0,72	0,72	0,53	985	375	205	335	70
Wymbritseradiel	3,91	0,58	0,94	1,76	0,64	1 100	315	255	420	115
Groningen	246,30	1,80	43,10	107,60	93,70	26 075	4 050	4 220	14 085	3 720
Friesland	248,30	4,20	49,70	106,70	87,60	35 010	6 895	6 755	17 110	4 250
Drenthe	182,30	3,00	36,80	78,80	63,70	24 925	4 730	4 035	12 745	3 420
Noord-Nederland	676,90	9,10	129,60	293,10	245,00	86 010	15 675	15 010	43 940	11 390
Overijssel	502,00	5,70	109,90	233,70	152,80	55 025	10 620	9 090	28 470	6 840
Flevoland	134,20	3,70	19,30	72,50	38,80	17 495	2 525	2 845	9 755	2 370
Gelderland	860,30	13,70	155,60	406,90	284,10	104 475	15 750	18 175	56 365	14 190
Oost-Nederland	1 496,60	23,10	284,80	713,00	475,70	177 000	28 895	30 110	94 595	23 405
Utrecht	643,00	4,00	80,20	360,50	198,20	65 085	4 205	9 760	41 270	9 850
Noord-Holland	1 384,00	17,90	159,20	804,50	402,40	148 990	7 205	24 765	95 440	21 585
Zuid-Holland	1 633,60	31,20	219,00	834,40	549,00	165 120	11 950	27 300	103 030	22 840
Zeeland	146,20	3,20	30,20	64,00	48,70	20 620	4 230	3 095	10 760	2 535
West-Nederland	3 806,70	56,40	488,60	2 063,50	1 198,30	399 815	27 595	64 915	250 495	56 810
Noord-Brabant	1 172,60	19,40	254,40	581,90	317,00	133 095	16 285	25 475	73 985	17 350
Limburg	487,80	11,50	95,20	228,60	152,60	53 310	6 175	8 745	30 090	8 300
Zuid-Nederland	1 660,40	30,90	349,60	810,50	469,50	186 405	22 460	34 220	104 075	25 655
Nederland	7 692,60	119,50	1 252,60	3 880,10	2 440,50	849 225	94 620	144 250	493 100	117 255

10a. Sociale zekerheid, 2007

	ABW/WWB			WW		IOAW en IOAZ
	totaal	relatief	15 tot 65 jaar	totaal	relatief	
	<i>aantal</i>	<i>per 1 000 huishoudens</i>	<i>aantal</i>		<i>per 1 000 inwoners van 15 tot 65 jaar</i>	
Achtkarspelen	470	42	460	400	21	20
Ameland	10	7	10	70	31	0
het Bildt	180	40	170	120	17	10
Boarnsterhim	180	22	170	260	20	20
Bolsward	180	44	170	110	18	0
Dantumadeel	320	43	310	270	21	10
Dongeradeel	400	39	380	310	19	20
Ferwerderadiel	90	25	90	110	19	10
Franekeradeel	280	32	270	250	19	10
Gaasterlân-Sleat	60	14	60	80	13	0
Harlingen	330	49	320	210	21	10
Heerenveen	750	40	710	590	21	30
Kollumerland en Nieuwkruisland	170	32	170	150	17	10
Leeuwarden	3 240	69	3 110	1 480	23	80
Leeuwarderadeel	90	22	90	140	20	0
Lemsterland	190	34	180	210	23	10
Littenseradiel	50	12	50	120	17	0
Menaldumadeel	80	14	80	140	15	10
Nijefurd	120	26	110	160	23	0
Ooststellingwerf	300	27	280	360	21	20
Opsterland	330	28	320	390	20	20
Schiermonnikoog	0	0	0	30	50	0
Skarsterlân	200	18	190	300	17	20
Smallingerland	1 160	49	1 120	900	25	30
Sneek	710	49	680	490	23	20
Terschelling	30	15	30	50	16	0
Tytsjerksteradiel	300	23	290	340	16	30
Vlieland	10	19	10	10	14	-
Weststellingwerf	300	28	300	330	20	30
Wûnseradiel	90	19	90	140	18	10
Wymbritseradiel	90	14	90	190	18	10
Groningen	14 830	55	14 280	8 420	21	340
Friesland	10 680	39	10 280	8 710	21	430
Drenthe	6 920	34	6 660	6 870	22	320
Noord-Nederland	32 430	43	31 220	24 000	21	1 090
Overijssel	17 400	37	15 750	13 320	18	520
Flevoland	6 630	44	5 920	4 650	18	90
Gelderland	28 050	34	25 660	21 500	16	800
Oost-Nederland	52 080	36	47 320	39 470	17	1 410
Utrecht	17 060	32	14 890	11 790	14	300
Noord-Holland	57 750	47	50 710	27 230	15	880
Zuid-Holland	86 560	56	76 040	33 940	14	1 410
Zeeland	4 910	30	4 500	3 950	16	240
West-Nederland	166 270	48	146 140	76 910	15	2 830
Noord-Brabant	32 450	32	29 260	29 550	18	1 150
Limburg	21 470	43	20 050	19 060	25	800
Zuid-Nederland	53 920	35	49 310	48 610	20	1 950
Nederland	304 710	42	273 980	191 970	17	7 280

10b. Uitkeringen arbeidsongeschiktheid, 2007

	AO-uitkeringen									
	totaal		relatief		WAO-uitkeringen		Wajong-uitkeringen		WAZ-uitkeringen	
	aantal	per 1 000 inwoners van 15 tot 65 jaar	aantal	per 1 000 inwoners van 15 tot 65 jaar	aantal	per 1 000 inwoners van 15 tot 65 jaar	aantal	per 1 000 inwoners van 15 tot 65 jaar	aantal	per 1 000 inwoners van 15 tot 65 jaar
Achtkarspelen	1 590	85	1 110	60	360	19	120	6		
Ameland	160	71	120	53	20	9	20	9		
het Bildt	520	73	370	52	100	14	50	7		
Boarnsterhim	660	52	440	35	130	10	90	7		
Bolsward	410	67	270	44	110	18	20	3		
Dantumadeel	1 070	84	710	56	290	23	70	6		
Dongeradeel	1 320	83	840	53	390	24	90	6		
Ferwerderadiel	390	67	260	45	90	15	40	7		
Franekeradeel	1 060	79	680	50	280	21	100	7		
Gaasterlân-Sleat	370	58	250	39	70	11	50	8		
Harlingen	710	70	530	52	120	12	60	6		
Heerenveen	1 930	69	1 240	45	580	21	110	4		
Kollumerland en Nieuwkruisland	700	81	400	46	230	26	70	8		
Leeuwarden	4 200	65	2 780	43	1 230	19	190	3		
Leeuwarderadeel	510	74	280	41	210	30	30	4		
Lemsterland	560	63	420	47	80	9	50	6		
Littenseradiel	370	51	240	33	90	13	40	6		
Menaldumadeel	530	58	400	44	70	8	60	7		
Nijefurd	480	69	320	46	110	16	60	9		
Ooststellingwerf	1 380	80	800	47	440	26	130	8		
Opsterland	1 420	73	870	45	450	23	110	6		
Schiermonnikoog	40	67	30	50	10	17	10	17		
Skarsterlân	1 080	61	720	41	280	16	80	5		
Smallingerland	2 770	77	1 740	49	880	25	150	4		
Sneek	1 610	75	940	44	590	27	80	4		
Terschelling	150	47	110	35	20	6	20	6		
Tytsjerksteradiel	1 380	66	980	47	310	15	90	4		
Vlieland	40	55	30	41	0	0	0	0		
Weststellingwerf	1 190	72	820	50	260	16	100	6		
Wûnseradiel	460	58	320	41	70	9	60	8		
Wymbritseradiel	530	50	360	34	110	10	60	6		
Groningen	30 420	77	20 660	52	8 180	21	1 580	4		
Friesland	29 560	70	19 380	46	7 960	19	2 210	5		
Drenthe	26 670	84	18 780	59	6 190	20	1 710	5		
Noord-Nederland	86 650	76	58 820	52	22 330	20	5 500	5		
Overijssel	57 160	77	39 850	54	14 090	19	3 210	4		
Flevoland	17 940	69	13 950	54	3 110	12	880	3		
Gelderland	93 400	71	65 480	50	22 800	17	5 120	4		
Oost-Nederland	168 500	73	119 290	51	40 000	17	9 220	4		
Utrecht	53 350	65	39 950	49	11 240	14	2 160	3		
Noord-Holland	137 350	77	108 150	60	22 550	13	6 650	4		
Zuid-Holland	134 860	57	101 810	43	27 750	12	5 310	2		
Zeeland	16 070	65	11 510	47	3 500	14	1 050	4		
West-Nederland	341 620	66	261 420	50	65 040	12	15 160	3		
Noord-Brabant	115 870	71	86 330	53	22 300	14	7 250	4		
Limburg	69 750	92	51 410	68	13 940	18	4 410	6		
Zuid-Nederland	185 620	78	137 740	58	36 230	15	11 650	5		
Nederland	784 560	71	579 230	52	163 760	15	41 570	4		

11. Veestapel en mestproductie, 2007

	Veestapel					Mineralenproductie *			Mestproductie *	
	Totaal	Rundvee	Varkens	Kippen	Overig vee	Stikstof- uitscheiding	Fosfaat	Kalium	Dunne mest	Vaste mest
	<i>aantal</i>					<i>kg/ha</i>			<i>1 000 kg</i>	
Achtkarspelen	1 007 921	15 166	10 481	956 348	25 926	313	105	359	238 488	22 530
Ameland	11 574	2 373	–	1 640	7 561	158	51	237	46 933	4 301
het Bildt	80 832	5 106	–	71 534	4 192	85	27	117	96 767	3 043
Boarnsterhim	210 961	26 314	140	172 627	11 880	258	80	364	491 568	9 632
Bolsward	1 278	964	–	–	314	230	71	330	18 451	199
Dantumadeel	208 170	12 631	1 219	177 148	17 172	248	83	332	218 424	10 183
Dongeradeel	329 600	19 391	1 966	271 740	36 503	181	60	246	357 524	12 002
Ferwerderadiel	458 500	13 359	–	435 005	10 136	216	68	283	247 242	9 423
Franekeradeel	873 484	12 710	791	845 596	14 387	226	73	276	240 971	17 935
Gaasterlân-Sleat	85 179	16 155	3 106	59 800	6 118	262	81	368	282 706	5 660
Harlingen	89 333	2 350	4 970	78 589	3 424	209	69	259	50 633	1 702
Heerenveen	753 205	19 892	1	727 500	5 812	285	90	363	329 622	14 427
Kollumerland en Nieuwkruisland	54 071	12 548	1 649	22 500	17 374	189	60	270	226 036	8 953
Leeuwarden	11 988	7 615	1	–	4 372	245	76	350	134 806	2 087
Leeuwarderadeel	207 639	6 476	1	196 713	4 449	222	69	293	118 681	4 015
Lemsterland	123 225	20 349	7 976	90 000	4 900	273	87	372	276 038	4 201
Littenseradiel	140 571	27 985	3 100	89 000	20 486	259	81	368	529 007	10 123
Menaldumadeel	109 970	9 929	2 259	85 000	12 782	217	68	303	179 570	7 395
Nijefurd	606 734	17 651	5 972	572 902	10 209	322	103	413	333 952	13 239
Ooststellingwerf	739 366	36 628	16 782	677 189	8 767	279	91	360	620 337	19 643
Opsterland	551 440	36 135	15 557	487 151	12 597	276	88	372	651 558	18 839
Schiermonnikoog	1 080	818	–	–	262	319	98	458	14 586	110
Skarsterlân	225 768	36 872	6 372	173 300	9 224	256	80	356	616 520	11 838
Smallingerland	231 149	15 893	3 159	204 025	8 072	243	76	332	293 671	8 161
Sneek	2 976	1 959	–	–	1 017	255	79	367	38 035	885
Terschelling	3 925	1 810	5	–	2 110	181	57	266	32 906	2 168
Tytsjerksteradiel	325 522	24 886	2 197	277 500	20 939	228	72	315	416 624	15 488
Vlieland	37	5	–	–	32	x	x	x	x	x
Weststellingwerf	442 323	41 995	11 039	371 401	17 888	273	87	376	718 999	17 183
Wûnseradiel	419 119	31 330	2 521	367 131	18 137	273	86	377	591 553	13 442
Wymbritseradiel	85 052	30 701	1 158	47 600	5 593	274	85	389	573 053	6 952
Groningen	6 342 241	177 040	146 549	5 772 700	245 952	144	47	179	3 183 317	160 433
Friesland	8 391 992	507 996	102 422	7 458 939	322 635	248	79	336	8 985 400	275 867
Drenthe	6 957 828	208 372	288 960	6 231 531	228 965	171	58	207	3 533 696	194 895
Noord-Nederland	21 692 061	893 408	537 931	19 463 170	797 552	196	64	254	15 702 412	631 195
Overijssel	12 013 842	586 875	1 600 314	9 244 347	582 306	311	110	352	10 153 826	398 080
Flevoland	2 577 595	60 819	62 729	2 179 606	274 441	78	28	87	1 033 360	61 622
Gelderland	21 083 954	860 391	2 186 809	16 568 663	1 468 091	335	125	357	11 594 342	697 326
Oost-Nederland	35 675 391	1 508 085	3 849 852	27 992 616	2 324 838	283	103	310	22 781 528	1 157 028
Utrecht	2 265 344	197 284	291 978	1 637 713	138 369	303	103	389	3 258 071	129 261
Noord-Holland	1 709 556	152 234	28 475	1 287 174	241 673	140	45	199	2 860 705	157 769
Zuid-Holland	1 808 289	187 943	135 365	1 266 111	218 870	162	52	221	3 515 647	162 302
Zeeland	1 749 002	49 007	75 596	1 532 987	91 412	55	19	66	818 543	80 661
West-Nederland	7 532 191	586 468	531 414	5 723 985	690 324	150	49	200	10 452 966	529 993
Noord-Brabant	32 657 808	633 878	5 127 164	25 622 843	1 273 923	421	162	380	13 429 823	765 356
Limburg	16 613 145	140 945	1 616 293	13 958 245	897 662	351	145	286	3 646 043	382 948
Zuid-Nederland	49 270 953	774 823	6 743 457	39 581 088	2 171 585	401	157	353	17 075 866	1 148 304
Nederland	114 170 596	3 762 784	11 662 654	92 760 859	5 984 299	248	89	275	66 012 772	3 466 521

12. Motorvoertuigen, 2007*

	Personen- auto's	Personen- auto's relatief	Personen- auto's particulieren	Personen- auto's particulieren relatief	Bedrijfs- motorvoertuigen	Motor- tweewielers	Motor- tweewielers relatief
	<i>aantal</i>	<i>per 1 000 inwoners</i>	<i>aantal</i>	<i>per 1 000 inwoners</i>	<i>aantal</i>		<i>per 1 000 inwoners</i>
Achtkarspelen	12 597	448	12 291	437	2 442	1 125	40
Ameland	1 479	427	1 418	410	459	226	65
het Bildt	4 605	420	4 476	408	1 132	549	50
Boarnsterhim	8 653	448	8 437	437	1 709	821	43
Bolsward	3 733	389	3 551	370	615	272	28
Dantumadeel	8 451	434	8 277	425	1 403	719	37
Dongeradeel	10 384	418	10 071	405	1 967	908	37
Ferwerderadiel	4 015	451	3 864	434	985	434	49
Franekeradeel	8 556	416	8 261	402	1 464	859	42
Gaasterlân-Sleat	4 592	448	4 451	434	997	473	46
Harlingen	5 958	385	5 662	366	1 018	566	37
Heerenveen	18 980	444	17 732	415	3 806	1 643	38
Kollumerland en Nieuwkruisland	5 836	444	5 724	436	1 125	548	42
Leeuwarden	33 963	368	31 661	343	4 043	2 350	25
Leeuwarderadeel	4 330	416	4 247	408	568	421	40
Lemsterland	6 026	449	5 651	421	1 058	556	41
Littenseradiel	4 813	444	4 729	436	1 032	504	46
Menaldumadeel	6 226	451	6 038	437	1 108	663	48
Nijefurd	4 514	415	4 374	402	1 019	379	35
Ooststellingwerf	11 937	455	11 672	445	2 212	1 494	57
Opsterland	13 572	459	13 249	448	2 367	1 472	50
Schiermonnikoog	306	323	292	309	80	23	24
Skarsterlân	12 100	447	11 683	432	2 385	1 243	46
Smallingerland	25 138	457	22 158	403	4 256	1 841	33
Sneek	13 426	406	12 096	365	2 538	917	28
Terschelling	1 823	387	1 737	369	685	231	49
Tytsjerksteradiel	14 512	449	14 109	437	2 630	1 348	42
Vlieland	338	297	323	284	136	65	57
Weststellingwerf	11 561	453	11 331	444	2 229	1 424	56
Wûnseradiel	5 270	443	5 143	432	1 239	643	54
Wymbritseradiel	7 143	442	6 921	428	1 591	680	42
Groningen	238 638	416	223 262	389	36 159	21 690	38
Friesland	274 837	428	261 629	407	50 298	25 397	40
Drenthe	225 771	464	214 797	442	36 336	22 493	46
Noord-Nederland	739 246	434	699 688	411	122 793	69 580	41
Overijssel	486 066	435	452 552	405	74 024	45 233	41
Flevoland	267 962	716	136 239	364	42 695	12 067	32
Gelderland	890 867	450	813 011	411	136 470	77 081	39
Oost-Nederland	1 644 895	474	1 401 802	404	253 189	134 381	39
Utrecht	552 925	464	443 601	373	77 486	37 532	32
Noord-Holland	1 044 088	400	925 594	354	147 135	86 209	33
Zuid-Holland	1 384 971	401	1 248 625	361	189 452	92 912	27
Zeeland	172 884	454	164 348	432	27 281	15 134	40
West-Nederland	3 154 868	413	2 782 168	364	441 354	231 787	30
Noord-Brabant	1 175 282	486	1 030 605	426	181 033	90 368	37
Limburg	515 887	457	493 541	438	66 477	41 795	37
Zuid-Nederland	1 691 169	477	1 524 146	430	247 510	132 163	37
Nederland	7 230 178	442	6 407 804	392	1 064 846	567 911	35

13. Oppervlakte en lengte van wegen, 2007

	Oppervlakte					Omgevings- adressen- dichtheid	Lengte van wegen			
	Totaal	Land	Water totaal	Binnen- water	Buiten- water		Totaal	Gemeen- telijke en water- schaps- wegen	Provinciale wegen	Rijkswegen
	<i>km²</i>						<i>per km²</i>	<i>km</i>		
Achtkarspelen	103,99	102,61	1,38	1,38	–	373	327	291	36	–
Ameland	268,50	59,18	209,32	0,66	208,66	184	119	119	–	–
het Bildt	116,51	92,30	24,21	0,64	23,57	264	154	139	16	–
Boarnsterhim	168,59	151,71	16,88	16,88	–	393	331	281	27	23
Bolsward	9,42	9,11	0,31	0,31	–	915	76	66	3	7
Dantumadeel	87,49	85,67	1,83	1,83	–	392	245	222	22	–
Dongeradeel	266,94	167,27	99,67	9,57	90,10	481	470	399	71	–
Ferwerderadiel	133,18	97,65	35,53	0,87	34,66	192	211	198	12	–
Franekeradeel	109,16	102,75	6,41	1,49	4,91	614	293	265	18	10
Gaasterlân-Sleat	209,29	95,27	114,02	114,02	–	243	213	192	21	–
Harlingen	387,67	25,02	362,65	0,81	361,84	969	138	123	4	11
Heerenveen	140,15	135,21	4,94	4,94	–	1 074	497	445	23	29
Kollumerland en Nieuwkruisland	116,33	109,89	6,44	6,44	–	334	221	196	25	–
Leeuwarden	84,10	79,16	4,95	4,95	–	2 191	509	482	9	17
Leeuwarderadeel	41,38	40,80	0,58	0,58	–	491	136	115	21	–
Lemsterland	124,38	76,24	48,14	48,14	–	572	186	150	25	11
Littenseradiel	132,57	130,74	1,84	1,84	–	109	246	219	27	–
Menaldumadeel	70,03	68,96	1,07	1,07	–	247	225	199	10	17
Nijefurd	289,17	96,61	192,56	192,56	–	301	206	187	20	–
Ooststellingwerf	226,08	224,16	1,92	1,92	–	414	481	405	76	–
Opsterland	227,68	224,86	2,82	2,82	–	329	511	447	43	21
Schiermonnikoog	199,07	40,79	158,28	0,25	158,02	237	35	35	–	–
Skarsterlân	216,89	186,00	30,89	30,89	–	563	459	389	30	39
Smallingerland	126,15	118,46	7,69	7,69	–	1 127	475	432	9	34
Sneek	34,04	30,10	3,94	3,94	–	1 443	215	203	5	7
Terschelling	674,00	87,11	586,89	0,38	586,50	186	127	127	–	–
Tytsjerksteradiel	161,42	149,59	11,82	11,82	–	406	434	393	34	6
Vlieland	315,79	36,16	279,62	0,64	278,98	135	30	30	–	–
Weststellingwerf	228,36	221,53	6,82	6,82	–	603	509	444	45	20
Wûnseradiel	317,68	158,47	159,21	152,81	6,40	194	361	301	12	48
Wymbritseradiel	162,74	138,31	24,43	24,43	–	205	275	236	29	11
Groningen	2 960,03	2 333,28	626,75	69,82	556,93	1 455	6 601	5 780	618	202
Friesland	5 748,74	3 341,70	2 407,04	653,39	1 753,65	867	8 715	7 732	672	310
Drenthe	2 680,37	2 641,09	39,28	39,28	–	702	7 533	6 781	518	234
Noord-Nederland	11 389,14	8 316,06	3 073,08	762,50	2 310,58	1 025	22 849	20 294	1 808	746
Overijssel	3 420,86	3 325,62	95,25	95,25	–	1 214	13 189	11 991	855	344
Flevoland	2 412,30	1 417,50	994,80	994,80	–	1 266	3 605	2 938	516	150
Gelderland	5 136,52	4 971,76	164,75	164,75	–	1 132	19 977	17 892	1 400	686
Oost-Nederland	10 969,67	9 714,88	1 254,80	1 254,80	–	1 173	36 771	32 821	2 771	1 179
Utrecht	1 449,12	1 385,02	64,10	64,10	–	1 827	6 696	5 935	379	382
Noord-Holland	4 091,76	2 671,03	1 420,73	734,78	685,95	3 087	13 052	11 838	628	586
Zuid-Holland	3 403,38	2 814,69	588,69	416,80	171,89	2 681	15 885	14 450	694	740
Zeeland	2 933,89	1 787,13	1 146,76	141,55	1 005,21	817	6 808	6 028	581	199
West-Nederland	11 878,15	8 657,87	3 220,29	1 357,24	1 863,05	2 604	42 441	38 251	2 283	1 907
Noord-Brabant	5 081,76	4 916,49	165,26	165,26	–	1 336	22 068	20 655	591	822
Limburg	2 209,22	2 150,87	58,35	58,35	–	1 127	11 341	10 538	446	357
Zuid-Nederland	7 290,98	7 067,36	223,62	223,62	–	1 268	33 410	31 193	1 037	1 179
Nederland	41 527,95	33 756,17	7 771,78	3 598,15	4 173,63	1 877	135 470	122 559	7 899	5 012